

D I A L O G Y .

Z latiny přeložil a úvodem opatřil

A R N E N O V Á K .

V PRAZE.
NÁKLADEM J. OTTY.
1901.

Nejdrazší své matince,
jíz v děti za osrčko

sejí milující syn Arne.

20/3 901.

Veškerá práva vyhrazena.

Ú V O D.

Duševní život v Německu podlehl v 16. věku několika mohutným převratům, jichž výsledky dodnes jasně se jeví jakožto základy moderního myšlení a cítění. V 16. věku nastalo veliké zborcení starého názoru světového, názoru katolicko-středověkého a na ssutinách starých myšlének, a na troskách staré víry budoval se svět nový. Humanismus a reformace byly dva mocné proudy myšlenkové, jež zaplavily bouřlivými vlnami svými Německo, provázeny převraty ekonomickými a socialními. Jak humanismus tak reformace přišly s velkou vehemencí, s příkrým opovržením všeho toho, co bylo staré a v jejich očích přežilé; přichvátaly obě ty myšlenkové vlny rychle za sebou směšující se druhdy a narážejíce nejednou na sebe. Původně se zdálo, že reformace jest pouhým důsledkem snah humanistických, jejich reali-

sováním a popularisováním arciť hlavně na poli života náboženského. Humanisté uvítali Luthera s radostí a jasotem, propůjčili své umělé periody jeho věci, doráželi svými pery na jeho odpůrce, Luther navzájem chválil jejich učenost a doporučoval ji křesťanům jako cennou náhradu za nicotnou učenost ješitných a nevzdělaných romanistů. Ale když od negativní stránky činnosti Lutherovy přihlédli později humanisté k pozitivní, poznali, že věc jejich není věcí Lutherovou. Humanisté, jak dí Paulsen, byli daleko blíže papeži z rodu Medici a jeho druhům v Itálii a Německu než mnichu ve Wittenbercé; chtěli ze směsi pohanské filosofie a křesťanského dogmatismu vyloučiti živél křesťanský, kdežto Luther pohanské filosofii, jež v lůně církve se uhnízдила, vypověděl boj na nůž. Idealem humanistů byl volný člověk, idealem Lutherovým zbožný křesťan. Po tom poznání nastala v táboře humanistů nechuť a odpor k reformaci, a humanisté jali se brániti, aby byli ztotožňováni s reformatory. A současně humanismus ztrácel posici za posicí; jeho úzký a mdlý exklusivism uzavírající se v studovny učenců byl přemožen snad obmezeným, ale odvážným, bezohledným a lidovým protestantismem; jeho utopie o mocném Imperiu a renaissanci doby Vergiliovy pozbyly mnoho na svém lesku, když reformace budovala ideal národní německé svobody; neurčitý kosmopolitism Erasmův neměl té síly

jako selský nacionalismus Lutherův. Svědkem celé té tragoedie volné myšlenky lidské bylo Německo v 16. věku. Mužové již jsou celým osudem svým spíati s reformací a humanismem, jsou postavy nad míru zajímavé a pro rozvoj duševní velmi významné; Ulrich v. Hutten, jenž zápolil v prvních řadách humanistických bojovníků proti obmezenosti »temných mužů« a jenž stál nad kolébkou německé reformace, jíž věnoval své štěstí a svou slávu, aby dožil se za to na jedné straně odporu humanistů a na druhé myšlenkového rozporu s náboženskými ideami Lutherovými, jest z nejzajímavějších.

Jeho život jest podivnou směsí německého rytířství a humanistické učenosti, jeho literární činnost zmítá se mezi uhlazenou poesíí a hrubým tonem polemickým, jeho panegyrika nesou se k Fridrichu Barbarossovi i Lutherovi; ale celá jeho činnost, jak literární tak politická a náboženská hoří neskonalou vášní, nesmírnou prudkostí a krutou bezohledností, i on mohl říci jako Luther: »Mám-li básniti, psáti, modliti se neb kárati, musím býti rozhněván.« Jeho hlavní zbraní byla satira a ironie, mohl se chlubití, že duchaplnost Lukianovu spojuje s kousavostí Juvenalovou, jako Eliáš sestupoval s hory, tak Hutten ze své německé celly vycházel a zatřásal slovy svými sloupy paláců mocných a pyšných své doby. Týrán celý život děsnou nemocí nepozbyl nikdy duševní

svěžesti, a když na osamělém ostrově jako Filoktetes, abych mluvil se Strauszem, 35letý umíral uštknut hadem hrozného svého neduhu, mohl zvolati s pyšným sebevědomím: »Ich hab's gewagt!«

Ulrich v. Hutten narodil se z urozené rodiny na franckém hradě Steckelbergu r. 1488. Ustanoven byl původně k stavu duchovnímu a dán za tím účelem do klášterní školy ve Fuldě. Přispěním strýce Eitelwolfa ze Steinu, jenž znám byl jako osvícený příznivec snah humanistických, podařilo se mu r. 1505 prchnouti z klášterní školy. Není nezajímavo připomenouti, že v tutéž dobu prchl v Erfurtě Luther ze života světského do kláštera. Strausz mluví o tom: »Jak krok ten charakterisuje rozdíl povahy a úkolu obou mužů! Jeden chce přijíti mezi lidi, druhý chce stýkati a porozuměti se s Bohem. Třeba že tento později pozná, že krok jeho byl chybný a opustí klášter, přece celý způsob jeho života a myšlení nemůže se zbaviti rázu, který mu vtiskl klášter. Při vši šíři a velkoleposti své pozdější působnosti zůstal Luther do sebe uzavřenou, duchovní a tím spiatou a ponurou osobností, kdežto Hutter jest světská, rytířská, svobodná, i v neštěstí veselá, ale arcíť též nestálá a ve svém jednání měnivá povaha.« Z Fuldy odebral se Hutten na studia v Kolíně, Erfurtě a Frankfurtě, kdež vytrval až do r. 1509. Do té doby spadají první básnické pokusy Hut-

tenovy, v nichž podlehl zcela vlivům poesie klassické nedoveda ještě ani jedinému verši vtisknouti ráz své osobnosti. Již tehdy pojal mladý Hutten plán oddati se zcela poesii, čímž dle tehdejšího nazírání rozumělo se hlavně též vykládání latinských a řeckých klassiků, málo maje chuti podříditi se vůli svých rodičů, kteří toužili, aby se stal právníkem, když již o theologii slyšeti nechtěl. Tehdy poskytovaly university, na nichž Hutten svá studia konal, dosti příležitosti, aby mohl vniknouti v ráz klassické poesie a mezi jeho druhy byli jinoši jako Crotus Rubianus a Eobanus Hesse, kteří později stáli v čele humanistických snah v Německu. Roku 1509 odešel z Frankfurta a cestoval na sever. Prostředků na cestu neměl, a krutý neduh jeho stihal jej již tehdy; ponurými slovy líčí svou pouť: »Za kousek chleba jsem žebral chodě dům od domu, neostýchal jsem se zaklepati na dvěře chatrčí hliněných, často za noci mrazivé přede dvěřmi jsem usnul, málo kdy vpuštěn do domu pánů hluchých, k prosbám mým . . .« Posléze v Greifswaldě ujal se ho professor práv na tamější universitě Henning Loetze se svým otcem Wedegem, purkmistrem v Greifswaldě, a dosti dlouho churavého mladého básníka hostil. Když však Hutten seznal, že přátelství obou hostitelů jest málo upřímné, odešel. Na cestě přepadli jej ozbrojenci Loetzovi, svlékli jej z darovaných šatů, sebrali mu knihy a rukopisy za ná-

hradu prý nezaplacených útrat. Polonah, nemocí stížen odebral se do Roztok, kdež v podobě profesora Harlema nalezl nezištného příznivce a hostitele. Sotva že trochu se zotavil, napsal první svou větší práci »Dvě knihy stesků na Loetze«. Spis ten, jenž příčiněním Loetzů se nerozšířil, nese již plně ráz povahy Huttenovy: Nepatrnou událost osobní povyšuje Hutten na záležitost celého Německa, do zbraně proti Loetzům volá všechny básníky a učence a v rozhorlení nezná mezí. Více než »Stesky« proslavila Huttena báseň »O umění veršovnickém« vyhovující formálním snahám po zdokonalení latinské poesie. Vůbec Hutten píše latinsky obracel se ku kruhu učeného světa. Přes Čechy, Moravu a Vídeň, kdež okouznil učence lahodou své poesie, odebral se Hutten do Italie, aby navštívil Pavii, Bolognu a posléze jako prostý voják obléhal Padui. Z té doby pocházejí Huttenovy Epigrammy císaři Maxmilianovi adresované a Vyzvání, aby císař vypověděl válku Benátčanům. V těch verších, které vyznačují se notnou dávkou německého nacionalismu a prudkou touhou po obnovení Imperia, opakuje se stále motiv: »Benátská žába vylezla z kalných bažin. a osobuje si celou zemi; francouzský kohout spěje jí na pomoc, a papež tasí svůj meč, který by měl zastrčiti do pochvy. V tom snese se s oblak císařský orel, zatne drápy do hřbetu žáby a usmrtí ji.« Vrátiv se do

Němec není Hutten přijat, jak očekával; ale brzy znovu ocitne se v hněvu, který nemá konce: Ulrich, vévoda Würtensberský, zabije jeho bratrance Jana, aby si mohl nechati jeho sličnou choť. Ulrich v. Hutten postaví se v čelo uraženého svého rodu. Prudkou latinou invektiv Ciceronových napsal pět řečí proti vévodovi Würtensberskému, i tu jako ve sporu s Loetzy volá celý národ do zbraně pro svou věc, prohlašuje vévodu za nepřítele říše, práva a spravedlnosti. Vévoda Würtensberský byl arcíř spolkovým vojskem potrestán r. 1519; jistě však nebyl spolek knížat k boji svému pohnut Huttenovým voláním a zapřísáháním. Látku, kterou spracoval vážně, podal Hutten též v roše satirickém: dialog Falarismus, který podáváme tuto, připíná se k vraždě bratrance Huttenova. Jím r. 1517 zahájil řadu svých dialogů. Mezitím odebral se Hutten z Mohuče po druhé do Italie za studiem právnickým a prodlel v Bologni, Římě a Benátkách. Odtud poslal opět několik protipapežských a protibenátských básnických děl do Německa. Tehdy Německo zaujato bylo sporem dra. Reuchlina s Dominikány. Dr. Reuchlin, vynikající humanista a badatel v hebrejštině, hájil díla židovská proti světskému rameni a tak octnul se ve sporu s professory řádu dominikánského, v jehož ruce byla inkvisice a censura. Spor, v němž úlohu Thersita hrál křtěný žid J. Pfefferkorn, proměnil se záhy v zápas středověké schola-

stiky a úzkoprsého theologisování s humanistickým názorem světovým. Po dlouhé řadě jízlivých polemik použili humanisté ostré zbraně: sarkasmu a satiry; r. 1515 vyšel anonymně první díl latinských »Dopisů temných mužů« adresovaných od různých pseudonymů chatrnému básníku Ortvinu Gratiovi, jenž s celým nákladem své nechutné poesie postavil se na stranu Dominikánů a Pfefferkornovu. Pseudonymové vypravují svému mistru Ortvinovi široce a dalece o svém studiu, o svých pokusech veršotepeckých, jichž ovocem jsou rýmované latinské pseudohexametry, o svém pracném etymologisování, o snaze nalézt v pohanských klasicích symboly křesťanské, o milostných dobrodružstvích, jimiž oslazují si svůj nucený coelibát. První díl, jenž nejspíše pochází z přátelského kruhu kupčího se kol gotského kanovníka Mutiana Rufa, zastihl Huttena v Itálii a způsobil mu, právě jako jiným humanistům, nesmírnou radost; pod jejím dojmem napsal Hutten řadu dalších listů, jež s jinými vyšly jako druhý díl »Dopisů temných mužů« opět anonymně r. 1517. Při návratu do Německa přijali jej humanisté s otevřenou náručí, bylť u nich dobře zapsán: »Uměním básnickým«, drobnou mravoučnou básní »Řádný muž« a satirickou skladbou »Nikdo«, kteréž spisy více se cenily než hněvem kypící »Stesky na Loetze« a »Řeči proti vévodovi Würtenberskému«. Sám císař ověnil čelo proslulého humanisty va-

vřínovým věncem a skladatele různých »Epi-grammů« povýšil do stavu rytířského. Úřad při dvoře mohučského arcibiskupa Albrechta Brandeburského, jež získal si panegyrickým chvalozpěvem, zajišťoval mu dosti příšerné živobytí a čestné postavení. Zatím první jiskry reformace padly v troudu připravených myšlének, v Lutherovi nalezly snahy reformní a protiřímské odyážného mluvčího. Dříve ještě, než seznámil se Hutten se snahami mnicha Wittenberského, připravoval jeho snahám půdu neustávaje ukazovati na schátralost římské církve a znemravnělost hierarchie. Když vydával spis proslulého humanisty italského Laur. Vally »O papežském státě«, žádal naivně ve věnování papeže Lva X. za nutné reformy a nemilosrdně kritisoval činnost dřívějších papežů; když volal zvláštní knihou německá knížata do boje proti vzrůstající moci Turků, ukazoval jim, že nejhorší, nejnebezpečnější Turek sedí na stolci papežském v Římě; když oslavoval »Triumf Reuchlinův« jásal, že konečně lživá věda církevní byla udolána... V dialogu »Zimnice«, který tuto podáváme, neubrání se Hutten satíře na znemravnělé duchovenstvo, v jiné rozmluvě »Dvůr čili Nepřítel dvora«, kdež Hutten drasticky vylíčil všecky nepříjemnosti a neřesti života dvorského, neváhá přičítati je mnohdy nemravnému kněžstvu a mnišstvu; když pak zimnice, kterou již jednou vyhnal, opět se k němu vrátí (dialog Zimnice II. z r. 1519)

stěžuje si, že u mladého kurtisána vydržeti nemohla a zavádí hovor na nestoudnou nemravnost duchovenstva tonoucího v náručí milostnic a posléze dá se pohnouti, aby k papeži se odehrala. Ale dosti spokojený život u dvora mohučského arcibiskupa, rušený jen záchvaty děsné nemoci, které v té době věnoval Hutten zvláštní spis »O nemoci francouzské a léku guaiaku«, netrval dlouho. V době, kdy Hutten zatoužil po teplém krbu rodinném, a kdy již vztahoval umdlenou ruku po hodně sličné ženě, ale vždy bez výsledku, jak líčí rozmarný dialog »Štěstěna«, propuštěn byl od arcibiskupa mohučského. Příčinou propuštění bezpochyby byl příliš okázalý a nepokrytý obdiv k Lutherovi a jeho snahám, jež ani arcibiskupu mohučskému, vzdělanému ctiteli humanistické osvěty, nemohly se pro svou zřejmou protipapežskou tendenci zamlouvatí. Ještě v dubnu roku 1518 byl Lutherův spor Huttenovi mnišskou hádkou, a netrvá to ani dvě léta, a Hutten slouží svým perem Lutherovi, jež nazývá nepřemožitelným hlasatelem slova božího. S Huttenem stala se změna: z humanisty stal se protestant, z latinského básníka německý rytíř, z pohanského pěvce křesťanský bojovník. Chápe, že neběží o mocné Imperium, ale svobodu slova božího, že ne jedná se o vítězství poesie humanistické, nýbrž o vítězství pravdy věčné. Cítí, že jest čas k boji: ukázal-li druhdy, že Německo za svou

přítomnost, jež našla prach a knihtisk, stydět se nemusí, volá teď, aby sil svých Němci proti Římu užili. Poznává, že nutno jest, aby se navázal styk s Čechy, jichž minulost jest jasným světlem ve tmě noci papežské. Nepřemožitelného Žižku, jenž došel slávy nejznamenitějšího vojevůdce, a jenž vlasti své — Hutten zřejmě akcentuje stanovisko nacionalní — tolik prospěl, klade za vzor. Smrt svatého muže Husa není dosud dostatečně pomstěna. A myšlenky Huttenovy vtiskují též ráz jeho řeči: uhlazený dosud ton mění se všude v divoký křik válečný, metafory a allegorie mizejí, a na místo nich přicházejí nadšené apostrofy a kruté výtky; bohyně a bohové olympští opouštějí Huttena, a Kristus stane se jediným jeho bohem; místo klassiků cituje Hutten evangelium a proroky; brzy též vzdává se exklusivní latiny, a aby lid mu mohl porozumět, začne psát německy. Německými spisy zřejmě obrací se k prostším vrstvám čtenářstva, vykládá málo vzdělanému čtenáři vše důkladně, užívá rčení lidových, němčiny rytířské. Jeho další dialogy věnovány jsou úplně myšlence reformace a lutheranismu. »Poutník čili Trojice Římská« vrcholí ve vypočítávání hříchů a neřestí města Antikristova a končí návrhy na reformu církve, mluví se tu o zbytečnosti hierarchie a viditelné hlavy církve, o zrušení coelibátu, o znárodnění bohoslužeb, volném vykládání písma sv. Ví dobře Hutten, jehož přítel shledl zkázu

Říma, že boj, do kterého se pouští, vede k pronásledování se strany církevníků, kteří vmetou mu ve tvář výčitky schismatu a kteří klatbou jej stihnou. V rozmluvě »Diváci« mluví sám bůh Slunce se synem svým Faethontem, s nímž podniká dráhu po klenbě nebeské na voze taženém zlatými oři, o zkáze mravů v Německu a řádění papeženců, které pod nohama jich se děje; sami nebešťané jsou ohroženi kletbami římského legata Caietana. Hutten tasí svůj meč proti papežské bulle (viz dialog téhož jména níže) a zabíjí ji; na pomoc chvátá mu František v. Sikingen. Tento rytíř ne nepodobný proslulému Goetzi v. Berlichingen, získal si Huttenovu náklonnost již tehdy, když pronásledoval Ulricha Wirtenberského válkou, na jeho hrad Ebersburg uchýlil se, když ztratil úřad při dvoře arcibiskupském. Tu získával Hutten rytíře plného loupežných snů a divoké nespoutanosti pro ideje Luthe- rovy, tu rytíř rytíře učil čítati v písmě sv.; Sikingen dal se získati, na mysli tanul mu obraz Žižkův. Hutten po bezvýsledné cestě k dvoru císařskému poznal, že od světské moci nelze ničeho čekati pro reformaci, že Luther jest Karlu i jeho bratru Ferdinandovi, v kterého tehdy skládány velké naděje, nejen cizí, nýbrž i nepřijemný. Bulla papežská, k níž Hutten napsal řadu jízlivých gloss, zatratila Luthera, spisy jeho spáleny. Spálená díla Lutherova oslavil Hutten německou a latinskou

básní, německou dlouhou básní stěžoval si do nekřesťanské a nesmírné moci papežovy v Římě a v drsných verších, jež měly vniknouti do lidu, líčí celou bídu, v jakou sluhy Antikristovými uvrženo bylo slovo boží; v téže básni volá po pomstě za nevinnou smrt Husovu a Jeronymovu, kteří mluvili pravdu. Píše dále epistolu »Všem knížatům Německa«, kde volá je do boje za Luthera i za sebe. Stihla jej totiž papežská kletba; věděl, že přijde, nebál se jí, jen lítoval, že znemožňuje mu alespoň částečně otevřený boj proti Římu. Z Ebersburgu zavzněla »Nová píseň rytíře Ulricha Huttena« psaná prostonárodním tonem a žhoucí nadšením za svatou věc a vědomím, že původce její bojoval za pravdu; nelituje Hutten, že všeho se odvážil, ví, že vlasti tím prospěl; kdyby byl pravdu zamlčel, měl by dost přátel, nyní vyřknul pravdu a proto jest psancem; ví, že mnozí půjdou za jeho příkladem, byť smrt jim hrozila: nuže rytíři pro svou udatnost, nuže lancknechti pro své statky nedejte Huttenovi zhynouti! Nové protipapežské spisy z Ebersburgu volají lid proti pronásledovatelům slova božího, psané již německy, nové dialogy, větším dílem již zcela theologické, jako I. a II. Karatel a výteční »Lupiči« rozlétají se po krajích německých, staré dialogy se překládají do němčiny a opatřují se veršovanými úvody plnými zášti a vzpoury proti Římu; drobné spory znesnadňují Huttenovi pobyt

v Německu, a on obrací své zraky i do Čech, aby tam našel azyl. Odeběře se k sněmu ve Wormsu, jemuž věnuje politickou epištolu, a počíná si tu velmi sebevědomě, pozná však, že v nadějích se zklamal. Reformaci jest podstoupiti mnoho krutých bojů, porozumění pro její snahy jest nedosti patrné. Ale i se subtilními vývody učeného Luthera octne se Hutten ve sporu, ačť k rozluce nedojde. Hutten vidí, že nejlépe bude, opustí-li Německo. A jako před třinácti lety hladov a týrán děsným neduhem, všemi opuštěn a všemi zrazen, odebíral se na sever za studii do Greifswaldu, kde očekávala jej ona hrozná událost s Loetzy, tak nyní sláb, životem zlomen a chorobou mučen, odchází na jih; ví, že jest to jeho poslední cesta. Ke konci r. 1522 přišel do Basileje, a tu ohromen byl zklamáním: Erasmus Rotterdamský, jež nazýval svým Sokratem, příkře odmítl jeho návštěvu. Hutten nebyl více humanistou, byl protestantem a Erasmus, jež sice jako učenec výklady evangelia připravil půdu reformaci, jež jako humanista dotkl se zlořádů v církvi, ale přece zůstal katolíkem a přijímal čestné dary od vysokých hodnostářů církevních, nechtěl míti nic společného s mužem, na kterém lpěla klatba papežská. Hutten těžce nesl ránu a odpověděl Erasmusovi rozhořleným polemickým spisem, kde vyčítá Erasmusovi, že opustil bojiště za svobodu a pravdu a přešel k pape-

žencům. Erasmus jako odezvu napsal Houbu proti skropení Huttenovu, jež však vyšla již po smrti nešťastného rytíře. Přes Mühlhausen odebral se Hutten do Curychu, kdež v nezhojitelné své nemoci našel útulek na ostrově Ufenau u faráře Schnepfa, přítele Zwingliho. Tam čekal smrt; když dostal zprávu, že přítel jeho Sickingen zemřel na válečné výpravě proti Trevíru, věděl, že brzy bude jej následovati. Koncem srpna neb začátkem září roku 1523 sklátila jej jeho choroba. V pozůstalosti nalezeno jediné pero a dialog Arminius, jímž oslavuje nadšeně reka Teutoburského lesa. »Ale jeho střely,« jak dí krásně Strausz, »jsou nesmrtelné, a kdekoli v zemích německých proti tmářství a porobě ducha, proti hierarchii a tyranství bylo vítězství získáno, byly šípy Huttenovy při tom.« Ovoce snah svých se Hutten nedočkal, vítězství reformace objevilo se teprve, když hrob chrabrého rytíře zvolna se sesouval. Hutten poznal pouze zklamání, jaká přináší život, poznal pouze boj a ne vítězství. Ale nebylo lépe pro franckého rytíře, že tak záhy opustil dějiště životní? Nebyl by nejtrpčeji zklamán, kdyby byl uzřel, jak reformace vede zase k porobě, jak Luther volá do boje »proti vražedným hordám sedláků«, jak pastory s biblí neméně tísní ducha než sluhové papežští se svými bullami?

Ale památka Huttenova, na níž v době třicetileté války úplně se zapomnělo, našla

v našem století opět náležitě oslavy. Již Herder obnovil paměť na franckého rytíře, Münch, a později Böcking se vzácnou pietou a hlubokou znalostí věci, vydali vzorně jeho díla,*) Szamatólský v posledních letech opatřil krásné vydání jeho německých spisů. David F. Strausz věnoval Huttenovi výtečný životopis, psaný s tím nadšením, jaké nikdy autoru »Života Ježíšova« nescházelo, jednalo-li se o boj proti temnotě a bludu. Na Ebersburgu postaven Huttenovi a Sickingenovi nádherný pomník, trvalejší ještě postavil mu švýcarský básník K. F. Meyer v lyricko-epické básni »Huttenovy poslední dny«, kde přiblížil se velký umělec tak době a duchu Huttenovu, že se nám zdá, jako bychom měli před sebou řadu mistrovských dřevorytin Dürerových.

Do češtiny dosud z Huttena přeloženo, pokud vím, nebylo ani slova, v 16. věku, kdy byly Čechy v tak těsném duchovním spojení s Německem, se tak nestalo. Doufám, že díla Huttenova, jenž s takou úctou a obdivem vždy mluvil o nejslavnější periodě našich dějin, budou od českého čtenářstva přijata s porozuměním a zájmem.

V Praze, dne 25. dubna 1899.

*) Při překladu řídil jsem se vydáním Böckingovým, kdež dialogy obsaženy jsou v dílu IV.; překládal jsem z latinského originalu jen tu a tam přihlížaje k německému Huttenovu překladu. Poznámky čerpány jsou větším dílem též z Böckinga.

DIALOGY.

FALARISMUS.

(R. 1517.

Kostky jsou vrženy.

Rozmlouvají Charon, Merkurius, Tyran a Falaris.

Charon: Jak toho člověka sem přivážíš, Merkurie, a jak to, že to člověk živoucí?

Merkurius: Jest to tyran, Charone.

Charon: Jak to, že sem živ přichází?

Merkurius: Jupiter mu to povolil po Herkulovi, Theseovi, Pirithoovi a jiných.*) Vstoupiv jeskyní Patrikovou**) bude s učitelem svým Falaridem rozmlouvati.

Charon: S učitelem? Vždyť tolik věků Falaris před ním žil.

*) Herkulovi uloženo bylo z podsvětí přinést králi Eurysthenovi příšerného psa Cerbera i podařilo se mu s dovolením samého Plutona. Před ním tam odebrali se Theseus a Pirithos, aby odnesli choť Plutonovu; za trest byli v podsvětí ku skále přikováni, Thesea vysvobodil Herkules.

**) Sv. Patriku, apoštolu Irčanů, připisováno bylo, že ve zvláštní jeskyni podzemní tresty duší bezbožných očisťuje. Jeho jeskyně stotožněna tu Huttenem s podsvětím bájí antických.

Merkurius: Na jiný způsob. Již dříve Falaris vystoupiv odtud tomuto pokyny některé nezbytné k tyranidě ve snách dal.

Charon: Proč právě tohoto si vybral?

Merkurius: Falaris o to pečuje, aby Německo mělo tyrany, jichž dříve nemělo.

Charon: Tohle jest Němec? Aj toť jest zjev věčně věkův paměti hodný, aby v Němcích byl tyran. A právě mne to napadá, že jest to asi ten, do něhož nedávno přežalostně duše kteréjsi si stěžovala, již nedávno jsem převážel. Ta vyprávěla, že byla rytířem francským a že dlela po několik let při dvoře tohoto, posléze však nikterak si toho nezaslouživši od něho byla zavražděna; byl to dlouhý příběh: mně samému bylo toho líto. Nedlouho potom přišel otec jinochův, kmet úcty hodný, kterýžto naříkaje v tomto člunu nad neštěstím syna svého nevinného a po pořádku celou událost nám vyprávuje, obrátil k sobě pozornost a zájem všech, všechny dojal, soucit všech si získal. Zdálo se, že není věci smutnější nad truchlý příběh ten, i já byl jsem mocně dojat.

Merkurius: Arciž, Charone, on to jest.

Charon: V které části Německa kraluje?

Merkurius: Ve Švábích.

Charon: To jest, při Plutonovi, statný lid a podivuhodnou odhodlaností svobody své hájí. A tím více se divím, jak tohoto sněsti může.

Merkurius: Tak to už dnes jest: však i toho očekává jeho osud. Avšak vstupme, ty člun přiraz, Charone, ty pak vstup!

Charon: Jak jest těžký! Pročež, tyrane, chop se vesla!

Tyran: To těm svým mrtvým rozkazuj, neb mně jak živ ty nic rozkazovati nebudeš! A jak se opovažuješ k pracím lodnickým vládce švábského poháněti?

Charon: K tomu tobě velím jíti, tobě, jež brzo uzřím trpěti věci potupnější a otročtější, ježto jsi tyran.

Tyran: Nikterak tyranem nejsem, ale zrozen jsem ku království a kraluji vším právem.

Merkurius: Charone, jest už to tak, jak povídá. Však, ty Němče, pamatuj si, že neříká se jen těm tyraní, kteří v obci kdysi svobodné království se zmocnili, nýbrž i těm, již odloživše spravedlnost, laskavost, statečnost, zbožnost, mírnost a velkodušnost, ctnosti to vskutku královské, chopili se ukrutnosti, lakoty, lenosti, divokosti, změkčilosti, vilnosti a nelidskosti a neřestí tomu podobných.

Tyran: Tobě jakožto bohu a svému vůdci bych to na konec dovolil, abys se ke mně choval trochu bezohledně, avšak kdo by to snesl, aby takhle plavec spílal vládci?

Merkurius: Chovej se uctivěji, tyrane, vždyť i on jest bůh, a zde jemu patří vláda.

Charon: Nuže, chop se už vesla a člun postrkuj! Co otálíš? Chceš, abych tebe s té loďky shodil?

Tyran: Toho bys se v Německu nikdy neodvážil. Ó jen kdyby!

Charon: Buď už dej pokoj s těmi hrozbami, nebo ti do hlavy vrazím tu tyč.

Merkurius: Odpros boha! Vždyť ani Jupiter nemá tak velkou moc, aby směl samým bohům ubližovati. Ty však, Charone, mu odpusť; neboť, ať už tak, či onak, on byl toho příčinou, že jsi mnoho obolů dostal, a tím, že mnohé zavraždil, rozmnožil pokladnici Plutonu.

Charon: Jen odprosí-li mne, ničema.

Tyran: Smiluj se nade mnou, bože Charone, a hled', jak k veslu spěchám!

Charon: Nebude to dlouho trvati a ty mně špínu čistiti budeš a nejsprostší práce ještě rád konati a tu svou zpupnost docela si odvykneš. Vy, stínové, přejděte, ježto sem člun se kloní. Vystupte! ty, tyrane, dáš mně větší zpropitné, ježto vážíš více než šest set duší.

Merkurius: To učiní rád, i marnotratný jest.

Charon: Už jli ke všem všudy! Ted' však potřebovali bychom básníka Vergilia, Merkurie, jenž by ustavičně ta známá svá slova k nebesům volal: »Bohové, takovou ránu morovou odvráťte od našich zemí.« Svému učiteli Falaridovi se nejen vyrovná, nýbrž jej i převýší. A to bych rád od tebe se dozvěděl, jak to

Jovovi napadlo, aby tenhle odebral se takovému učiteli a takovým věcem se učil.

Merkurius: Aby lidé měli výstražný příklad; neboť onen tyran takto si ukrutně počíná, avšak dojde trestu hodného své zvrácenosti. Mně totiž mimo to nařídil Jupiter, abych císaři Maxmilianovi řekl, aby se o věci ty staral a abych často jemu to na mysl uváděl, že (parovníku) po celou noc spáti se nesluší.

Charon: Obávám se, aby to nebylo bez výsledku: nicméně jdi.

Merkurius: Na žádný způsob bez účinku to nebude: jednak Maxmilian jest řádný panovník, jednak tohoto pro zločiny jeho velice nenávidí, a zdá se, že již jej k soudu požene. Ale nejdříve toho odvedu, pak onu službu vykonám. Nejprve jdeme temnotou, tyrane, pak jest hora, za ní údolí, kterým jde se k jakési planině, pak jest zas hora se skalou, jejíž ostré kameny vyčnívají, tou skalou sestoupíme do sluje, kde v koutě rozsáhlém dohromady všickni obývají tyrani. S cestou jsme hotovi a hled' na ten dav. Ty konej svou záležitost, já mám jinde něco na práci.

Tyran: A nevyvedeš mne zpět?

Merkurius: Přijdu v čas.

Tyran: Buď zdráv, učiteli můj Falaride.

Falaris: I ty buď zdráv, švábský žáku, buď ještě jednou pozdraven! Jak jsem rád, že tebe vidím, miláčku můj, pojď sem, srdéčko zlaté.

Tyran: Dle tvého napomenutí pečlivě leccos jsem provedl.

Falaris: Jakým způsobem, tedy?

Tyran: Urozeného jinocha, průvodce svého, zabil jsem, když jsem se vroucně zamiloval do jeho choti, sličné to ženy a nejen to, nýbrž vyzvav jej k službě obvyklé pod rouškou laskavosti útok naň jsem učinil, na něho, jenž byl mně vždy z celé duše oddán, jenž o mně velké zásluhy si získal, do něhož všickni velké naděje kladli, jehož otec nedávno mne velikým a mně nutným dobrodiním zahrnul. A přišla-li o tom, Falaride, sem pověst, toho muže byl to syn, jehož pomocí a přispěním na stolci královském jsem se udržel, když lid můj mne vyhnati chtěl.

Falaris: Něco takového ani já jsem nikdy nespáchal ani nezamýšlel: neboť vždy zabíjel jsem ty, na něž mně bylo udáno, že mně nástrahy strojí aneb, které jsem nějak podezřívá a tak dávám já, starý tyran přednost tobě mladému. Ty však největšího odporučení zasluhuješ, ježto již dosavadními skutky svými vsecky téměř tyranu převyšuješ: ale povídej, jaký průběh a jaký konec záležitost ta měla?

Tyran: Když jsem chytře zatajil, co mám na mysli, a když před tím mezi námi pražádného nepřátelství nebylo, a on mne z ničeho podlého podezřívati nemohl, předstíraje všemožné přátelství, obrátil jsem se k němu laskavě, vyzval jsem jej, aby mne, jak byla

jeho povinnost provázel za město malý kousek cesty, abychom si o něčem spolu pohovořili; to vše jsem mu přikázal neozbrojenému, kdežto sám předem tajně jsem se vyzbrojil. Když jsme přišli do jakéhosi háje, přepadl jsem jej mimo veškeré očekávání, zabil jsem jej bezbranného krutě, úkladně; neboť mimo jiné rány vrazil jsem do něho pětkrátě meč a mrtvé tělo jsem oloupil; posléze nevinného pověsil jsem na strom, což Němci za vraždu nejpotupnější pokládají.

Falaris. Docela dobře. Měl zavražděný rodiče, kteří by jej oplakávali?

Tyran: Měl otce, a bylo mně líto, že neměl již matky, která by ho též želela. Avšak nesmírně naříkal otec, nesmírně bědovali i tři bratří i jedna sestra, že naděje své zbaveni byli.

Falaris: A potom?

Tyran: Nevydal jsem tělo těm, kteří je do hrobu otcovského pohřbítí chtěli.

Falaris: To k věci zcela patří.

Tyran: Se světa dále dal jsem sprovoditi váženého rytíře, ježto litovati a oplakávati smrti svého nevinného druha se odvážil.

Falaris: Tak se sluší na tyrana, aby soustrast trestal. Avšak potom nikdo se ti za to nepomstil?

Tyran: Hrozili mně, ale já, řídě se všeobecným řízením, ježto ohromná vojska proti mně již sebrána byla a již válka stála přede

dveřmi, naklonil jsem se k podmínkám míru arcit' nevhodným.

Falaris: Co jsi udělal?

Tyran: Pranic, ale slíbil jsem, že udělám. Aby věci té uvěřili, zapečetil jsem listy, rukojmí jsem ustanovil, nyní, když nepřátelé se rozptýlili, nedělám nic z toho, na čem jsme se smluvili, a volá-li někdo, abych dostal slovu, obrátím se k němu zády.

Falaris: Výtečně; neboť i proradným tyran má býti.

Tyran: Nyní mám ten záměr, abych schytl a se světa sprovodil všechny, kteří s rodinou tou v důvěrném přátelství jsou.

Falaris: Jako pravý tyran jednáš i záměry máš. Ale jak to učiniti zamýšlíš?

Tyran: Dozvíš se, ale nejdříve ti povím o své choti. Nenáviděl jsem ji nesmírně, sám nevím proč, ježto jest velmi sličná a honosí se všemi půvaby, chováním ušlechtilým, pochází z rodiny velmi vzácné, takže sňatek s ní propůjčil rodu mému nebývalou vážnost.

Falaris: To jest povaha tyranů, že po mnohém baží, mnohého se obávají, mnohé nenávidí nevědouce sami, proč.

Tyran: Tedy zabiti jsem si ji umínil, jakmile bych vykonal předsevzatý úkol.

Falaris: Nezabil jsi jí však a co ti se to postavilo do cesty?

Tyran: Zatím co na ten neblahý čin myslím, ona prchla.

Falaris: Mohla?

Tyran: Arciť s cizí pomocí. Když totiž jsem . . .

Falaris: Kam tedy prchla?

Tyran: K bratřím svým, kteří v Bavořích panují!

Falaris: Tedy žádost tvá nebyla ukojena a jak přísloví praví: Odcházíš jako vlk s tlamou rozevřenou?

Tyran: Máš pravdu. Ale nyní válku chystám, již chci jim vyhověti arcíť pod rouškou počestnosti, že žádám manželku zpět, vskutku však ze záměru nekalého.

Falaris: Jakého to?

Tyran: Mnohé sebral jsem rytíře, mezi nimi Franky; zlákov je všecky k sobě štědrostí okázalou a jim v čelo postavím jako vůdce a setníky právě ty nejhorší a sobě nakloněné.

Falaris: Zda-li pak rytířům franckým věříš, když na tebe jsou rozhořčeni pro tu v aždu?

Tyran: Některým věřím, ti zajisté, kteří jednou věc nečestnou zastávají se jali, nespustí se jí snadno, ježto vědomi jsou si svého zločinu i toho, že proto zasluhují nenávist všeobecnou.

Falaris: Připoutány je máš svazkem dosti těsným: divím se však vůbec, že nyní jsou na tvé straně ti, kteří nedávno tak prudký útok činiti počali, a kteří jednou tak rozníceni byli touhou po pomstě zločinu tvého, že jsi musíš prosbami a dary od nich mír vykoupiti.

Tyran: Nyní vše v Německu jest na prodej, věř mi.

Falaris: Tedy bylo by potřeba, abys byl bohat, abys často něco takového kupovati si mohl. Avšak.. dále, jaký v tom zločin se tají?

Tyran: Pomstím se nepřátelům nepřátely, vystavuje je nebezpečství: neboť spojence své zachovávám si domácími ukrutnosmi.

Falaris: Záměry tvé jsou ryze tyranské.

Tyran: Zvítězím-li, mnoho krve prolíji, nejprve choť svou ukrutně zmučím, pak zabiji, potom, které i z nepřátel svých i ze spojenců svých budu moci, rozmanitým způsobem mučidel utrápím, proti všem bez rozdílu zakročím. K tobě však právě z té příčiny jsem sestoupil, abys mně poradil, když takové množství nepřátel mám, a abych tvou radou se řídil. S velikou radostí provedu, co ty mně správně nařídíš.

Falaris: Ty jsi vskutku můj potomek. Proto nezatajím z toho, co znám, nic před tebou: slyšel-li pak jsi o mém kovovém býku?

Tyran: Do něhož jsi zavíral za trest, zapáliv pod býkem oheň, abys vyloudil ono bučení býka sluchu svému příjemné?

Falaris: Pořid' jsi jej i ty a týmž způsobem v čas potřeby ho užívej.

Tyran: Užiji.

Falaris: Rád bych chtěl, abys rozuměl spisům jednajícím o císaři Tiberiovi, Caligulovi, Nero-novi a Domitianovi a odtud se poučiti mohl —,

ale budeš jim v překladě rozuměti, velice poučny jsou. Pak zříd' si sud podobný onomu Kartaginskému, v němž Karthagiňané Římana Marka Regula kutáleli.

Tyran: To se dá napodobiti.

Falaris: Některým též oční víčka uřež a na slunce je postav.

Tyran: To se není špatný vynález.

Falaris: Vynalezli to Karthagiňané. Zříd' též kovového koně uvnitř dutého a naplň jej řeřavým uhlím; jakmile celý se rozpálí, posad' naň někoho, ježž k hřbetu musíš přivázati, aby bolestí neskočil dolů.

Tyran: Ten kůň pěkně k tomu býku se hodí.

Falaris: Arciť. Některým stáhni též kůži od hlavy až k bradě, pak je dej obléci a rozkaž jim sem tam choditi.

Tyran: I o to se postarám.

Falaris: Jiné tak z kůže stažené posyp solí a krm popelem.

Tyran: O tyrane, o jak rozkošných mukách vyprávíš!

Falaris: Neb také octem mohou se politi

Tyran: Výtečně!

Falaris: Neb též kopřivami drhnouťi.

Tyran: Líbezný trest!

Falaris: Mnohým osekej ruce a nohy, ale nech je na živu, jiným oči vypíchej, jiným uši uřež, jindy zas buď nosy neb zuby kleštěmi vytrhej aneb jazyk vyřízni.

Tyran: Něco z toho jsem již provedl, mimo to znak praotců svých, roh jelení, některým do tváří vpáliti jsem dal.

Falaris: Nazdar, ty Němče, tak počíná si pravý tyran. Vybízím tebe, abys též zabité děti předložil rodičům při hostině.

Tyran: I to provedu, budu-li míti příležitost sebe menší.

Falaris: Vynálezci toho jsou Řek Atreus a Med Astyages, které tady vidíš.

Tyran: Děkuji.

Falaris: Myslím, že jest to známo, vytrhávati svaly, upalovati nehty, tělo v půli buď dřevěnou pilou pilovati aneb koni roztrhati, neb jak činíval římský císař Alexander Severus, kouřem dusiti, neb, co sousedé tví Čechové vynalezli, do děla nabíjeti a jako kouli vy-mršťovati.

Tyran: Slyšel jsem o tom.

Falaris: Pokoušel jsem se sám lámati hnáty živých a do morkových kostí nalévati roztavené olovo neb vtlačovati řeřavé uhlí.

Tyran: I o to se pokusím.

Falaris: Ale to vše, dle mého úsudku, převyšuje způsob, jehož ty nemůžeš neznati a jehož v Rusku tu a tam do dnes užívají.

Tyran: Zdaž ten, aby nahý člověk postaven byl mezi hromady žhavého uhlí a na druhé straně aby stál sud studené vody plný?

Falaris: Ten způsob myslím, aby tak postavený tím více skrápěl se studenou vodou,

čím by více se smažil, čím pak více by se kropil, tím aby déle muka snášel. Nenalezl jsem vůbec ničeho, co by dalo se srovnati s tím způsobem muk, ač rozmanitá mučidla jsem na své Agrigentany kdysi vymyslíl.

Tyran: To je skvostný kousek, a proto budu si jej pamatovati a mám již, kterého bych mohl tak potrestati; ty pak pokračuj, chceš-li mne dále poučovati.

Falaris: Především v žádné bohy věřiti nebudeš, za svrchované dobro tyranii budeš pokládati a krutost ctíti.

Tyran: To leží již v mé povaze, tak že nemusím k tomu býti veden.

Falaris: Čím kdo lepší a nevinnější, tím více jej nenávidí a trestej s větší chutí.

Tyran: Taký život jsem si předsevzal.

Falaris: A též toto ti poslouží, abys si zjednal bázeň u svých lidí. Musíš míti některé dobrodiním k sobě připoutané, kteří by věci tvé u lidu horlivě se zastávali a seslabovali pověst o ukrutnosti tvé; ty zahrnuj štědře tím, o co jiné připravíš. Pěstuj si udavače, jichž přičiněním bys zvědál tajné též řeči a mínění všech lidí o sobě. Vůbec, cokoliv konati budeš — a ty budeš konati mnoho zločinů a nespravedlností — upravuj vše tak, abys i nejhanebnějším a nejničernějším činům mohl poctivou tvářností dáti. Tak totiž se stane, že, ač lidé nebudou věřiti, že jsi vykonal čin řádný, přece budou pochybovati, že jsi se dopustil zločinů.

Často též něco dobrého konej, buď štedrý, spravedlivý, příčinlivý, zbožný; ani nevíš, jak to zachovávatí velkou cenu má: neboť jediný tvůj dobrý čin poznaný a došvědčený smyje pověst přemnohých nejhanebnějších zločinů. Vůbec k tomu hled' obrátiti veškerý svůj důvtip, abys věděl, koho se máš obávati, čí přátelství získati, nástrahám, kterých lidí se vyhýbati. A jestliže nějaký nebezpečný případ zkázou hroziti ti bude, a spozoruješ-li to v čas, tehdy užij onoho spiknutí, jež v Německu tvém často počalo, ale nikdy nedošlo k provedení, aby lid tebou získaný po celém národě nejsprostší lid a ubožáci za kořisti se ženoucí vrhli se na statky zámožných.

Tyran: Měl jsem to na mysli nedávno, ale zachoval jsem se příliš loudavě, než aby se to dalo provésti, neboť tak rychle francké rytířstvo přichvávalo, že neměl jsem čas na praporu punčochu pestrou*) vztýčiti. Zamýšlím však někdy vztýčiti ji, bude-li třeba.

Falaris: Věcí utěšenějších se nadíti musíme, přihodí-li se však něco takového, máš návod, jak se zachovati. Nyní však jak věci se mají, bude-li ve válce peněz se ti nedostávati?

Tyran: Co myslíš, že bych měl činiti?

*) »Buntschuh« pestrá punčocha vztyčována byla v 16. st. na praporech jako znamení selské vzpoury, jež odtud sama »Buntschuh« se nazývala.

Falaris: Co jiného než dopustiti se svato-krádeže, oloupiti chrámy, okrásti kněze.

Tyran: Však jak to dělati, aby to vypadalo počestně?

Falaris: Takhle: přísahou se zavaž, že vše v lepší stav zas uvedeš.

Tyran: To jest prozřetelné.

Falaris: Co se rozkoší a kratochvílí týká, jestliže potom něčí milovati budeš manželku, a manžel ti bude překážeti, dej jej sice zabiti, ale tajně a tak, aby nebylo zřejmo, že ty jsi jej se světa sprovodil.

Tyran: Myslíš jedem?

Falaris: Aneb podobným způsobem; neboť toho Franka jsi případně neutratil.

Tyran: To jsem si způsobil rozkoš a kratochvíli ne zrovna prozřetelně, jak vidím, proto bylo by třeba, abych se s tebou dříve byl poradil.

Falaris: Však již od této chvíle rady mé uživej a vše s celou opatrností konej, nezanedbávaje ničeho z toho, co jsem ti poradil, jistě hlavní pravidla věcí těch máš, rady, jimiž nesmí se pohrdati; a kdyby těch věcí k ochraně své onen vladař Syrakusský *) byl použil, nebyl by se z tyrana školometem stal. Mimo to nevím, čím bych tě napomenul, leda abys celé

*) Dionysios, tyran v Syrakusách, vyhnán byv z města Syrakus, odešel do Řecka a stal se dle pověsti učitelem.

Německo znesvářil, své Šváby týral, všem dobrým nástrahy strojil, nikdy usmířen, nikdy spokojen, císaři samému pokud možno byl na obtíž.

Tyran: O to již se snažím a tobě horlivému učiteli, já posluchač vděčný, za naučení tvá díky vřelé vzdávám.

Falaris: Prosím. Ježto však již jest čas, odejdi šťastně, ale dříve všechny zde pozdrav: zde jest Med Astyages, o němž jsem mluvil, zde Peršan Kambyses, vedle Řekové Atreus a Pisistrates, Thrak Tereus *) a Diomedes **), pak vidíš Busirida, ***) jenž druhdy bezbožně zbožný byl, a krajany mé Agathokla a Dionysia, Římany Caligulu, Domitiana a jejich druhy, ejhle i onoho Askalonitu †), dle jehož příkladu též nemluvňata budeš utracovati, vynikající totiž z tyranů, neboť všechny vyjmenovati nekonečné jest.

Tyran: Zdrávi budtež, všickni pospolu, již získali jste si velké zásluhy o lidstvo!

*) Tereus, král thrácký, předložil své choti Prokne tělo synáčka Itya. Za trest proměněn v dudka, choť jeho ve vlaštovku, synáček v bažanta a Filomela, spoluvinnice Tereova a sestra Proknina, ve slavíka.

***) Diomedes, též král thrácký, předkládal svým koňům těla lidská.

****) Busiris, král Egyptanů, uctíval bohy krutým obětováním lidí, odkudž se »bezbožně zbožným« zove.

†) Míní se Herodes, vrah nevinňátek betlémských. Ostatní krutovládcové jsou všeobecně známí.

Tyranové: I ty buď zdráv, a v našich šle-
pějích, jak počal jsi, kráčeť!

Tyran: Pokusím se. Ty učiteli můj, s bohem!

Falaris: S bohem, žáku! Ale poslyš ještě!

Tyran: Co chceš?

Falaris: Jakmile přijdeš na zem, vpal ten
roh jelení svému maršálkovi!

Tyran: Jehož dceru od toho Franka u sebe
mám?

Falaris: Jemu právě, jenž jak vidím, svou
vlastní dceru tobě zaprodal, do levé čelisti
vpáliti neopomeň.

Tyran: Ježto se ti tak líbí.

Falaris: Ježto toho zaslouží jako můj kdysi
Perillus *) za odměnu svého zločinu. A ještě
něco: češ viděti svého strýce? **)

Tyran: Velmi rád bych jej viděl!

Falaris: Čemu se diví všickni, po samotě
touží a k vůli ukojení rozkoše má tu opici,
někdy však i kochá se s dobyt看em Plutono-
vým: pozdravuj jej. A hle už tu jest Merku-
rius, jenž by tě vyvedl zpět. — Buď požehnán a
žij jako pravý tyrann!

*) Perillus vyrobil kovového býka a na něm sám
skonal.

**) Bratr otce vévody Ulricha Eberhard II., jenž
chlípný život ve vězení skončil.

ZIMNICE.

(R. 1518.)

Rozmlouvá: Hutten a Zimnice.

Hutten: Už se klid'! Hned první den jsem měl tebe vyhoditi, hořta tak obtížného! Což neslyšíš? Klid', klid' se ke všem všudy.

Zimnice: Ale jak tvá vlastní dobrotivost tak starodávny mrav Germánů předpisuje ti, abys mně alespoň zde ukázal, ke komu se mám odebrati jako host. Prosím tebe však znovu, možno-li nevyháněj mne za takového mrazu, ježto ani nevím, kudy odtud.

Hutten: Především ti pravím: Klid' se! Co se týče toho, ke komu se máš obrátiti, vidíš tyto dvěře? Tudy přímo?

Zimnice: Ved' mne, prosím; avšak k nějakému veselému, bohatému a mocnému muži, jenž má koní, sluhů, dvořanů a čeledi hodně mnoho, a neméně oděvu, zahrad a lázní.

Hutten: Povedu tě k jednomu, jenž sám tu jest hostem a všech těch věcí má dostatek a hojně jich užívá. Pohled' na tam ten dům:

tam s velkou družinou žije kardinál sv. Sixta *), který k nám přišel z Říma, aby od nás vybíral peníze na válku proti Turkům. Peníze ty spotřebují papeženci sami, opětně s velkým nákladem výpravu chystajíce, zkušení to válečníci, plémě pro tebe vhodné: jen vrhni se na něj: hle, leží v purpurovém plášti na znak kol kolem obklopen čalouny; se stříbrného nádobí jídává a ze zlatých pohárů pije tak vybraně, že říká, že v Německu ani lidé chuti nemají. Pohrdá i koroptvemi i kvícalami zdejšími tvrdě, že italským chutí se nemohou vyrovnati a vůbec s nimi srovnávati; oškliví si i naši zvěřinu a chléb náš nazývá nechutným. Pije-li naše víno, pláče a vzdychá po Italii a vzývá víno Korsické. A proto hlavně barbarství nám vyčítá a opilci nazývá; nenasytil se prý dosti za ty čtyři měsíce, ježto neměl ani dobrého sousta ani lahůdek.

Zimnice: Tu písničku tvou neposlouchám.

Hutten: Co? Nehodí se ti za hostitele? Či nalezla bys zde mocnějšího knížete, kterému by se jiní tak klaněli, tak kořil? Či zdá se ti, že zimnice nezasluhuje?

Zimnice: Nejen zimnici, nýbrž i podagru si zaslouží.

Hutten: Proč se ti tedy nelíbí?

*) Byl to kardinál Thomas de Vio z Gaiety, všeobecně Caietanus zvaný, jenž na sněmu Augsburském vybízel knížata říšská k válce proti Turkům a peníze na ni sbíral.

Zimnice: On hubený, tenký jako rákos, beze vsí šťávy? On se sklopenou hlavou? On, který byl nedávno mnichem a jedl pouze sýr? *) On, novopečený sice kardinál, jinak však ve všem dle starého způsobu žijící? On, jenž za tři groše obědvá, jehož kuchaře nejednou jsem zřela jdoucího s trhu s půl librou masa?

Hutten: Převracíš všecko; onen, medle, velévážený, nejctihodnější, jehož oslovujeme stojíce při tom pokorně na levé straně: »Páne, otče, šlechtný!« ten že by vedl život skrblický, když přece Němce nádhery málo dbajícími nazývá?

Zimnice: Jak sám žije, o to se nehádám. Se mnou však že by slušně zacházel, ten, jenž svému služebnictvu dává jak špatná jídla, tak špatný šat? Když nedávno jsem zaklepala na jeho dvěře a na mne se rozkatil vrátný, a když jsem prosila, abych tam několik dní směla se uhostiti, pravil mně: Slyšíš, ten hluk? Slyším, řku. Ten hluk pocházel patrně od lidí, kteří za něco žádali. Chleba, vece, chtějí jen po snídání služebníci. Chleba? pravím, což pak tak skromně v tomto domě se jí, že ani dosti chleba nedostanou? Tak skrovně, on na to; vždyť ani nemáme více polštářů a peřin než ty, na kterých se kardinál sám válí a si hová.

*) Byl druhdy Františkánem a stal se teprve r. 1517 kardinálem. Současné prameny italské vskutku jej velebí jako muže střídmého.

Ale kletbami proti tobě jest vyzbrojen a hned by tebe z církve vyobcoval, jak bys k němu přistoupila: vždyť vyslancem jest papeže Lva a má moc dobrého neb zlého dle vlastní vůle zatratiti. Toho jsem měla dost a brzy na to v tobě nalezla jsem štědřejšího hostitele.

Hutten: Jak vidím, měl jsem tehdy stříd-měji jísti. Nezapomenu-li na to, nikdy už mne příliš mnoho u kněží jísti neuvidíš. Avšak, myslím, řemeslníci a obecný lid by se ti do krámu nehodili.

Zimnice: Jednak mne s prázdným žaludkem vyženou, jednak od sebe mne krutou prací vypudí.

Hutten: Což povedu-li tě k domům knížat a boháčů, aneb ke kupcům neb dokonce k Fuggerům *) ti cestu ukáží?

Zimnice: Za nic to nestojí. Kdykoli jsem k nim přistupovala, pozorovala jsem, že jsou obklopeni zástupem lékařův; u nich není pro mne místo; ved' mne jinam; prosím tebe pro své dávné dobrodiní tobě prokázané.

Hutten: Pro které dobrodiní? Jakou to mně báhorku vyprávíš? Ty že bys někomu mohla dobrodiní prokazovati?

Zimnice: Tobě především. Či jsi zapomenuł, jak před osmi lety jsem tebe učinila pilným,

*) Fuggerové zbohatli peněžním obchodem, který v 16. stol. v Německu mocně rozkvetl. Platili za Rothschildy své doby.

zbožným, trpělivým, každodenně čtyřikráte tebe navštěvujíc ne celých šest měsíců. *)

Hutten: A pravda! Ježto ty jsi mne velice trýznila, až se mně to hnusilo, tím pilněji jsem studoval. Avšak poznávám úmysl tvůj: poukazuješ na toho svého obránce, který naučil tě téhle řeči, již posměšně obtěžuješ tvrdíc, že činíš lidi pilnými a nadanými.**)

Pravda-li však, co on o dobrodiních tvých připomíná, proč jsi mně rovněž nedala lepší zdraví, an praví, že kdo jednou z čtvrtodenní zimnice se pozdravil, bude tak zdrav, jako nikdy před tím. Avšak já po celá ta léta od odchodu tvého stonal jsem stále brzo tou brzo onou chorobou.

Zimnice: Ježto nepojala jsem úmyslu tebe opustiti, a kdykoliv od tebe jsem odešla, odcházela jsem vždy s předsevzetím zas se navrátiti. Nyní však neukážeš-li mně k nějakému pořádnému domu hostinnému, vůbec tebe neopustím, a ať se zlobíš, jak zlobíš, pobudu u tebe celých šest neb sedm roků.

Hutten: Avšak já, jako onen kardinál, budu za tři groše obědvati a střídme žíti.

*) Bylo to roku 1509, kdy Hutten po přepadení od lupičů Lotzových v Greifswaldu našel v domě Eckberta Harlemského v Roztokách vlídné a pečlivé přijetí.

***) Dle zprávy Gelliovy byl to filosof Favorinus, jenž měl zálibu v paradoxech: chválil Thersita, velebil zimnici.

Zimnice: Avšak já tebe učiním labužníkem, že zatoužíš po té a oné lahůdce mnou podrážděn.

Hutten: Pak ti na krk naženu lékaře a zejména toho osvědčeného Stromera. *)

Zimnice: A lékaře, a Stromera! Jako bych neznala tvou povahu, že raději bys chtěl celý rok stonati, než jednou neb dvakrát tu protivnou rebarboru užívatí neb dvě špetky čemeřice. Proč pak raději nepoženeš na mne toho slavného doktora, který vida v stolici nemocného zrnko ovsa, myslil, že pacient polknul celého koně.

Hutten: Toho se musím vystříhati; nyní všsk povedu tě zas k jiným hostitelům. A ježto nechceš nic míti s těmi rozmařilci, pojď tudy za mnou; půjdeme k těm mnichům, kteří líbezne vůbec žijí, což dokazuje, že jsou vypaseni a rozhýčkáni, žijíce příjemně a libě, prodávající ve svých cellách, zřídka odcházejíce k tělesnému cvičení, což, jak se mi zdá, tobě vadí. Víno však pijí a ryby pojídají do sytosti. To by byl vhodný útulek pro tebe.

Zimnice: Tam mne nedostaneš; poslouchají zповědi starých bab a jsou vyučeni v říkadlech, jimiž mne odhánějí, jak mne spatří.

*) Jindřich Stromer, důvěrný přítel Huttenův a humanista, platil za nejlepšího lékaře své doby. Vystupuje též v níže uvedeném dialogu Bulla.

Bulla: A přece jest zákon, abych sem přicházela prázdná, odtud těžka do Říma odcházeti musím.

Hutten: Proč pak?

Bulla: O smyslu toho musí se přemýšleti, ne příti se.

Hutten: A nenahlížím přece, proč a jak bychom se k tobě měli uctivě chovati. Snad to od nás žádáš, abychom tebe provázeli se slavnostním průvodem sem a tam?

Bulla: Právě, jako bully předešlé.

Hutten: Věru ty jsi mocna; jestliže hned skutkem učiníš, to, co zde kážeš, třeba, že jsi prázdná a lichá bublina.

Bulla: Já však nejsem prázdná.

Hutten: Víím jen tolik, kolik jsem zvěděl od tebe, že jsi prázdná.

Bulla: Říkala jsem, že peněz nemám ani plodu hojného a tak, že jsem prázdná.

Hutten: Máš něco jiného, čím jsi vyplněna, kdyžtě z míry naduta jsi?

Bulla: Mám.

Hutten: Co tedy? Vždyť nesmírně nafouklá jsi.

Bulla: Arciť naplněna jsem náboženstvím, mocí královskou, vážností a božstvím.

Hutten: Myslím, že vznícena jsi pověrou a lakotou, nadutá osobivostí a ctižádostí, spítá prázdným slavomamem a ostatně beze vší poctivosti a řádnosti.

Bulla: Neslyšela jsem nikdy zlolajnějšího člověka, a myslím, že není druhého, jenž by s ta-

kovou drzostí se choval. Totéž činíš jako kdysi oni nakvašení staří skladatelé komedií.

Hutten: Nejsem nijak nakvašen, otevřeně ti pravím a bez přetvářky: Propusť nám Svobodu, jinak jsi bublina — Řekové *πομφόλις* říkají bublině, aneb puchýř jsi — *φύσημα* jej Řekové jmenují.

Bulla: Mýlíš se, to není správný výklad slova, — ježto o důležité věci se staráme, — dle slova *βουλή* (rada) bullami staří nás nazvali chtějíce tím jménem nás poctíti.

Hutten: Ať jméno tvé odkudkoli se odvozuje, nejsi ani bulla, nýbrž bulga (kožený vak), neboť peníze odtud odnášíte a peníze těm stvůrám v Římě přinášíte, vy t. zv. bully. Mimo to vidím, že nové plameny lakoty z tebe šlehaají. Že pak jsi kožená, to se k jménu bulga dobře hodí.

Bulla: Nevím, máš-li zrak, když vidíš, že jsem z kůže, ač jsem z blany. Ale už nepovaž se mne bulgou nazývati, aby jiní se od tebe hanebnému tomu výrazu nenaučili.

Hutten: Víím, že jsi důkladně hanebná, ať už jsi bulla či ampulla (škatulka). Avšak, kdo tvým otcem? Myslímť, že jsi dcera Země, sestra Titanů, neboť cosi titanského v pohledu tvém jest. *)

*) Titany, syny Gaie a Urana, béře Hutten ve smyslu v antice běžném za úskočné zloduchy. Ponehtí Titanů jako vznešených odbojníků dnes obvyklé se jen u některých básníků a myslitelů jeví.

Bulla: Klameš se: matkou má jest Církev, otcem Lev X., kněz nejvyšší, jeho tedy jsem dcerou čili kreaturou, jak pravidelně se říká.

Hutten: Odkud nyní se ženeš, Lvova kreaturo?

Bulla: Ze slavného města vládnoucího nad všemi národy.

Hutten: Z kterého to?

Svoboda: Povím ti, přišla z Říma, kde mezci jsou dražší než koně, kde muži nejsou muži, kde dobré jest zlé a zlé dobré; kde lze hanebným jednáním zásluhy si získati, kde lidé jsou bohy, a kde bohů není, odkud veškeré svobodné jednání vyhoštěno jest; kde penězům otročí lidé a bohatnou; kde všecko právo i bezpráví hračkou jest, kde smlouva není smlouvou, kde nesmluvené patří za smluvené; kde věrnost jest prokleta, zbožnost zavražděna, bezúhonnost utracena, veškerá poctivost zničena: to jest ta královna všech národů.

Bulla: Svobodo udavačská, jak zlomyslně hanobíš věc znamenitou. Však ty mně řekni, jak se jmenuješ a kde jsi se narodil!

Hutten: Jmenuji se bullobijce.

Bulla: Nelíbí se mně to jméno neblahé.

Hutten: Přicházím k tobě z Ebenburgu, toho útočiště spravedlnosti: tam i koně i zbraně vysoko se cení, tam lenost a zahálka jsou v nenávisti; tam dle toho lidé váží si každého, jaké má zásluhy; tam Bůh jest uctíván, lidé milováni a v péči držáni; tam ctnosti se uctí-

vají, lakota vyhošťuje; ctižádost místa tam nemá, proradnost a zločiny daleko odtud jsou vzdáleny, tam svobodně svobodni jsou lidé, tam o peníze lidé nestojí a mocnými se stávají; tam práva se drží ti, kteří zaklínajíce bezpráví před ním prchají; tam smlouvy se zachovávají, věrnost se ctí, zbožnost jest vážena, bezúhonnost obhajována; tam kvete poctivost, úmluvy platí: to jest ten útulek spravedlnosti. Ty však, která se se mnou seznamuješ, zdaž jsi ta, jež hrozila, že přijdeš s velikou hrůzou?

Bulla: Právě ta jsem. Zatrátím však Lutherány, kol do kola obejdouc všecky.

Hutten: Jaké nebezpečí strojíš mužům řádným! Ale neprovedeš ničeho. Co pak svedeš bez průvodce? Nemáš nikoho, kdo by ti cestu ukázal?

Bulla: Eck *) ukázal, ale on nyní od cesty se poněkud uchyluje, chtěje pronásledovati kterési jinochy, již čeho si se proti němu dopustili.

Hutten: Hloupý a nemilý to člověk, ale příhodný, aby postavil se v čelo toho podniknutí, neboť jak zlý, tak prudký a ochotný, má-li se nějaké zlo někde podniknouti.

*) Eck Jan Dr., známý odpůrce Lutherův, jenž od své prvé polemiky s Lutherem bez ustání ostrými spisy potíral vzrůstající reformační hnutí.

Bulla: Co pravíš? Muž vznešený, ježž nesmírně Lev povznese, provede-li čin svůj započatý.

Hutten: Kéž by už povznesen visel!

Bulla: Proč, on protonotář apoštolský, ba i biskup, kdyby nebyl se ze skromnosti příliš zdráhal?

Hutten: Pro ten zločin, že se odvažuje mužům dobrým příkoří chystati.

Bulla: Dobrým mužům, pravíš? A tím myslíš Luthera?

Hutten: Arciť.

Bulla: V nebezpečném toneš bludu. Poslechneš-li mne, jeho nebezpečenstvím zmoudříš, a, jak se říká, jiné bláznovství budeš míti na mysli.

Hutten: Nuže pověz, bezbožnice, pravdu mluvití jest bláznovství?

Bulla: V jistých případech ano; když bez vybídnutí někdo jí mluví před těmi, kteří jí nechtějí slyšeti, v záležitosti nenávisť budící. Přestaň s ním, máš-li rozum.

Hutten: O Lutherovi mohl bych umlknouti, o svobodě nikterak. Proč jsi se odvážila vložití na ni ruku svou bezbožnou? Proč jsi se odvážila toho? O tom spolu se musíme porozuměti: jaké máš právo na svobodu Německa, abys na ni směla ruce vztáhnouti? Jaké máš právo, dím?

Bulla: Právě to právo, které mám nad každým svým poddaným.

Hutten: Tedy poddanou tvou jest Svoboda naše, bídnicе?

Bulla: Já si alespoň myslím.

Hutten: Bohové tebe zatraťtež, šílená, bláznivá!

Bulla: Bohové tebe vyhladťtež krutě, bezohledně, tebe, jenž jsi se odvážil svatým bullám zlořečiti, čehož nikdo před tím se neodvážil.

Hutten: Počkej, již zle s tebou naložím.

Bulla: Budeš-li moudrý, propustíš mne; jestliže neústupně budeš usilovati mně překážeti, způsobím, aby se ti špatně vedlo: tedy nech mne odtud odejíti.

Hutten: Nenechám, neboť kam pak odcházíš?

Bulla: Odkud musím nejen kořist, nýbrž i triumf si odnésti.

Hutten: Nejdřív pošlu tebe pode jho*): takového se ti zde dostane triumfu.

Bulla: Jen mne pošli, ale nikoliv pode jho, nýbrž do Saska, neboť co tobě do mne, svato-krádče?

Hutten: Co tobě do Německa, proradná?

Bulla: Co? Jako by vskutku to bylo novinkou, aby zde bully měly zaměstnání.

*) Římským zvykem bylo přemožené na znamení potupy nutiti, aby prošli pod jhem t. dvěma kopími do země zaraženými, přes ně třetí položeno bylo; tomu se říkalo »sub iugum mittere« — »pode jho poslati«.

Hutten: Příznávám se, že jest to věc stará, ale daleko starší jest, aby tady nebyly. Tedy dělejme to, co jest starší!

Bulla: Zda římský papež nemá práva posílati sem kreatury své, aby vám dávaly rozkazy?

Hutten: Kde by to právo vzal?

Bulla: Nevíš? Poučím tebe: Říši římskou dali vám papežové, pro tu svou zásluhu na vás vymáhají, abyste přijímali bully i legaty i čestné zaměstnání obchodní kurtisánů.

Hutten: Ani Epikurejci v dávné době takové hlouposti nemluvili. Zcela jsi mne přesvědčila, že nejsi prázdná bublina, hloupostmi jsi přeplněna.

Bulla: Já jsem jakýsi Roh hojnosti, kde jest obsaženo, cokoliv chci.

Svoboda: Pravdu praví: jest jako roh špatné hojnosti, kde jest lest, úskok, podvod, podskok, šalba, udavačství, lež, přetvářka, chytřectví, proradnost, zločin, ničemnost, tím jest přeplněna.

Bulla: Však já tebe také zlem přeplním za nedlouhou dobu.

Hutten: Ještě opovažuješ se hroziti zlem Svobodě, bezbožnice prokletá?

Bulla: Ještě opovažuješ se neuctivě mluvit se svatou bullou, člověče nejbídnější? Avšak k jedné otázce ty mně odpověz, zda ty jsi ten znamenitý muž, který zakazuje papežům zde vládnouti a odvažuje se pány svrhovati s výsosti jejich?

Hutten: Já jsem ten, jenž tebou smýkám: poběhlice, sem, poběhlice, tam se natáhni

Bulla: I ruce odvažuješ se na mne vkládati? Budiž za ten čin proklet, Lev X. o tobě se dozví.

Hutten: A přece nejsem dosud větším nepřitelem bull ani větším protivníkem Říma bezbožného než Luther.

Bulla: Do nedávna i v Německu takových lidí nebylo. Ubožáci, jak hrdě odvažujete se vystrkovati rohy? píti z číše? Myslím, že pro svoji nerozvážnost z téže číše babylonské*) dosti zlého se napijete, i Luther i ty, arcíť neobrátiš-li se mým napomenutím. Pamatuj si, že jest lépe běžeti nazpět než hříšně běžeti v před.

Hutten: Ty jsi to arcíť tak doplakala, že není ti možno běžeti nazpět, když jsi počala zle běžeti v před: způsobím, abys ani odtud nemohla, třeba bys sebe více chtěla.

Bulla: Ty však budeš Bulle zbraňovati jíti neb se vraceti, neb sem tam choditi dle libosti mně nedovolíš? aneb libo-li v mém království se proháněti?

Hutten: V tvém království, ničemnice? To slovo tebe bude státi hrdlo, abych ti dal nějaké příjmení Sexcentoplago (zasluhující 600

*) Naráží se tu asi na spis Lutherův o Zajetí Babylonském, kde dokazuje, že i věřícím má býti dovoleno píti z kalicha.

ran): tak ti zbiji údy všecky — pochutnej si na mých pěstech!

Bulla: Nemám hladu!

Hutten: Jen si pochutnej!

Bulla: Ty mne tedy biješ?

Hutten: Necítíš?

Bulla: On mne tluče! Běda tobě!

Hutten: Běda tvým lopatkám!

Bulla: Bídňě, přebídňě zhyneš, jak na tebe se patří.

Hutten: Ty dřive, než bys mne neb kohokoli jiného mohla zhubiti: ty máš hojné rány, bezbožnice!

Bulla: Přestaň, nejbídňější všech pozemšťanů!

Hutten: Přijmi jen, Bullo ničemná!

Bulla: Neumím takových darů přijímati.

Hutten: Ale naučíš se a přivykneš.

Bulla: Řekni, ničemníku, kdo mne dal k tobě do učení, abych proti své vůli od tebe musila býti vychovávána?

Hutten: O své vůli vzal jsem tebe do učení.

Bulla: Bláhovče hloupý, který se o to pokoušíš! Tedy nech mne odtud odejítí tam, kam jsem poslána.

Hutten: Co tam budeš dělati?

Bulla: Vždyť jsem ti to již řekla a mám k tomu vše zřízeno, upraveno, sestaveno v pořádku; již jest čas, lidé jsou pohotově a příležitost po ruce, že nikdy nebyl čas k tomu vhodnější.

Hutten: To, co máš po ruce, z ruky ti vezmu! Kam pak se ženeš? Pohleď na mne! Jako by byla znamenitá, se staví vykračujíc a nesouc se: někdo by mohl mysliti, že za něco stojí. Pohleď na mne, pohleď, ranami tebe sraziti musím, zlá ničemnice!

Bulla: Pomozte mně, přispějte mně, zbožní Němci kdekoliv, přineste mně pomoc, ana krutě schvácena jsem; zde jest člověk, který bully týrá a Lvu X. se vysmívá.

Hutten: Mezitím tu máš zase rány!

Bulla: Pusť mne, pravím: není potřeba, abys o mne se staral zle a nevítaně.

Hutten: Ustanovil jsem se o tebe starati: a hned z jedné bully mnohé udělám.

Bulla: Ty že uděláš bully, podvodníku? Vždyť to jedině papežům jest dovoleno?

Hutten: Nové arcitě neudělám, avšak tebe rozsekám na mnoho drobných kousků.

Bulla: Zdivočilejšího člověka nikdy jsem neviděla.

Hutten: Ničemnější bully nikde jsem neviděl: jak jsi ohyzdna a nemila samým pohledem!

Bulla: Jsou však lidé, kteří mne jako boha ctíti budou, jestliže ty mne k nim pustíš.

Hutten: Věru to nejsou lidé svobodní, kteří tebe uctívají, tebe, jež jsi chlubna, nestoudna, nečista, plna zločinu a prorady, jež přes to časem velice sebe sama velebíš a ukazuješ s povykem to, čeho nemáš. Tu máš dvojnásobné

rány, a zas nové: tak sluší se zacházeti s římskými vнадidly.

Bulla: Jen kdybych se mohla vzpružiti, abych se ti postavila tváří v tvář. Co mne, slabochu, biješ? Myslil jsi, že neumím se brániti? Mýlil jsi se, poznáš, že Bulla jest hrdinská! Co mne biješ? Běda tobě!

Hutten: To jest to, co jsem chtěl, abys se ostnu vzpírala, abych tebe nezahubil, aniž bys se vůbec bránila; trochu si zuř, jen abych tebe pustil, vydal za nedlouho. Drž, hrdinská Bullo, drž, dcero Lvova, tuto ránu také snes, stvůro papežova, tak se u nás zápolí.

Bulla: Běda mně, běda pro bohy! Kde nyní Eck? Kam dobrý ten muž prchl? Předvídal tuto pohromu, tedy vzal nohy na ramena: tak jsi mne zničiti chtěl, lstný theologu, nepoctivý uprchlíku!

Hutten: Nesluší se bojovné Bulle tak rychle pozbyti mysli ani tak lomoziti: vytrvej mužně a braň se!

Bulla: Nepřišla jsem k tomu způsobu boje.

Hutten: Víím, že jsi zvykla bojovati ničemností, úskokem, udavačstvím; však u nás se bojuje jinak.

Bulla: Tedy mně se nelíbí s tebou bojovati.

Hutten: Avšak mně se líbí tebe zničiti úplně, jež jsi zlá a zlou ničemností naplněna.

Bulla: Ať jsem jakákoliv jinak, jen když tobě jsem neškodila.

Hutten: Že jsi mně neuškodila ty, jež zamýšlíš zhubiti mé přátele a vyhladiti společnou svobodu?

Bulla: To jsem nezamýšlela; co jsi slyšel, řekla jsem žertem.

Hutten: Avšak tahle ztýrána a rukama krutě trápena tvýma.

Bulla: Vskutku, že až sesinala.

Hutten: Zhyň, ihned zhyň!

Bulla: Ustaň alespoň na chvíli a poslyš mne: tento čin velké nepřátelství by ti mohl zjednatí.

Hutten: Jakých lidí?

Bulla: Předem celé kurie římské.

Hutten: Jejím přítelem nikdo rádný býti nechce: rád jsem jejím nepřitelem.

Bulla: Pak kurtisánů veškerých.

Hutten: Ani jejich nepřátelství není mi nemilo; co však chceš na mně jiného?

Bulla: Nic, než abys mne nechal.

Hutten: Nevhodně věc tak důležitou protahuješ; tu máš jednu!

Bulla: Kde jest tak dlouho pomoc pro mne? Kde zbožnost? Kde úcta náboženská? Stále méně a méně uctivě, jak se zdá, bull si tu váží. Kde zrádný Eck, který mne do takových útrap přivedl a pak opustil? Přispějte mně, křesťané, na pomoc!

Hutten: Nepřispějí vědouce, že špatné zásluhy máš o Krista, víru a náboženství.

Bulla: Pomozte, slyšte mne, zbožní Němci, má-li vás Kristus slyšeti.

Hutten: Nečiní toho; neboť raději chtí býti svobodni.

Bulla: Blahoslavení, kteří mne podporují.

Hutten: Šibenice zasluhují. Tu máš na lopatky.

Bulla: Pomozte, Němci, u nichž vždy Bully slávy požívaly.

Hutten: Avšak nyní nenávisti a nepřátelství úhlavního požívají.

Bulla: Tomu se věru divím: neboť ti, kteří nyní od nás se odvracují, druhdy za světlo očí svých nás pokládali a proto uctívali; někteří mysleli, že život bez nás ani životem vůbec není, a proto za velkou cenu si nás kupovali.

Hutten: Už dnes jest jinak: ti, jimž druhdy za oči jste sloužily, neměli tehdy zraků vlastních i užívali vás jako očí umělých; nyní vynalezen byl lék, tak že nepotřebují cizích očí, ježto ozdravili si oči vlastní a jich užívají.

Bulla: Klet budiž lék, který z dřívějších pohostinných útulků nás vyhání a pomoci zbavuje.

Hutten: Kletba nejhorší tobě, Bullo, jež od těch žádáš hostinný útulek, jimž škoditi hodláš, a i za mé přítomnosti odvažuješ se dobrým zlořečiti.

Bulla: Tedy abys viděl, že něco jsem, kdo pak jsi ty, pro kterého nesmím říci, co chci?

Hutten: Jsem ten, jenž tebe bije; běda tobě!

Bulla: Zhyň, bídníče, třikráte zhyň, jenž Bully se dotýkáš ponuknutím ďáblovým, proklet budiž, ještě jednou proklet!

Hutten: Ty však budiž Bullou a tu máš jednu a tu máš druhou ránu!

Bulla: Synu Satanův!

Hutten: Prázdna bublino velkého šprýmaře, tu máš!

Bulla: Dnes, jak vidím, za každé prázdné slovo dostanu plnou ránu.

Hutten: Chceš raději tohle či dáti pokoj? Kdybys byla zůstala v Římě, byla bys se vyhnula nehodě.

Bulla: Ale dám pokoj, až mně papež nařídí.

Hutten: Arciť nevím, co on ti přikáže, avšak sám zakazují ti odtud nohou se hnouti, tak velím a káži; neposlechneš-li, způsobím ranami svými, že dáš, nerada sice, pokoj: a věru mně se zamlouvá s tebou takto ranami si hráti.

Bulla: Avšak mně se to nezamlouvá; hledej si někoho jiného, s kým bys si hrál: já nejsem tvá hračka; ale pověz, ty pohrdáš vládou Lva X.

Hutten: Nejenom Desátého Lva, nýbrž Desíti Lvů, kdyby nespravedlivé rozkazy dávali.

Bulla: Odstup ode mne, již teď, což neslyšíš?

Hutten: Dříve tebe zničím se škodou a pohromou, plnou šaškovství, loupežnici, škůdkyni, jež ze země statky vyvází.

Bulla: Kde jste tedy, vy zbožní Němci, nábožní občané? Kde davy mnichů, věrné to vždy komonstvo papežovo? Kde ženštiny bohabojné, náš to lid, pokolení nábožné? Kde kur-tisáni, Bull to obdivovatelé? Kde jste vy, kteří

jste stříbrem zahrnovali Bully a jich prodavače? Nyní mne alespoň před tyranem braňte!

Hutten: Řekl jsem ti to již, mají sami oči, nehledají jich venku, kupují je za cenu mnohem menší; neslyší pokřikování tvého, ozáření podivuhodnou osvětou, tak že místo pověry, kterou vy jste je zahrnovali, pravé náboženství vyznávají, místo modloslužebnictví zbožnost uctívají. A proto ani nevolej, i to ti zakazují.

Bulla: Což nedovolíš, ani, abych bolesti své hlasem dala průchod?

Hutten: Nedovolím.

Bulla: Co jest to za nespravedlivost?

Hutten: Na opak velká spravedlivost; neboť blízko odtud leží, kteřísi choří starci, ježto křikem svým budíš, jichž žádná z tvých spolutvůr nebudila; tedy přejí si klidně podřimnouti a ode všeho hluku zcela si odpočinouti, trávíce dny své libě, mile, zábavně, ty čepy*) okršku zemského, v nichž všecko se točí.

Bulla: Jen kdyby se dozvěděli, že jsi se odvážil na mne ruku vztáhnouti!

Hutten: Myslíš, že by něco učinili pozoruhodného?

Bulla: Něco, čeho bys zasloužil.

Hutten: Jen kdyby mohli: neboť mám velké zásluhy, kterýž zacházím takto s ničemnieí, jak jsi si zasloužila.

*) Nepřeložitelná hříčka slovní; čepy slují latinsky *cardines*, a tím se naráží na kardinály.

Bulla: Tedy k tomu mně odpověz: necháš mne se vrátiti, odkud jsem přišla?

Hutten: Nenechám, aniž bys dříve se zle měla.

Bulla: Tedy mně ještě přidáš něco k těm ranám, pod nimiž téměř byla bych klesla?

Hutten: Jiní ti přidají.

Bulla: Jiní, řekni mně prosím, což ještě někdo jiný takového zločinu by se odvážil?

Hutten: Ovšem že ano, a ne jeden. Koli-krát ti to mám říci, že nejste více očima nám tady?

Bulla: Proto tedy dostaneme rány, že nás tu není potřeba?

Hutten: Právě proto, že je vás nazbyt: pročez ustanovili jsme, že skláme vás všechny, kolik jen vás sem přijde slibujících, že nesete světlo, třeba že čirou nesete temnotu a nalhávajících, že jste životem, třeba že jste hlavními původkyněmi smrti záhubné. Ale již dlouho, jsi nedostala rány, tu máš!

Bulla: Běda, běda, přeběda!

Hutten: Tak nejlépe se sluší, abys ty křičela, já bil.

Bulla: Dozví-li se Lev o té věci!

Hutten: Ty mu o ní jistě zprávy nepodáš, ježto zde pod ranami mými zhyneš.

Bulla: Pomozte mně, křesťané.

Hutten: Neslyší.

Bulla: A přece slýchávali. Co mám tedy já ubohá činiti?

Hutten: Máš býti bita, jak na tebe se sluší.

Bulla: Zda někdy ustaneš mne bítí, třikráte prokletý?

Hutten: Zda někdy ustaneš mně láti, třikráte záhubná?

Bulla: A přece vlastností bull jest proklínati, a bylo i dříve.

Hutten: A naší bítí, a bude i vždy.

Bulla: Není, jak jsem se domnívala, Německo pohostinné, neboť zle dnes mne přijímáš.

Hutten: Právě podle zásluhy. A kdybys mne měla v Římě, co bys se mnou učinila?

Bulla: Něčím znamenitým bych tebe učinila.

Hutten: Víím i co chceš si zde zakoupiti i koho učiniti prodejným si žádáš

Bulla: Nic takového s tebou nezamýšlím, nýbrž učiním tě biskupem, pustíš-li mne.

Hutten: Nechci býti ani biskupem ani nepustím tebe odsud, kde pohostění náležitého se ti dostává.

Bulla: Pusť mne přece!

Hutten: Není možná.

Bulla: Nevíš, jakou záhubu sám na sebe voláš.

Hutten: Avšak potom teprve pustím, tu máš ránu.

Bulla: Chci dnes dostati se od tebe, není-li vůbec nikde pomoci, jež by mně přinesla záchranu proti tvému tak velkému nepřátelství.

Hutten: Pomoci nikde není.

Bulla: Kdo ví, jak vážně jednati počnu a lákavé odměny přislíbím.

Hutten: Tu máš tedy jednu ránu vážně.

Bulla: Bohové nechť tebe zahubí záhubou hroznou, bídníče! A kde jest těch šest set kurtisánů, kteří by toho svázali a odtud do Říma přivlekli.

Hutten: Zde jest šest set ran, které by tebe naučily dáti pokoj: tu máš!

Bulla: Bezbožníče, zločinče, ničemníče!

Hutten: Tu máš!

Bulla: Kdož pak se odváží dobrodiním získati si zásluhu o Lva X.?

Hutten: Nikdo se neodváží. Hle, tady jsem já, který se odváží tebe bít.

Bulla: Zdaž někdo odváží se chrániti dceru Lvovu, zbožní křesťané, a tohoto skláti ničemníka beztrestně, aby dostal jako odměnu od Lva X. z pokladnice dobře naměřených 5000 dukátů a beneficium »in partibus« nesoucí každoročně 300 zl; mimo to úplné odpuštění všech hříchů, odpustky dvou tisíc let, a 56 postů a aby se stal protonotářem a nabyl práva legitimovati děti nemanželské a voliti *) falckrabata? A jemu aby bylo dovoleno každodenně

*) Palatinus byl každý, kdo na dvoře císařském »palatium« sloužil jako úředník státní neb dvorský; ve středověku toho jména užívali přední v říši a »comes palatinus« či falckrabě zaujímal mezi nimi vysoké postavení. Propůjčování toho titulu náleželo určitým osobám od papeže neb císaře zřízeným, jímž neslo velké sumy peněz právě jako legitimisování nemanželských dětí.

jednou smrtelně hřešiti, a aby nemusil se po sedm následujících roků zpovídati a potom vždy jednou za sedm let, ba, co dím, dostačí mu zpovídati se jednou za života a po druhé v hodině smrti. Tak byl-li by to někdo, kdo by nestál o důstojenství duchovní, aby směl pastorku svou pojmouti za choť neb vnučku neb sestřenici, slíbil-li něco přísahou, ať jest to cokoliv, aby nemusil toho vyplniti; učinil-li nějakou smlouvu, aby stala se neplatnou, kdykoli by chtěl. Dále pak, kdokoliv vyobcován a kletbou stížen jsi byl z kterékoliv příčiny pro kterýkoliv zločin, právem světským, duchovním neb míněním lidu; kdokoliv jsi smilstva neb cizoložstva se dopustil, dívky svedl, paní poskvrnil; kdokoliv jsi křivě přísahal, vraždu spáchal, od víry odpadl jednou a podruhé; každý vrah kněze, každý rušitel veškerého práva lidského i božského budiž za to zbaven hříchu a za nevinna prohlášen. Kdokoliv jsi se dopustil svatokrádeže, chrámy vyplnil, nechať stále může kořisti své užívatí a nechať nejsi nucen navrátiti věci odcizené. Slyšte, kdekoliv jste, vy, již pohrdáte Bohem a nemáte ani špetky lidskosti: zde malou službičkou můžete smýti největší nečistotu nejhorších zločinů, totiž zavražděním tohoto muže, kterého každý bez trestu dopustiti se může; kterýkoliv jest ohromný zločin, kterákoliv neslýchaná hanebnost, neuvěřitelná podlost, slyšte, slyšte mne, Němci, i jestliže někdo proti mé

sestře Bulle »In Coena domini« *) něčeho se dopustil, čehož odpuštění stolice apoštolská si vyhrazuje a což jen veřejným pokáním dá se odpykati, kdokoliv dopustil se něčeho proti příkazům kanceláře papežské jakkoliv a jakým-koliv způsobem, ať duchovní to byl, čili kněz, zde jest způsob, jak mu odpuštěno býti může, jak duše jeho ozdravena býti může. Kdokoliv z vás přislíbil, co těžko provésti se dá, s toho snímám starost; slibuji, že blaženosti dosáhnete, ne skrze mne, nýbrž usmrcením tohoto člověka. Toto však učiní některá sestra má, jež po mně následovati bude.

Svoboda: Slyšel jsi, že jiná Bulla proti tobě má vystoupiti? Ona poslala tuhle, aby napřed vytrpěla první bouře; sama jest v záloze, a z této vystoupí proti tobě, až bude příležitost.

Hutten: Avšak já stejně proti ní vystoupím.

Svoboda: Zdar statečnosti tvé, vydržíš-li.

Bulla: Ačkoliv toto vše si vyslouží, kdekoliv toto učiní, přece předem přispějte, Sasové, a tuto o nás dobře se postarejte, učiníte-li tak bude vám dovoleno jísti máslo a ptačí vejce, dle libosti ve dnech postních, a dvakráte za den opíjeti se pivem; přispějte, Poláci, neda-leko, myslím usazení, pomůžete-li mně budete

*) První bullu tak začínající vydal r. 1362 papež Urban V.; po něm mnozí papežové bully tak dle svého počátku se nazývající vydali.

směti neustále krásti;*) slyšte mne, zlopo-
věstní, abyste dobré pověsti dosáhli, simonisté**)
abyste vážnosti nabyli, lichváři a lupiči, abyste
směli beztrestně užívatí statkův podlým způ-
sobem nabytých.

Hutten: Jest čas, abys ránu dostala.

Bulla: Jest bídníku po tobě veta!

Hutten: Ty zase máš ode mne ránu. Tu máš!

Bulla: Běda mně! Na pomoc, ovečky Kristovy!

Hutten: Poslouchají pouze hlasu pastýřova,
tu máš ránu!

Bulla: Pomáhej mně, rámě světské!

Hutten: Kéž raději by tebe to rámě zmrskalo!
Pohleď!

Bulla: Zdaž kdo odváží se otrávití neb pro-
bodnouti tohoto zlolajníka, svatokrádce, psance,
syna Satanova, neschopného.

Hutten: Výtečně! Za to tu máš!

Bull: Přímo neb nepřímou, veřejně neb tajně,
vlastní rukou neb pomocí cizí, také na místě
svatém.

Hutten: Krásná latina! Ale tu máš jednu
z těch šesti set ran!

Bulla: Co mne biješ?

Hutten: Jak vidíš

Bulla: Přestaneš konečně?

*) V listech temných mužů činí se též na krá-
deže Poláků narážka, čím zdůvodněna, však nevíme.

**) Simonisté, svatokupci, nazváni od Simona Maga
známého ze Skutků apoštolských.

Hutten: Až dopočtu se příslušného počtu; tu máš!

Bulla: Běda, běda!

Hutten: Drž!

Bulla: Běda!

Hutten: Drž!

Bulla: Milosrdenství a slitování!

Hutten: Tedy přece měkneš?

Bulla: Jak bych neměkla pod tvými ranami? Nejsem už ani živa ani mrtva. Ejhle zas jsi mne ranil. O právo kanonické, o dekrety a výtečné rozsudky papežské!

Hutten: Co křičíš dále ještě? Nezakázal jsem ti to před chvílí k vůli oněm starcům?

Bulla: Ale bolest mne nutí zapomenouti i na ony starce i na sebe samu.

Hutten: Přece, tu máš ránu: neboť proč pak jsi raději vzývala ty hlouposti, raději ty papežské rozsudky než právo a spravedlnost.

Bulla: Tedy, o právo, o spravedlnosti!

Hutten: Drž!

Bulla: Ještě nyní?

Hutten: Ještě: neboť nemůže býti lepšího práva a spravedlnosti než jsi-li ty dobře bita!

Bulla: O bída neodvratná, že ranami tak hynu; hanba zrádnému Eckovi, který mne těmto útrapám vydal.

Hutten: Věru to jest divno, že ty, která můžeš vše, nemůžeš způsobiti, abych tebe ranami netloukl. Dále však proč bojíš se ran nesmrtelná jsouc?

Bulla: A přece nejsem, mylně jsem věřila, že jsem.

Hutten: Ač já jsem ti ohlašoval, jaká jsi; toho dobrodiní jsem ti prokázal, však ještě tu máš!

Bulla: Ustaň, prosím tebe, pro to, cokoliv máš drahého. Ejhle, pravici vztahuji k tobě, zvítězil jsi, užij vítězství svého a rozkazuji!

Hutten: Jak bych ho měl užiti? Tebe smrti a to potupné vydám.

Bulla: Nyní posléze já ubohá tam jsem dospěla, že ani prosbou života uhájiti nemohu, jež jsem sem přišla, abych kralovala. Ač nic neprospěly takové úskoky, tak znamenité léčky, přece dle zákonů svých míru mně popřej!

Hutten: S bullami mír býti nemůže.

Bulla: Smiluj se alespoň nade mnou, když tak snažně tebe prosím.

Hutten: Rádi milost dáváme těm, kteří mimovolně chybují, nikoliv těm, kteří schválně ničemné hříchy páchají.

Bulla: Avšak již nebudu více hřešiti.

Hutten: To jest jisto, neboť zhyneš dříve, než bys opět mohla hřešiti.

Bulla: Přemoz ducha svého ty, jenž Bully přemaháš!

Hutten: Tebe však nadobro skrotím.

Bulla: Dej milost té, jež od tebe dostatečně skrocena, nikdy více hřešiti nebude.

Hutten: Již dříve věrnost Bull jsem seznal, tedy nyní pevně jsem ustanoven zde tčbe skláti.

Bulla: Smiluj se!

Svoboda: Mohl bys se smilovati, schvaluji to, neboť třebaš jí neubiješ ty, ihned sama zhyne.

Hutten: Myslíš?

Svoboda: Víím, ječto nadmuvši se příliš, jistojistě praskne a pukne, jen ji nech, již se rozpraskne

Bulla: Dej se uprositi!

Hutten: Nedám se!

Bulla: Za mne Fuggerové peníze tobě zaplatí, několik tisíc.

Hutten: Budeš-li mně slibovati, podráždíš mne ještě více penězi Fuggerů, kteří jsou hanebně získáni.

Bulla: Tedy jedinou ochranu mám v kurtisanech, jestliže, jak doufám, pomohou mně proti tobě; a již, neklamou-li mne smysly, vidím, jak ke mně chvátají; brzy ke mně spravedlivě se chovati budeš

Hutten: Co pravíš?

Bulla: Vskutku: což nevidíš, jak nesčíslní sem spěchají, kteří by mne z rukou tvých vyrvali?

Hutten: Něco vidím.

Bulla: Ty z dálky na pomoc chvátající, kteří jako blechy malými se zdají; aj hle již jako mravenci vypadají, více a více se zastkví-

vají; ti, kteří v předu na koních klusají, jako kočky již vyhlížejí: vidím, že na tebe se hrne pohroma, mám naději, že budeš násilím přinucen, ty, od něhož ničeho ani prosbami ani slibováním odměn dosáhnouti jsem nemohla: hle, hle!

Hutten: Přispějte, svobodní, přispějte, mužové, o věc vlasti se jedná, o obec jde; válka již tu doutná; pomozte, kdožkoliv chcete býti svobodnými, zde dobro tak znamenité dá se získati; zde vládci jsou vyháněni, zde otroctví se ruší. Kde pak jsou ti mužové svobodní, jestli tedy vůbec nějakí jsou? A kde jsou výteční lidé, oni proslaveni mužové? Kde jste náčelníci národa? Proč jste se sem nesešli, abyste se mnou pospolu společnou vlast osvobodili od této záhuby? Zda někdo jest, jenž otročiti neumí, jemuž hnusí se poroba, jenž po svobodě prahne? Slovem, jest tu nějaký příkladný a skutečný muž? Kde jste vy, kteří nedávno na Turky jste se hnali, jakoby ničemné Bully nebyly většími nepřítelkami Německa? Slyšeli: vidím stotisíc lidí, se svým hostitelem Františkem v čele: bohům díky! Německo nabylo zraku a chce býti svobodno. Co pak vidíš tedy, stvůro Lvova?

Bulla: Mnoho lidí, kolik nikdy dříve pohromadě jsem neviděla.

Hutten: Stačí-li pak to proti tvým kurtisánům?

Bulla: Více než dosti, neboť již drahnou chvíli pozoruji, jak se rozprchli a utíkajíce těkají.

Hutten: Přece však neutekou, však i císař Karel přítomen jest se všemi náčelníky. Shromáždění se mně líbí, bude se jednati o věc Německa. Oslovím je: bojoval jsem s touhle Bullou, knížata a občané němečtí, jež přišedši sem potlačit Svobodu naši velkými hrozbami a velkým děsem ode mne zatlačena byla, až vás jsem sem povolal. A prosím vás pro lásku k společné vlasti, abyste déle nestrpěli, aby z národu našeho směl úsměšky tropiti si Řím; nechť takového osudu dojde tahle Bulla, aby všecky na dále Bully bály se překročiti Alpy; nechť cizinci vidí, že dřímající statečnost Německa jest probuzena. Takový důkaz chra- brosti své dejte.

Sikingen: Prosím, knížata a občané němečtí, o to mně laskavě dbejte, přikáží-li vám věci nezbytné, poslechněte rádi: otevřena máme okna k dosažení svobody, vtrhněme; po ruce jest příležitost, chopme se jí; tohle jest jedna z Bull, které dlouho k neprospěchu svému jsme snášeli; zde ta vnadidla a lákadla, jimiž po tolik let město Řím ústa nám mazalo, jimiž, dle libovůle své nás vodilo, posílajíc slova klamná za skutky, nástrahy strojíc Svobodě naší, vyhledávajíc, vynalézajíc, strojíc, líčíc, vzpomínajíc, jak by něco odtud vylákalo, což by stačilo marnotratným výdajům jeho, zatím

co zde žili lidé, že pověst o nich přičila se sluchu zbožlých. Neslyšeli jste pouze o dávných a dřívějších činech, viděli jste také někteří skutky nedávné a nové, při bozích nesmrtelných, jakou spoustu jakých zločinů. Nespravedlivě Sodomu a Gomoru zahladil Bůh, šetří-li těch v Římě, proti jejichž podlosti Sodomští a Gomorští ještě ctnostni byli. Zda nemám mluvit o tom, když zříme, že oni všecko posvátné i světské na prodej mají; že návrhy činí stále přemnohé a tytéž odvolávají ihned, jakmile naleznou vytáčku, a vytáčku naleznou vždycky, kdykoliv z popudu lakoty velí jim prospěch. A zvykli bez meze a konce loupiti, posílajíce sem nové sháněče peněz, dříve než spotřebováno jest, co před tím dáno bylo, sháněče, jež by chytráctví v srdci zamýšleli, jak by nás o zlato oloupili a ani kousek stříbra tu nenechali. Proto konečně pokusme se provésti, co dosud za neproveditelné bylo pokládáno; nechávejme si, co naše jest; nesyťme lidí, jež daleko více lákáme posílajíce jim tolikrát a tolik peněz, které svou trpělivostí a bláhovostí činíme den ode dne lakotnějšími a více bažícími po statcích našich. Jest nám to snadno, jen mějte odvalu! O sobě slíbiti mohu to, že s pomocí Kristovou ve všem, co chystám, budu míti účastenství, že před žádnou obtíží nebudu prchati, že neustoupím, dokud neuzřím vykonáno, že v Německu žádného obchodu nemají ničemní kurtisáni, zločinní Ří-

mané. To jest příliš dlouhá řeč pro ty, jimž nutno dodávati statečnosti, nikoliv řeči.

Bulla: Slyšeli jste žvatlání tohoto, které nemá ani hlavy ani paty. Nesčíslná již léta provozujeme tu právo své, a přece bezbožníci pojali naději, že zavedou novoty. Aby to mohli dokázat, slušelo se přece, vzpomněli na slávu své vlasti, a aby jí nepokáleli zločinem. Musíte k tomu hleděti, abyste nedovolili zprzniti starožitnou pověst o své zbožnosti a víře. Také Lev X. má to mínění, že zde má ovce poslušné: a tedy nesmírně na vás si zakládá pastýř onen; a proto, když jsem sem odcházela, nařídil mně, abych schvalně prohlásila, že ze všech národů tento nejvroucněji oddán vždy byl stolici apoštolské, ale ten úkol dnes mně zle prospěl: tak krutě se mnou zacházel tento hostinný druh můj, že jste-li takoví, za jaké vás v Římě pokládáme, zaslouženě jej zničíte za nestoudné činy jeho. Tobě pak, císaři, pravím, chci věděti, jakou zprávu Lvu X. o tobě dáti mám: jsi jeho poslušný syn?

Karel: Jestliže jen otcem jest.

Hutten: Jak opovažuješ se pokoušeti mladistvého panovníka našeho, ty přeplněná zločiny, již hned bychom měli probůsti k vůli Svobodě své, abychom si ji zachránili?

Svoboda: Řekla jsem, že pukne sama nad míru hněvem a ctižádostí nadmuta: to se již děje: pročez napomínám vás, Němci, abyste odtud buď malý kousek odstoupili neb ně-

jakým lékem se zachránili proti záhubnému dechu, který z ní, až p^řukne, vycházeti bude: neníť úplně prázdná Bulla.

Hutten: Dávám rady nutné, jichž nesmíme nedbati: pročez přistupte Stromeře, Ebelle a Cope; *) o vaše přispění prosíme, dejte nějaký prostředek profylaktický, jímž by toto zlo se předešlo a zhubilo.

Stromer: Recipe, **) ale copak recipe? Jezte sémě řepy, zahradní, pokapejte si je šťavou z celeru a rozkousejte k tomu a v ústech podržte kořínek angeliky.

Svoboda: Už jest po Bulle veta, praskla. Ale hle tu hromadu zločinů, jedy to plné záhuby. Ale podívejme se, co jsou zač!

Hutten: Tohle jest proradnost, neřest kurtisánům vlastní, tohle ubohá ctižádost; zde však lakota se jeví, posud skoro prázdná, ač tolikráte od nás vyplněna byla, a její děvečky podivuhodně nicotné odpustky; a zde jest pronevěra, vedle ní bezpráví a dravost; i křivá přísaha tu jest od nich v úctě chovaná; avšak s jakou osobivostí se vypíná kněžský pych a domnělá svatost papežská a pokrytectví, vymáhající si úctu; zde i pověra jest, přetvářka i zatajování a mnohonásobná lest, všecky druhy klamů, i slavomam i oká-

*) Tři lékaři ti léčili se zdarem samého Huttena.

**) Abych nesetřel ráz lékařské mluvy, užil jsem řeči poněkud makaronské.

zalost, a co všemožně hnusné a i na pohled ohavné jest, hýřivost, opilství, pijáctví a mnoho-
tvárná chlipnost. Ta bulla nemohla nepuknouti, vždyť déle nemohla v sobě udržeti tolik neřestí, když zhynula, jak se slušelo, k tomu musíte obrátiti svou péči, Němci, aby z kořen vyhlazeni byli kurtisani všickni, kteří tuto si přivlekli a do nedávna chtěli s velkým úsilím, aby bez pohromy zůstala. O to se snažte a buďte svobodni! Já Bullu pohřbím a na náhrobku tento bude státi nápis:

Přebláhovou Bullu Lev nám poslal z Říma,
Chtěla jiné zhubit', zhubena zde dřímá.*)

*) Abych dosáhl lidového rázu, který v celém dialogu převládá, přeložil jsem elegické distichon originálu přízvuknými, rýmovanými verši.

LUPIČI.

(R. 1520.)

Kostky jsou vrženy.

Rozmlouvají Hutten, Kupec a František ze Sickingenův.

Hutten: Jen ať ti ten tvůj ničemný jazyk nezkrátím, zlomyslníku, zloajníku!

Kupec: Zde přece nedopustíš se na mně násilí, v obci svobodné, ba na místě svatém.

Hutten: Zde, jak díš, arciť ne, ale kamkoliv vykročíš: neboť proč tupíš muže řádné, svévolníku ničemný, lupiči, zloději, proč?

Kupec: Ustaň, loupežníku, a raději zde skroť své volné ruce, abys jinde nemusil svázané.

Hutten: Ty mně chceš svazovati ruce, ničemníče, aneb k něčemu nutiti, čeho činiti nechci?

Kupec: Nebudu tebe arciť nutiti, abys něco činil, ale přinutím tebe, abys ustal, jak u rychtáře tebe udám, neboť proč mně násilím vyhrožuješ?

Hutten: Celý svět zví i ty zvíš, co jsem se odvážil činiti a mluvíti. Což pak jsem tebe někdy oloupil? Či připravil jsem někoho z živých dosud neb zemřelých o jeho majetek?

Kupec: Avšak jistě svou dobou připravíš, vždyť znám mravy rytířů.

Hutten: Zlomyslníku zlomyslný, myslíš, že snesu, abys mně svévolně spílal?

Kupec: Znovu pravím, že váš stav znepokojuje Německo, a že ne jeden z vás samojedných jako lupič obsazuje cesty, cestující znepokojuje a vůbec veřejně činí příkoří a nevyjmul jsem tebe z toho, neboť vidím, že máš ducha obzvláště rytířského. K vůli tomu se tak náhle čertíš?

Hutten: Nečertím se sice, ale po čertech skrotím tebe za tvoji svévolnost, ježto pro zločin jednoho člena neb několika nemnohých urážíš celý přeslavný stav a nemáš na tom dosti, že do těch si stěžuješ, kteří ti škodu neb zlo způsobili, nýbrž všeobecně tupíš muže nevinné, dvojí tak lži se dopouštěje, ježto jednak lupiči nejsou pouze z rytířů, a ježto všickni rytíři nejsou lupiči.

Kupec: Jen se odvaž prstem se mne dotknouti, jen se odvaž!

Hutten: Hned se odvážím, neustaneš-li zlořečiti; a věru nebudeš pozorovati ani, že jsi v obci svobodné ani že na místě posvátném, vyklouzne-li ti nadále takové slovo z úst.

Kupec: Nezuř!

Hutten: Ještě se mně vysmíváš, ničemníče, větroplachu, mizero?

Kupec: Ježto dosud jsi mně nedal příležitosti, abych plakal.

Hutten: Avšak dám ti ji co nevidět: neboť pravím ti svatou, pravdivou pravdu, nenabudeš-li rozumu a neumírníš-li svou svévoli, dám ti nejdřív jednu přes tvé tváře a přes celý obličej, pak zuby ti vyrazím všecky najednou vraze do nich pěsti své, pak natluku ti boky, až všecka žebra zapraskají a pak, až ztratě všecky síly se do bláta svalíš, nechám tebe zde polomrtvého, chrlicího několik liber pepře a půl lotu šafránu.

František: Stůjte anebo odejděte někam, musím jíti k svému Huttenovi a napomenouti ho, aby hněvem přemožen — jak vidím — nedopustil se něčeho nenáležitého: tak prudkého ducha jest, ať cokoliv jej dojmulo. Co pak, můj Huttene? Tak jsi rozzloben, že ani rozumu nepopřáváš místa, cti své zapomínáš a nejsi pamětliv, že jsi mužem?

Hutten: Arciž nebudu pamětliv toho, příteli, snesu-li řeči tohoto člověka, jichž pravý muž nikdy by nemohl snést.

František: Co jest to zač a co jest tenhle za chlapíka, ježto poznávám, že nejsi bez příčiny rozčilen a že hněváš se příslušně.

Hutten: Hned se dozvíš; jest to kupec, sluha Fuggerů. Ježto v hovoru přišli jsme na to, o čem sněm*) jednal, na čem se ustanovil a co prohlásil a mezi jiným někdo se zmínil, že Karel V. přísahal, že učiní konec tuláctví

*) Sněm Wormský, současný s dialogem tímto.

a v pořádek uvede Německo a pokoří jediným útokem všecky lupiče, ihned počal tento našemu stavu spílati a lupiči německými rytíře německé nazývati, tvrdě, že pořádek vrchu nabude, až celý stav rytířský s povrchu zemského shlazen bude. Ba dokonce činy tvé pouhým nazývá loupežnictvím a tak daleko v svévoli se odvažuje, že od zlých nerozeznává dobrých, ač nerozumí ani lidem ani věcem.

František: Příliš drze a nespravedlivě, je-li toto pravda, jsi se zachoval, neboť, co se mne týče, nepotřebuji mnohých slov k omluvě, ví to Německo, vědí to sousedé, a jest to v kronikách a kalendářích zapsáno, že nikomu jsem neuškodil, nevyprávěl-li jsem mu předem válku.

Kupec: Pravím však též, že nemáte práva komukoli válku vypovědět, abys si nemyslí, že jsi se zcela dobře omluvil, užil-li jsi té záminky.

František: Cože? Ty pravíš, že my nemáme práva ani války vésti ani vypovídati?

Kupec: Arciť pravím, že bez svolení knížat toho nesmíte.

František: Tedy táži se tebe, smějí vůbec býti šlechtici?

Kupec: Myslím, že smějí.

František: Tedy za šlechtice pouze knížata mají se pokládati?

Kupec: Nikoli pouze knížata; neboť hrabata nazývám šlechtici nižšího stupně, a myslím, že

i vy máte šlechtici býti nazýváni, ale jen potud, pokud šlechtně žijete: neboť ode dávna tkví mně v srdci to mínění a myslím, že nebude vytrženo ze srdce, že šlechtictví ve šlechtnosti počalo a že běře za své, když od šlechtnosti seuchyluje.

František: Máš pravdu: neboť tak soudím, že ctnost se neodkazuje a že kdo veliké mrzkosti vědom si jest, má býti zcela vzdalován od šlechty, třeba byl knížetem; a tvrdím, že uchyluje se od slovutnosti předků svých, kdokoliv činů, jež jej oslavily, nenapodobuje, a velice pohrdám těmi t. zv. šlechtici, kteří mají sice starožitný rod, ale skutky neslavné, kteří množství předků mají, ale pražádných zásluh vojenských. Dále věz, že nenalezl-li by se v rodě našem někdo, který by původem svým k rodu tomu se odvolával, avšak v životě způsobem nejnižším a nejhanebnějším se vyznačoval, toho že nebudu jenom nepokládati za šlechtice, nýbrž nebudu s ním nic nikdy míti společného.

Kupec: Jak čackým staviš se ty, jenž tolik loupeží, několik vražd z nečestné příčiny a když nikterak se neslušelo, jsi spáchal.

František: Posuzuješ mne tu méně spravedlivě nežli zasloužím, ale rád snesu toho bezpráví od tebe, jen když ve věcech všeobecných ze lži tebe usvědčím; dnes mně neujdeš, aniž bys byl usvědčen, kdyžtě jsi vyznal, že z ctnosti urozenost vychází: pročež směl bych

věděti, kterou to ctnost míníš, z které pramení se šlechtictví?

Kupec: Válečnou, trvám.

František: Myslíš statečnost?

Kupec: Arciť.

František: V tom se shodujeme také, ale co jest statečnost?

Kupec: Myslím mužnost za právo bojující.

František: Tak jest vsutku. A vždy budu považovati za zásadu ostrovtipnou, že přirozenost jest jediná a všem společná, ale že právě nejstatečnější jest nejurozenější.

Kupec: Neupírám.

František: Co však toto? Připouštíš, že nejvíce sluší se knížatům bojovati za právo, avšak že dovoleno jest to ne pouze jim, když předem jsem dokázal, že třeba jsou na prvním místě, přece nejsou jedinými šlechtici?

Kupec: Připouštím, avšak pod tou podmínkou, abyste vy bojovali k jejich rozkazu a nechápali se zbraní dle své chuti!

František: Jestliže by však nikdy nepřikázali, jako nyní zřídka přikazují — neboť vidíme, že dnešní knížata německá hlavně k svému vlastnímu hledí prospěchu, kdežto o blahobů všeobecné jen malokteří se starají — dovolil bys, abychom také bez jejich rozkazu za právo bojovali?

Kupec: Pak ano.

František: A jestliže by někdo nyní na tobě spáchal bezpráví, pokládáš za spravedlivé,

abych tebe proti tomu násilí hájil i bez rozkazu nějakého knížete.

Kupec: Proč ne? Jest to spravedливо.

František: Vidíš tedy, jak se nehodí to nám odnímati, co jediné šlechtici nás činí, abychom brannou mocí právo chránili; především ježto zákon urozenosti jest pomáhati utištěným, přispívati ubohým, sklíčené podporovati, neoslýchati opuštěných, mstíti ty, jímž bylo bezpráví učiněno, odporovati nepoctivým, od nevinných odrážeti násilí, chrániti vdov a sirotků; slovem nemůžeš neuznati, že jsi byl již nejednou ode mne z nepravdy usvědčen.

Kupec: Neupírám toho úsilně a schvaluji, abyste tímto způsobem válku svobodně vypořádali i statečně vedli.

František: A tím spíše uznáš, že nespravedliv byl tvůj úsudek o mých skutcích, uslyšíš, jakým svědectvím příčiny svých válek mohu dotvrditi.

Kupec: Ačkoliv víš a ač i tímto jsem usvědčován z nepravdy slov dřívějších, přece sluší se, abyste byli poddáni knížatům a řízení státu jim postupovali a všecko na světě tak nebouřili.

František: Nepokládáme za nehodné býti jim na pravém místě poddáni a svobodně chceme jim sloužiti jako děti, především když některým zvláště službou jsme se zavázali: neboť celkem jediného uznáváme za pána, totiž císaře, a jej nazýváme zachovávatelem

svobody veřejné a přes to, bezprávím kdyby nás potlačil aneb proti právu jednati nutil odepřeme i jemu poslušnost. A on, zeptal-li bys se ho nyní, jaký úřad zastává, vyznal by ti, že nesmí sám nic nespravedlivého přikazovati ani nic spravedlivého zakazovati; a musíme za to míti, že tím méně ostatní knížata německá to mohou, kteří mají svobodnou a volnou moc nad svými poddanými.

Kupec: Myslím, že nikoliv.

Hutten: Já však myslím, že za to bys měl býti zbičován.

František: Odstup a nech mne s tímto nyní jednati.

Hutten: Odstoupím a nechám; nezapomeň však, co zasluhuje za utržení více nežli drzé.

František: Slyš mne dále, kupče, ty myslíš, že knížata onoho činiti nemohou, a tedy i to připouštíš, že všem volno jest vždy bez rozkazu činiti to, co spravedливо jest.

Kupec: To jest volno.

František: Co činíš jiného než že to, co před chvílí jsi tvrdil, to již popíráš.

Kupec: Přece mnoho jest lupičů mezi rytíři.

František: I v jiných stavech jest více a mnohem záhubnějších lupičů.

Kupec: Nevím kde.

František: Ukáži ti: předem však musíš vyznati, že všickni lupiči v lesích a polích nejsou rytíři; neboť čím kdo bídější a ztracenější jest, tím snáze neřesti se oddá.

Kupec: Avšak hlavní a největší podezření, kolikrát něco takového se přihodí, padá na vás, a my loupežníky nazýváme rytíři.

František: Kdo jsou ti vy.

Kupec: Kupci, jižto nejvíce jsme olupováni.

František: Nikdy jsem neslyšel nikoho z vašeho stavu mimo tebe tak mluvit. Nuže tedy řekni mně, zda nějaký rytíř tebe oloupil?

Kupec: Nikdy žádný, ale bál jsem se vždy a nenávidím vás, ježto jsem viděl mnohé od vás oloupené a jde pověst, že tak činíte.

František: Věru divím se, že tak utrhačnými slovy napadáš tento stav, ač nikdy od něho příkoří jsi neutrpěl, a ač důvod pouze pověst ti podává: proč se neostýcháš pro tak nicotnou příčinu stav velmi slavný urážeti a sám nenávidi a záští se vystavovati? Proč spíše vyslovuješ i nadále slova tak lehkovážná a svou lehkovážnou nespoutanost slov nedržíš na uzdě: vždyť vždycky a ve všem drzost lehkomyšlných slov zasluhovala trestu. Ale již ti vyložím, jací jsou jiní lupiči.

Kupec: Dříve smiluj se, pane, nade mnou, že prohřešil jsem se proti tobě tuto: poznal jsem chybu svou a nabývám rozumu.

František: Dám ti milost, a i Hutten vejde s tebou do přátelství, slyší-li mne.

Hutten: Slyším, a myslím, že i na dále tak máme jednat, jestliže někdo se umírní.

Kupec: Umírním se.

František: Tedy čtyři jsou druhy lupičů v Německu.

Kupec: Toužím poslechnouti.

Hutten: Z nich, příteli, přední a nejzáhubnější druh jsou ti kněží.

František: Ale já na prvním místě bych jmenoval nejméně nebezpečné, pak jakousi stupnicí k nejzáhubnějšímu a nejdůležitějšímu druhu postupovati jsem chtěl, tak že bych pojednal nejdříve o menších lupičích, pak o větších a větších.

Hutten: Ten plán lépe se i mně líbí: začni.

František: První jsou t. zv. lupiči, kteří cesty obsazují a v lesích a polích všude loupí.

Kupec: A ti z lupičů nejmenšími se zdají, a myslíš, že mají býti více než jiní trpění?

František: Arciť, tak soudím; neboť i méně škodí i řidčeji nemohouce, kdykoli chtějí, ježto snadno mohou se jim postavit na odpor, ti již chtějí býti bdělými; stydí se též za čin hanebný, roznesla-li by se o něm pověst, a zdržují se větším dílem zločinu pro strach před utracením: neboť pouze těmto lupičům ze všech v Německu trest jest vyměřen. Proto tito vydávajíce se v nebezpečenství, jen aby se uživilí, podobni jsou těm, již do ohně pro chléb sahají, jistě bez nebezpečenství nejsou nikdy. A jiní lidé, již něco dobrého neb zlého podnikají, mohou před činem uvažovati, tito pouze odvahou jsou hnáni a nebezpečenství vždy před očima mají.

Kupec: Pravda jest, že někteří chyceni jsou popravováni, ale myslím, že jsou to jen ti bídní a neurození; avšak jakmile i znamenité a urozené někdo napadne, zákon se zruší, a vinník uklouzne.

František: Avšak mohl bych nejednoho urozeného a ze znamenité rodiny pocházejícího uvést, jemuž za zločin trestu se dostalo, a příbuzenstvo a přátelstvo takových urozců neneslo to s rozhorlením; neboť věděli, že si výsledek zasloužil: proto upadla-li nějaká žena proto v náhlé rozčilení, snadno se upokojila, uváživši si vše, a tak věc konečně v zapomenutí zašla.

Kupec: Není však velkou hanbou nalézt člověka urozeného, jenž lupičství páchal?

František: Tak velkou, že my především, jež ze skutků takých podezříváš, ji za nesnesitelnou pokládáme; i stíháme krutou nenávi tí, kdo něčeho takového se dopustil, jako nikdo jiný, ze stavu svého vylučujeme a příbuzenství s ním se vyhýbáme.

Kupec: Kéž byste to stále činili! Ale jsou, jak pravíš, také jiní lupiči I takoví, kteří se za hanebnost nestydí, a jichž trest nestíhá?

František: Trojího druhu jsou: arciť všickni jiní lupiči v Německu mimo jmenované loupežničky neloupí ani zjevně ani bázlivě, ale mají a spoléhají se na jakousi volnost, jakoby se slušelo, co činí, ničeho se neostýchají, o nikoho nedbají. Také nemají špatné pověsti pro

zločin svůj, však u lidí úcty požívají a mají bohatství, kterýmž rozkoš si zjednávají.

Kupec: Tedy není neřestí ani zločinem, co dělají; neboť kdyby bylo, nikdy — myslím — by jim všickni nepřisvědčovali a vůbec nebyla by taková trpělivost k nim.

František: Potud byla trpělivost tak jakoby nikdo té věci neviděl; nyní všude, jak uslyšíš, zvedá se odpor.

Kupec: Prosím tebe, pověz, co jsou to zač?

František: Především vy kupci!

Kupec: Co? Kupci?

František: Vy, pravím, neboť kde jest někdo jiný, kdo by měl tak mnohý bezprávně nabytý majetek?

Kupec: A myslíš, že mají se počítati také kupci mezi lupiče a pravíš, že loupí v Německu?

František: Pravímť zajisté, že to jest druhý druh lupičů a že loupí dosti zhoubně, ale ne všickni: někteří kupci jsou počestní; a já bych vůbec pro několik jednotlivců celému stavu, jak ty jsi před chvílí činil, nespílal, ač měl jsem leccos, co by se kupcům dosti záštiplně dalo vyčísti.

Hutten: Též já mám.

Kupec: Co tedy máte?

František: Nic nemáme!

Kupec: Prosím vás, máte-li něco, povězte!

František: Nepovíme, neboť jsme uzavřeli s tebou přátelství.

Kupec: Myslím, že nebude těmi slovy porušeno přátelství, a nepřijmu je, neboť ani nedotknou se mne bolestně, myslím, že vy nebudete mluvit ze záští.

František: Nebudeme mluvit ze záští, chraň Kristus; ale poctivě a bez nenávisti k tobě se zachováme, kdyžtě žádáš, aby se to stalo.

Kupec: Jistě žádám a prosím a toužím převelice poslechnouti, cokoliv povíte; neboť my si myslíme, že nad náš stav není stavu šlechtnějšího, a že nám nic nedá se vytýkati.

František: Ukáži, že se dá: a předem myslíš, že nemají se nazývati lupiči, již o nesmírné peníze každoročně Německo oloupí?

Kupec: Zajisté.

František: To vy činíte.

Kupec: My? Kde?

František: Vy, pravím, když navezete sem praničemné zboží, zlata od nás tolik do ciziny vyvezete, kolik ani nedá se odhadnouti.

Kupec: Toužím však zvědět, co jest to za praničemné zboží.

František: Což není pravá hloupost ten pepř, zázvor, skořice, šafrán, hřebíček a toho druhu koření, byliny, plody a semínka, bez nichž se mohlo nejen žíti, nýbrž i zdravěji žíti. Jest to věru neuvěřitelné, aby mohlo našim tělům prospívati, co u nás nevzrostlo; kdyby prospívalo, příroda by způsobila, aby to u nás rostlo: tedy ne pro potřebu, ale pro požitek se vyhledávají tyto věci, ne aby za-

chovala tělo, nýbrž aby si jen pochutnala na malých dávkách; odtud pochází porušení nápadné a prudká náchylnost k nemocím všeho druhu. Vedle toho jste hedvábí přivezli a ne-sčíslně mnoho druhů šatstva, jimiž vrozená jadrnost německá se změkčuje, výtečné mravy kazí, ježto přispěním vašim život poklesl v změkčilost ženskou a rozmazlenost hanebnou. Neboť k čemu měl bych připomínati, co není ani dobré ani zlé, co všude jest nového, co vzácného, věci, jež leckdy prasměšné jsou a jakýsi obdiv budí, že od žen a dětí mohou býti dychtivě prohlíženy, ježto ke hře neb buzení vtipu se hodí — a to vše vy jste přivezli! Neboť není na velikém světě praničeho ať přirozeného ať upraveného, co bychom my vydrželi neznati; všecka místa, všecky kraje, moře, země a všecky kouty světa prolezete, abyste našli, co by lstně od nás peníze vylákalo, že již lze tomu věřiti, že jste se spikli, abyste nenechali ani zlata ani stříbra v Německu ani kousíček

Kupec: A přece nemůžeš upírati, že jest hezké, že ty cizokrajné věci tu máme.

František: Naopak pravím, že proti přírodě se dovází to, co u nás se nerodí. A kéž byste nebyli Německo naučili milovati mrzkosti, rozmařilost, hostiny, hody a pitky, a věci, jež za nic nestojí, cizí oděv, šaty, zlato, drahé kameny, šarlat; neboť za první mravy by nebyly zkaženy, a za druhé naše peníze by u nás

zůstaly; dále nepáchali bychom, co k vůli tomu se děje, vraždy, války, násilí a bezpráví a byli bychom bez těch lákadel života, a nebyli bychom otroky tolika vнадidel rozkoší, však jako kdysi předkové naši; mužové stateční touhou po statečnosti byli bychom vedeni a za slávu bychom zápasili. A také při hostinách užívali bychom — trvám — nádob hliněných, kdybyste vy nebyli přivezli a předem nám ukázali nádoby zlaté a stříbrné. Jistě šatili bychom se kožemi zvířat, kdybyste vy nebyli napřed přinesli hedvábí. Jak vskutku moudří byli předkové naši, kteří nedovolovali, aby k nim kupci docházeli, tušíce, jakýmsi vnuknutím božským, že jejich přičiněním mravy jednou zkaženy budou. A u nich přední chválou bylo nepekládati národ ani za chytrácký ani za prohnany, vy jste uznamenali znenáhla tyto vady: naši předkové neuměli klamati, vám však lež vlastní jest; u všech okolních národů věrnost naše pověst nejchvalnější měla, vy podvodem a lstí i o tu jste nás připravili; oni neznali lichvy ani úrokův, teprve vy provádíte lichvu v zemi této. O těch cizích mravů! Tu však dokonce jsi se domníval, že bychom to mohli snést, abyste vy, již sami takoví jste, jiným se pokoušeli na cti utrhati. Avšak — jak dříve jsem tě již přesvědčil — přijmi slova má tak, ne že mluvím proti vám, ale pronáším pouze myšlenky, jež by daly se uvéstí, kdybychom skutečně příti se jali.

Kupec: Dle vzájemné smlouvy řeč tvou tak přijímám; ačkoliv zdá se, že si myslíš, jakoby v Německu nebylo nepoctivějšího a škodlivějšího druhu lupičů nežli my kupci.

František: Nikterak: neboť za malou chvílku vylíčím ti jiné, s nimiž srovnání ti lupiči, o nichž jsem dosud mluvil, ani lupiči se nezdají; ač přál bych si, aby řeč má nebyla pojímána všeobecně jako bych snad myslel, že všickni kupci Německu škodliví jsou: ba pravím dokonce, že někteří jsou prospěšní, ale za škodlivé a záhubné pokládám hlavně ty veliké boháče, kteří smluvivše se monopol provádějí, z nichž nejničemnější jsou tví páni Fuggerové. Myslím, že kdyby se zavedlo o té věci hlasování, že by právě nejlepší lidé a to i z vašeho stavu se vyslovili, že se mají všickni z Německa vyhnati a na kraj světa zavésti, ježto ničemnými hloupostmi naplňují naši rodnou zemi, zlata odtud do ciziny odvázejí nesčíslné, nesmírné množství, mravy naše kazí, jak jsem vylíčil. Nenazval-li bys toto lupičstvím?

Kupec: Lupičstvím nikoliv, ježto násilí tu není.

František: Že tu není násilí? Ale jest to loupež bezprávím spáchaná; či nepáše se bezpráví též lstí a úskokem, a nezasluhuje toto bezpráví právě největší nenávisti? Neboť co záleží na tom, vyrveš-li mně něco násilím, či lstivě mne šálíš, abych ti to sám vydal? A chtěl-li bys tvrditi důsledně, že loupež může pouze

násilím se páchatí, nemohl bych arcit' vykládati, že vůbec jsou nějací jiní lupiči v Německu než ti málo škodní lotříčkové loupežící.

Kupec: Netvrdím to důsledně, ale nikdy jsem neslyšel, aby něco takového kupcům se vyčítalo.

František: Také já jsem neslyšel, aby se něco podobného vytýkalo rytířům, jako ty jsi činil před chvílí; máš-li proti našemu stavu ještě více výtek, trpělivě je vyslechnu, jak ty jsi mne vyslechl.

Kupec: Nic mně právě nyní nepřipadá.

Hutten: Ale proti kupcům máme mnohé ještě další výtky.

Kupec: Povídej také ty!

Hutten: Předem váš stav od špatného kořene pochází.

Kupec: Z jakého pak?

Hutten: Od žádostivosti, pramene to všeho zlého, jak svatý spisovatel,*) a jak všichni potvrzují: neboť z lakoty a ziskuchtivosti všechny pocházejí hříchy. Dále vy si žádáte toho, co odvrhují a odhazují jiní, aby byli poctiví, ba jen i pouze moudří.

Kupec: Ale přece nevidím za dnešních dnů nikoho, kdo by zlato odhazoval.

Hutten: Mnozí však jsou, již o ně nestojí, snad je také již odhazují: neboť všickni všeho nevidíme, a nelze o tom pochybovati, že ně-

*) Svatý Pavel v listě k Timotheovi.

kteří za náležitě pokládají řídití se příkladem Kratetovým neb Anaxagorovým. *)

František: Ač tomu tak ve skutečnosti není, přece vždy počestno, vznešeno bylo pohrdati penězi, ježto mysl zženšťují a jsou příčinou mnohdy nekonečných svízeli, ježto od přebytku peněz k nečinnosti a hýřivosti prudce se klesá; naproti tomu však býti otrokem zisku vždy a všem lidem bylo hanebno. Avšak celý život váš k zisku směřuje, a nemáte jiného předsevzetí než bohatnouti; jakmile však bohatství dosáhnete, jak medle ho užíváte?

Kupec: Každý jinak.

František: Většina, toho neupřeš, k ukojení ctižádosti, vilnosti, obžerství.

Kupec: Dejme tomu, avšak jest nepočestno prodávati, co jsi za své peníze předem koupil?

František: Není, třebaš vidím, že vy vše prodáváte nad cenu, a že ti za tím lepšího obchodníka se považuje každý, čím větší zisk má. Však třebaš počestno jest býti obchodníkem, přece leckdy musí ti, kteří bohatství vyhledávají, leccěhos hanebného se k vůli nim dopustiti. A tak vy větším dílem jste vybranými podvodníky a šibaly: neboť, abych jediný příklad uvedl, vaším vlastnictvím jest podvod, jest úskok.

*) Anaxagoras Klazomenský, filosof ze starší školy ionské, opustil svá pole nechav je skotu a velbloudům za pastvíska, Krates Thebský pak jmění své do moře naházel.

Hutten: Ničeho, přáteli, nenecháš pro mé kurtisany, o nichž později bude řeč.

František: Vykládám svou věc, o oněch ty mohl bys vyjádřiti svůj názor, ať jen uposlechnou, čeho si zaslouží! Řekni mně však, kdy a kde mají u vás špatnou pověst ti šibolové a nepoctiví ziskuchtivci?

Kupec: Neníť nám snadno souditi o jiných.

František: Že není, když právě nejschytralejšího podvodníka do nebe vynášíte, nás však do pekla horoucího posíláte?

Kupec: Jednou to neopatrně jsem učinil: neboť nevidím, kdo by úskoku schvaloval.

František: Ukáži, kdo to činí. Říkáš, že tvoji páni Fuggerové nejsou poctiví mužové.

Kupec: Tvrdím, že jsou poctiví.

František: Který pak podvod provádějí? Zdaž nešidí a nešálí každého, s nímž obchod vedou?

Kupec: Nikterak.

František: Usvědčím tebe svědectvím svědků v té věci nejpopovanějších, totiž kupců, které po celém světě slyšeti jest si stěžovati, že Fuggerové jiného k obchodu nepřipustí, že u cizích národů sami obchody konati chtějí a jakoby měli dědičnou vládu tam nakupováním všecky předbíhají, nemohou-li předběhnouti, přece penězi přebijí, že přeceněním od koupě odstraší ty ubohé a pak dle své vlastní libovůle, co koupili, sami prodají za cenu dle své vůle nejvyšší. Kolikráte jsme

slyšeli stěžovati si labužníky, jak drahý jest pepř, jak drahý šafrán, ježto jiným zdejším kupcům Indii zavřeli Fuggerové, jen aby své stuchlé zboží za cenu nejvyšší prodati mohli. Avšak jakou minci mají Fuggerové? Zda nebylo shledáno, že dvacet pětidenarů, jaké razí a jimiž naplnili celé Německo, nerovná se jednomu zlaťáku? Zda podvod ten nenávist nezasluhuje?

Kupec: Skutečně, jen jestliže někdo toho jest si vůbec vědom?

František: Fuggerové zcela dobře, k tvému odvolávám se svědomí.

Kupec: Kdyby tomu vskutku bylo tak, neviděli bychom, že jsou tak váženi, ba i šlechtictvím od Maxmiliana počtění.

František: O toho šlechtictví, jehož ani kopí ani praporce, ani vojenské řády ani jizvy nezjednaly, ale ničemný majetek peněžní získal, aby těm, již statečnosti nemají, alespoň bohatství pomohlo.

Kupec: Prosím tebe, co medle soudíš o předcích Lva X., kteří stali se z kupců nejmocnějšími do nedávna knížaty, když šlechtictví Fuggerům upíráš?

František: Totéž, co o těch písařích Maxmilianových, jež též do stavu šlechtického povýšil, ač by byl lépe učinil, kdyby některé z nich ukřižoval.

Kupec: Což Medicejští nejsou šlechtou?

František: Kupeckou šlechtou arcíť jako Fuggerové, šlechtici však nejsou.

Hutten: Věru pravdu má ten poctivý spisovatel Seneka, praví-li, že od té doby, co ke cti přišly peníze, pravá čest věcí vzala za své. *)

Kupec: Zdá se, že nám nepřejete našeho jmění, takto hrdě promlouvajíce.

František: Nepřejeme; vás samy nenávidíme, ježto máte čest z věci naprosto hanebné, když napřed zplodili jste neřest.

Kupec: Jak to neřest? Tento výrok jest krutější proti nám, než se sluší mluvití proti řádným mužům.

František: Řeknu, jakým způsobem, však tak, aby v tom nikdo neshledal snahy vám spílati; ačkoliv lež jest věc nejméně ušlechtilá, přece vy ze lži se radujete, přece z ní tyjete.

Kupec: My a kdy?

František: Vždycky: neboť lháti, křivě přísahati, klamati a šiditi vlastnictvím jest kupcův. Zda v přísloví též se vůbec nemluví o přísaze kupců? **)

*) Senekovy stesky na lakotu doby a záhubnost jmění v duchu stoickém i formou uhlazenou pronášené byly dlouhou dobu oblíbeny. Tento čte se v jeho listech

**) Dosud německé přísloví »An der Krämer Schwören soll niemand sich kehren« (přísahy kupecké nikdo všímati si nemá.)

Kupec: Mluví se, ale tím se nám křivdí, myslím si.

František: Kdo vás znají, nemyslí.

Hutten: Tuším, že odtud to pochází, že Merkurius, bůh klamačů a zlodějů, též bohem kupců jest a dal jména »merces, mercatura, mercimonia, mercatus, commercium.*)

Kupec: Kéž bych nebyl řekl, co jsem chtěl, abych nyní nemusil slyšeti, čeho nechci, a přece nebudeš upíрати, že dosud jsou dobří kupci.

František: To řekl jsem již předem, leč stěží jest viděti někoho, jenž by bez nepoctivého jednání zisk měl; a byť byste mohli zcela počestně obchodovati, přece bohatství vzroste-li, způsobuje nepřátelství a rozbroje, zmizí-li otroctví; a zřídka kdy vidíme někoho, kdo by zároveň o bohatství pečoval a život počestný vedl; starost o bohatství odvádí od péče o čest: a tak vidíš, že vy žijete velmi nebezpečným způsobem.

Hutten: Přečtu ti něco z literatury, neomrzí-li tebe to.

Kupec: Jen přečti: neboť zmoudřel jsem slyše s trpělivostí o sobě věci tak málo čestné..

*) Nepřeložitelná hříčka etymologická (slova ta znamenají zboží, obchodnictví, koupě, trh, kupec, obchod), a hromadění synonym jen má zvýšiti účinek její.

Hutten: U Platona každý umělý zisk hanebným sluje, ježto ušlechtilé mravy poskvňuje. Slyšíš to?

Kupec: Slyším, a nenamítám nic, je-li tomu tak v jeho obci.

Hutten: Všade tomu tak jest; neboť i Aristoteles, filosof myslím světštější, kupce haní, ježto stále v obci zůstávající náměstí trápí a na prvním místě poplach tropí a nesváry rozsévají. Dále třeba i nezbytní jsou, zakazuje, aby z občanů byli bráni. Vidiš, jak před vámi i Aristoteles obec zavírá?

František: A přece nyní takměř oni sami v obcích bydlí.

Kupec: Jak pravíš; tak daleko to dotáhl svými pokyny ten bleptal.

Hutten: Bleptal? Cože? Jejž theologové a právníci nyní za boha pokládají? Co však soudí Sokrates pravě, že od bohatství tak se ctnost liší, jako by každé bylo položeno na jiné misce váhy a vždy jedno od druhého na opačnou se chýlilo? Týž v »Státu« právem a správně praví, že kdekoliv bohatství a boháči úcty požívají, tam ctností a muži poctivými se opovrhuje: neboť tak všeobecně se děje. Plato též dí, že příliš velcí boháči muži řádnými nejsou. Bion pak, jeden ze sedmi mudrců, myslí, že směšni jsou lidé, již o bohatství pečují, jež štěstěna poskytuje, nečestnost ostříhá, poctivost odnáší. A Diogenes tvrdí, že ani

v obci, ani v domě bohatcově ctnost bytovati nemůže.

Kupec: Co s tím? Jakoby pouze kupci byli bohati.

Hutten: Ne ježto sami boháči jsou, nýbrž že nejvíce ze všech lidí o to se snaží, ježto mají to jediné předsevzetí, aby zbohatli. Popíráš, že ta příliš uhlazená líbeznost života jest praprotivna?

Kupec: Nepopírám: neboť i při kněžích zatracuji sám a ani v našem stavu neschvaluji.

Hutten: A soudíš, že čacky pravil onen slavný Říman, že ulízanost ženám, práce mužům náleží? *)

Kupec: To si myslím.

Hutten: Tedy neobdivuješ se především penězům, lákadlu to k zlému všeho druhu? Nepohrdáš drahokamy, drahými šaty, nicotnou to pastvou očí?

Kupec: Též tím pohrdám.

František: Budeš dosti ušlechtilý, budeš-li tak pokračovati.

Hutten: A tedy vidíš, že život ve vašem stavu vede se hůře než v našem, jež ty nedávno za nejhorší jsi vystavoval urážkami naň útoče.

Kupec: Dosud dostatečně nenahlížím: neboť ač vše jest pravda, co jste řekli a na nás dobře se to hodí, přece i vy máte své chyby ne-

*) Marius v Sallustiově Válce Iugurtské

menší než my, a některé připadají mně na mysl konečně, jež předem mně vypadly.

František: Pověz tedy, na cokoliv připadáš.

Kupec: Předem máte jakousi divou a hrubou povahu a nepěstujete uhlazenosti, jak v městech se děje. Dále si vzpomínám, co jsem kdysi od tvého učitele *) slyšel, že dvěma vadami stůně obzvláště německá šlechta, hrdoští a nevzdělaností, tato sama o sobě neví, ona jinými pohrdá, a stěží lze na světě někde někoho najít, kdo by více šlechtictvím se honosil, třeba by mu vskutku touže měrou, jakou se honosí, za dost nečinil. Tedy domy vaše plny jsou podobizen předků, a všechny zdi popisujete rodokmeny svými, kamkoli jen přijdete; ale pozoruji, že málo konáte činy řádné. A ježto se vychloubáte osobivým a namnoze lichým jménem šlechtictví a již tím se snadno spokojujete, kolik, prosím, z vás se najde takových, kteří by se starali o činy slavné? Zda v této věci snadno neochabujete a pouhého jména zuby nehty se držíce, ctižádosti nenecháváte stranou? Viděl jsem nejednoho z vašeho stavu, horšícího se na jiného, poněvadž prý mu ukřivdil nevzdáváje mu pocty povinné. Jiní nutí nás, abychom se jim kořili, beze všeho práva a beze vší zásluhy, jen

*) Nelze bezpečně určit, který to byl, zda Rha-gius Aesticampanus, či Hermann Trebellius neb Eitelwolf de Stein.

proto, že pocházejí ze stavu tak vznešeného; ba byl i takový jeden rytíř, jenž válku vypověděl obci počestné, ježto prý v ní dosti uctivě se k němu nechovali; a pro takovou hloupou příčinu nastaly loupeže, ba vraždění a pálení; ba neměl nedostatek přátel a příbuzných, kteří toho válečníka jakoby ve věci čestné, pomocí a prostředky peněžitými podporovali, a tak zuřili, jakoby válčili za vlast, náboženství neb zákony. Tohle-li jest znamenitý způsob života? Tyhle-li nemravý zasluhují urozenost?

František: Již dříve jsem vyslovil své mínění o těch, kteří takhle se chovají a řekl, do jaké míry pokládám je za zrádce šlechtictví, kteří tak opouštějí svou povinnost, a řekl jsem, že se mají pokládati za největší ničemy. Avšak ty chyby, jež jsi vypočítal, tak nám vpaluješ v čelo, jakobys prohlašoval, že máme je s vámi společně. Neboť i v městech chlubíte se bůh ví jakým původem a jedni pohrdáte druhými; avšak v hýřivosti předháníte nás o mnoho sáhů a v pitkách a opicích prahanebně trávíte svůj život.

Kupec: Což pak vy ne? Zda často nepijete až k bláznovství?

František: Kéž bych mohl říci, že tento nemrav není zakořeněn v stavu našem! Ale on jest u nás zahráněn, ale řidčeji přece než u vás! Ježto však v hojné míře v našem stavu vládne selská jakási nevzdělaná neuhlazenost, kterou ty jakožto divokost vykládáš

a nelidskostí nazýváš, proto zajisté skromněji žijeme než vy, více se držíce starých zvyků, též střídměji a myslím střízlivěji a přísněji; mimo to vycvičení v rolnictví a vojenství vyhýbáme se všem jiným druhům výdělků a od vašich hanebností jsme velice vzdáleni. Jsme štedří, nestojíme o peníze; vy jste daleko lakotnější, dále ostýcháme se více hanby, prcháme před mrzkostí, stydíme se za neřest; neboť vy užíváte všech prostředků, jen abyste zbohatli. Také máme jakousi ušlechtilost, kdežto vy sami jeden druhého z podvodu a lsti podezříváte. Vůbec však jest shodnost rodu urozeného a povahy řádné. Rci však, nevyzna-
menáváme se předností nejkrásnější statečnosti, neživíme spravedlnosti, nechráníme nevinnosti?

Kupec: Přinutil bys mne opovrhovati naším stavem, avšak život rytířský až do nebes vychvalovati, kdybyste vy žili dle řádu rytířského, i kdybychom my všickni páchali, co jednotlivcům dá se vytknouti. Nyní chci, jak ty jsi napřed činil, tebe žádati, abych poklesky jednotlivců celému stavu nepřičítal; jinak bychom všickni upadli v nenávisť pro několik jednotlivců, kteří způsobují, že se zdá, jako bychom všickni jenom zlého zasluhovali.

František: Již předem vyňal jsem dobré, — nepopíralť jsem, že mezi vámi jsou — když ty jsi činil útoky na všechny rytíře bez rozdílu. přece pamatuj si na konec, že pravdu má

příslaví (ať už odkudkoli pochází), praví-li, že čím co více božského v sobě má, tím více od měst jest vzdáleno. Co pak našeho loupežení se týče, neznám příčiny, proč jest takové všeobecné mínění o nás, i když jest pravda, co pravíš; arciť když vedeme války, leccos se leckdy přihodí z vojenské libovůle, co nás v nenávist uvádí; ale to nedá se ani od nás ani od nikoho jiného obmezovati: ač nikterak nechci chyb chrániti, a přiznávám, že žaloval bych každého, kdo by hanebným životem a špatnými mravy stav náš slavný obviňoval; na žádný však způsob nechtěl bych vad hájiti. Neví věru ten, jaké břímě na sebe bere, kdo honosí se, že jeho předkové proslavili se činy znamenitými; není-li sám takový, aby se velice od jiných lišil, poskytuje sám nástroj jiným k vlastní porážce a podává jim důvod, aby ho hanili. A kdyby zcela řádně na obou stranách se žilo, nemohl bys zajisté upírati, že my jsme lepší způsobem života, ježto více pracujeme, poctivěji se živíme a v zhoubnou náruč nečinnosti neupadáme; neboť ve volné chvíli zabýváme se honbou, která sama hojnost námahy v sobě chová; dále se oddáváme vojenství, nad které nic není velkolepějšího, nic užitečnějšího, nic nezbytnějšího k zachování všeho majetku a vší počestnosti; vždy vojenství slouží k ochraně nevinnosti a k odrážení křivd, a vždy se mu věnovali jen mužové nejlepší a nejznamenitější.

Hutten: A Cyrus,*) z králů pohanských nejkřesťanštější, kladl mezi zaměstnání nejkrásnější a nejnutnější rolnictví a válečnictví, jež my po celý život provádíme; Plato však velí, aby mládež nabývala zkušenosti válečné a nařizuje, aby dospělí lidé ihned se oddali vojenství.

Kupec: Mohli bychom snad konec tohoto učiniti, abychom se dostali konečně k jiným lupičům?

František: Učínme konec!

Kupec: A můžeme se spřáteliti?

František: Spřátelme se!

Kupec: A lze hovor tak ukončiti, že, kdyby oba stavy stále povinnosti své konaly, vy byste byli šlechtici a my mohli bychom se státi ušlechtilými: žádného mimo to rozdílu není?

František: Tak i já smýšlím, neboť i my měli jsme svůj počátek.

Kupec: Jaké by však nastaly poměry, kdyby mohlo býti vyhlazeno záští, které nás rozlučuje?

František: Myslím, že i to by se státi mohlo: neboť já alespoň jednou učiniti zamýšlím to, k čemu mne tento Hutten neustále pobízí, abych seč jsem, radil stavu našemu vstoupiti v přátelství s obcemi svobodnými.

*) Hutten drží se zde líčení Xenofontova, jenž v Cyrovi starším zobrazil sokratický ideal dobrého panovníka.

Kupec: Kéž počneš s tím co možná nejdříve a vytrvale, kéž provádíš podnik svůj a kéž v té věci vytrváš.

František: Jistě, myslím.

Hutten: Můžeš v to doufati, učiní tak.

Kupec: Rád slyším: neboť zdá se mi, že již vidím, jakého dobra tím Německu se dostane, jak Německo vzroste a zkvete, stane-li se toto.

František: I já vidím to, a proto již dříve pojala mne touha, svornost přivésti k nám, mohl-li bych radou, pobídkou neb třeba vážeností svou to způsobiti. Ale obraťme se k jiným lupičům!

Kupec: Také mně by se to zdálo vhodným: a kdo na třetím místě loupí v Německu.

František: Písaři to jsou a právníci, tím oba škodlivější, čím dále se vztahuje loupežení jejich, neboť jsou všude a všude loupeží, na dvorech knížecích, v radách a zastupitelstvech obecních, ve schůzích veřejných i v poradách soukromých, doma i na poli válečném, v míru i v boji; vůbec stojí v čele záležitostí hlavních dávající a rušící zákony; a práva a správy bez nich není. Sami však vládu ustanovují a dle své libovůle jsou původci změny ústavy.

Hutten: Písaři celého Maxmilianu ovládali a sami u něho moc měli a zneužívali panovníka prostomyslného, jak sami chtěli. Cokoliv od něho zdarma dosáhli, jiným draze prodávali; a jim náležely jeho peníze, neboť jemu sa-

mému nenáležely. A jestliže peníze měly se někdy dáti tomu, komu patřily, přece musilo se to písařům naříditi. Také když vedl války s tak velikými nesnáze peněžitými, peníze dával písařům, vojínům však nikoliv; trpěl jen, aby mohl učiniti zadost žádostivosti těch nepoctivců, které přece nikdy za dost neučinil; avšak aby dostali, zač žádali, dopouštěl, aby se obležení rušila, aby bitvám se vojíni vyhýbali neb v nich špatně bojovali, aby vojska se rozprchala, aby spojenci byli opouštěni bez pomoci, aby měst bylo dobýváno, aby v okamžiku rozhodném nejlepší příležitosti se propásly. A nebylo takměř ničeho nutného, před čím by nebyl dal přednost lakotě těchhle; přátely a nepřátely však měl dle jejich libovůle větším dílem, k vůli nim opovrhoval znamenitými muži a těmto ustavičně dával přednost před šlechtou; ba i do stavu šlechtického a mezi knížata je povyšoval, především toho biskupa *), který, jak jsem na vlastní oči viděl, na společném sněmě říše německé hrdloval se s knížaty o místo, on novopečený šlechtic, jenž ke dvoru přišel bos.

Kupec: Jehož otec byl mlékař v Augsburku, a jezdil s ošklivou mrchou, jež měla na obou stranách pověšené lahve, a nyní žije tak labužnický, že co rozkoší jiným se zdá, zdá se

*) Matouš Lang, arcibiskup Salcburský a kardinál, na sněmě v Augsburku 1518.

mu námahou a hoduje tak nádherně, že časem Fuggery viní, že k nám nepřivázejí dosti nových pochoutek z cizích krajín.

František: To jsem prohlašoval za neštěstí říše a ten čas bídným jsem nazýval, neboť zda vidělo Německo někdy větší svou hanbu než když u vesla vládního seděli ničemní lidé a znesvěcující právo, zákony, spravedlnost, slušnost, čest a počest dle libovůle pranicemné? A přece i dnes vidím, že i u Karla našeho v moci vzrůstají lidé, kteří k vůli téže věci chtějí ho zneužívatí.

Hutten: Já to vidím a lituji osudu obce: jistě nechtěl bych, aby tímto počátkem byla vláda zasvěcena.

František: Jakým?

Hutten: Jakýmkoliv. Ale nelíbilo se mi, že snesl, aby byl vynucen onen edikt proti Lutherovi.

František: On není jeho původcem, nýbrž písaři a bezbožní jacísi dvořané penězi papežskými podplacení.

Hutten: Víím, ale jeho jménem edikt byl vydán, a císař sám ho neodvolává a muže výtečného, jenž získal si zásluhy o vlast a říši, bezpráví bídných zločinců vydává.

František: Kam jej oni zavedou! Ale kojím se nejlepší nadějí, že až budou mysliti, že stojí nejpevněji, nejvýše nešťastně klesnou a padnou: tak zdá se mi, že znám povahu mladého panovníka, který dal mně již jasné dů-

kazy své dobré vůle, dle nichž dá se souditi, jak si bude počínati, až otěže vlády v jeho ruce se dostanou.

Hutten: Stále mne pobízíš, abych veň kladl dobré naděje, třebas i sám ostatně dobrý náhled o něm mám. Ale jest již na čase, aby zbavil se nadvlády lidí nepoctivých a nedovolil, aby ničemníci kupčili s jeho jménem, podpisem a pečetí v záležitosti, jež může tak špatný příklad dávatí.

František: Zbaví se jich, důvěřuj, a střese se sebe to jho a nesnese, aby mu lezli na krk dle své libosti a nestrpí, aby do té míry ho zneužívali.

Hutten: Učiní-li to, a doufám, že to učiní — nepochybuji, že jiní jej budou napodobovati, že konečně vážnost písarů vezme za své.

František: Jistě to učiní, neboť více a více poznává pletichy a počíná si znechucovati ničemnost.

Hutten: Jakmile mně ukážeš, že tato potěcha slovy slíbená jest skutkem, tehdy bezpochyby u nejmocnějších knížat mužům řádným místa se dostane, ti však bídá i a ničemníci nebudou se směti všeho odvážiti, kteří nevyzbrojeni znalostí nebo rozhledem ve správě státní, neb znalostí dějin, neb zkušeností, neb bystrostí ducha, a konečně nečistým svědomím, nýbrž spoléhajíce se pouze na svévoli, ne-

stoudnost a prahanebné úskoky dostávají se k veřejnému řízení zákonů a mravů. Za těchto poměrů nikde nedovolí knížatům dobrým vůbec ani býti kancelářští úředníci, z jejichž skříní tak jako z nějaké božské věštírny se vytahuje, co se týká správy veřejné i soukromé; úředníci, od nich se kupovati musí královské diplomy a knížecí reskripty, kteří jsou tak říkajíc očima králův, bez nichž králové ničeho nevidí, ničeho nepoznávají, a proto vodí krále, kam chtějí, chtějí však tam, kde jim kyne prospěch: zdali pak z nich jeden jest, jehožto záměry na světlo vyneseny nedávaly by důkazu o smýšlení bídáckém?

František: Bídáckém, jak pravíš, neboť kterou pak nepoctivost na svědomí nemají ti, již kupčí s knížecími rozkazy, zákazy, pokyny slovy a myšlénkami?

Hutten: Mimo to leckdy, přináší li to zisk, falešné dopisy a nepravé pečeti podstrkují. Již i to při těchto licoměrných jest ohyzdné, že neopatřili svého ducha ani dobrými názory, ani vzděláním čestným, nýbrž těla šaty velmi nádherně vyzdobují, a proto k nikomu většího záští nechovají než k mužům učeným a ve vědách zběhlým; neboť mají je v podezření, jakoby jim jednou jejich nevědomost a hrubost vyčtli; protož nikterak nesnesou, aby se knížata s nimi seznamovala, a od dvorů odpuzují je nesmírným záštím puzení.

František: Tak jest, jak pravíš; ale ty ve svém »Misaulu«,*) ač všecky vady života dvorského dosti obšírně, jak se mně zdá, jsi vyličil, na jediné sekretáře méně krutě jsi si vyjel. Či jsi jich tehdy dosud neznal, jak z jejich lejster vytahuje se všecko, a že, cokoliv zavíní oni, dobrým též připisuje se knížatům, pročez leckdy lidé nejlepší mají pověst nejhorší; dále, že berou stále dary, a to ode všech, avšak naproti těm, již darů jim nepřinášejí, zarputilí jsou a všemožně zlem je zahrnují? A že jich, jsou-li kdy uraženi (bývají však uráženi poctivostí, bezúhonností, vzděláním a ctnostmi toho druhu, přede vším však chudobou) usmířiti leč poskytováním darů nikterak nelze? Zda nepozoroval jsi, že nikdo na dvoře se nechová méně ušlechtilé, méně upřímně, však že tehdy největší nástrahy chystají, když nejlaskavěji odpovídají, že dvorskými pozdravy a tou svou velkolepou zpyšnělostí mnoho hluku nadělají?

Hutten: Znal a vídal jsem to, ale proto jsem se o tom kratčeji zmínil, ježto jsem měl předsevzetí jednou provésti to, čemu bych nemnoho spisy uškodil, neboť kojím se silnou nadějí, že tito budou vyhnáni a jako nesnesitelná břemena s beder knížat sňati; a myslíš, že knížatům nejsou užitečnější šašci a blázni než škůdnické pokolení písařů?

*) Dialog Huttenův, viz o něm úvod.

František: Myslím, že jsou, protože leckdy beze vší vážnosti k osobám řeknou pravdu, kdežto tito hanebně pochlebují zisku si hledíce, a proto vše libě pořádají a okrašlují v řečech svých. Ale můžeme říci, že nejlepší právníci méně sužují Německo než písaři?

Hutten: To nikterak tvrditi nebudeme, avšak budeme je pokládati za tím horší, ježto, ač nejsou nic učení, všeobecně za učené jsou pokládáni a takovými býti se honosí a protivně se honosí vědomostmi ze všeho nejskrovnějšími a k všeobecnému převratu a k změně zřízení stavu obecního sloužícími: jak jen nyní všude se nadýmají pravaři!

František: Jako žádný druh lidí se nenadýmá.

Hutten: A což mohou déle snésti té nadutosti bohové a lidé?

František: Jak mně se zdá, nemohou, přesahujet' všecku míru.

Hutten: A vskutku do celé věci nic není: neboť, jak poznají knížata německá, jaké hlouposti u nich tropené pod rouškou jaké důležitosti se vydávají, veta po celém cechu*) Bartholomistů a přece dávají přednost svým axiomatům před kteroukoliv prapoctivou naukou spleťše světu rozum; ba dokonce všemi

*) Dle Bartholomaea z Brescie, proslulého kano-nického spisovatele st. 13., jenž starší spisy právním poměrům své doby přízpůboval.

ostatními naukami jako věcmi, jež nestojí za práci a námahu, pohrdají a zamítají je, vyhlášujíce, že sami sbírají plody chutné, jiní však plevy a bejlí; jsou tak sprostí, že sprostotou svojí kazí leckdy nejlepší povahy, kdekoliv se zdržují.

František: Tak se děje, jak slyším, že ti, kteří pokládáni jsou za jediné muže moudré, ani kapky moudrosti v sobě nemají.

Hutten: Máš pravdu. Neboť, co jest to za umění, jestliže nauka nejvýmluvnější — zasluhuje-li názvu nauky — opírá se o dětinskou chvástavost? Co jest to za moudrost, jestliže lidé prostí jsou obelstováni a jestliže chytráckým výkladem zákony jsou převráceny, aby nabyly smyslu, který jest pravým opakem myšlenky zákonodárcovy, a jestliže počestnost se porušuje? Co jest to zač, když ti, kteří chtějí býti nejlepšími, nejvíce lstí a úskoky platiti musí?

František: Toho my vůbec neznáme: prostí lidé dosud nevědí, kdo jsou vzděláni a kdo nevzděláni, avšak všickni všude vědí, jak ničemni a škodliví jsou. Tedy Sasy, pijáctví sice oddané, s tebou chválím, ježto pravíš, že sice nežjí bez práva, avšak že s plným pokojem bez právníků záležitosti svoje spravují.

Hutten: Právem chválíš: neboť sami o sebe se starají, před zhoubným a na mnoze nakažlivým morem svobodu a neporušenost svou chráníce.

František: Slychávám o tom do dnes od starců, že ještě za paměti našich dědů vůbec neznámi byli u nás doktůrkové: tak nedávno vpadli se svými rudými kloboučky lidé, kteří svévolně Německo jako vichřice nějaká by zpusťovali; a nikdo se hned nevyskytl, kdo by tak zhojbné novotě na odpor se postavil; a již velmi dlouho bez trestu jim prošlo, čehokoliv nespravedlivě se dopustili. Ale doufám, dále jim to neprojde: neboť vidím, že všeobecně se pozoruje, jak nespravedlivě vládnou při soudech ti, jež jsem slyšel jsa divákem sněmu wormského, stále se tázati: »Jaké právo?« a nikdy nenalézati, a ve věcech nicotných, o nichž rozhodnutí zdálo se mi prasným, samá zauzení dělati a zahrabané celé dny a celé noci pod hromadami knih se potiti, a když odtud udření a zsinálí vycházeli, to nejčastěji mluvili, co my jsme sice slovy schváliti musili přinuceni byvše svědectvím knih, co však v mysli za blbosti jsme pokládali.

Hutten: Tolik jim dá práce právo a spravedlnost podvraceti: neboť, jakou jinou snahu mají, jakou čest, než dovésti hájiti při nejničernější, jakoby byla spravedlivá a z věcí dobrých nadělati nejhorší?

František: Jiné snahy nemají, jak jest na jevě. Neboť o to usilují především, a to jest jejich největším uměním, mohou-li volati, že ten ztratil při, kdož o jediné slovíčko klopýtl.

A tak pro ně nemáme pokojného svědomí: na slovech záleží, má-li kdo býti odsouzen neb osvobozen; o právo takoví lidé nic nedbají, avšak v hašteřivém žvástání maří svou námahu, z věcí mnohdy líčených a nicotných velkou válku rozdmychujíce. A jaký, rci, mohl by býti mír v obci, jaký soulad myslí, kdyby nejlepších zřízení nejbídněji neničili a kdyby nesměli svou hříšnou moudrostí věci tak a onak líčiti?

Hutten: Neb k čemu jsou ty nekonečné stohy knih?

František: K mnohému, myslím; neboť vidím, že z nich vybírají, čím by právě nejlepší soudce oslnili a zaslepili; a od těch knih když mezi lidí přicházejí obtížení případnostmi svými, jakoby štítem Palladiným vyzbrojeni, zdá se, že tak mohou proti odpůrcům bojovati: bojovati však znamená jim uměti užívati zákonů každému po vůli. Neboť, jaká jest to sláva, říkají, když právník snadno spravedlivou vyhraje při? Ten teprve za něco pokládati se může, kdo jest schopen též nespravedlivou při vyhráti: neboť jako ruka umělcova hněte vosk, tak tito formují právo, zákony překrucují a vykrucují, jak chtějí, a jak se jim do krámu hodí. Neboť který tyran by v bídnější otroctví uvésti mohl Německo, kdyby válkou je přemohl, než v jakém žijeme pod nadvládou nejničemnějších ředitelů práva? Aneb jaké zbraně mohly by násilněji zraniti obce,

než oni lstí slušnost a spravedlivost, zákony a práva drásají? Mně se, věru, tak zdá, že daleko lépe spravováno bylo Německo, když právo ve zbrani spočívalo, než nyní, když vládnou v říši učení právníci, kteří nejspřavedlivějšími býti chtějíce největší nespravedlnosti se dopouštějí: neboť v oné době, ježto ještě prostěji žili lidé a podvod dotud tak nezkvétal, meče hájily nevinných před násilím a bezprávím; nyní jak by se spravedlnosti učinilo násilí, z knih se vytahuje; myslím, že těm knihám výtečně by se posloužilo, kdyby jednoho dne do jedné byly spáleny, aby lidé od spravedlnosti méně byli odváděni zničením nástroje zločinů.

Hutten: Výtečně, jak pravíš; sami však advokáti a převrácení právníci a nemoudří mudrci kéž by do státu Platonova neb na nedávno proslulý ostrov Utopii byli odvezeni: *) neboť co, co pro bůh, od nich všude snášejí mužové vskutku učení. Dokonce jak samou vědu tato tyranis tísní! Protože lidé beze všeho vzdělání se obávají, aby mezi vzdělanými nedošli opovržení, neustávají nikde pronásledovati mužův učených; a to usilují, aby nikde nikdo nadaný neb vědomostmi proslavený nebyl

*) Míjí se utopický spis Platonův »O státu« a dílo anglického kancléře Tomáše Mora »O nejlepším zřízení státu a novém ostrově Utopii«, jež vyšlo r. 1516 v belgickém městě Louvainu.

vážen a aby nevynikl: tak staví se na odpor a lécky jemu kladou. A tím se stává, že zřídka pocty ctnostem se dostává, pouze prázdné tituly jsou uctívány, a již není takměř schůze neb sněmu, kde by nějakého nadutce z cechu těch červenokloboučníků neuvedli a na nejčestnější místo ho neposadili, kdežto právě nejučenější a nejlepší v koutku se krčí, a takový bláhovec pro svoji hloupost třeba by myšlérek jejich mohl užiti, raději všecko snese, než aby někomu dal přednost před sebou samým.

František: A tuto nadutost lidé mocní živí nyní a sami provádějí; nevidouce bláhoví, že pro tyto ničemy knížata nejsou knížaty, neboť kdyby jimi byli, nebyla by spravedlnost vyvolávána z lejster, nýbrž na jejich vlastní prozřetelnosti, řádnosti, spravedlnosti by záleželo, čeho každému se má dostati, jaké odměny lidem řádným, jaké tresty lidem zlým udíleti se sluší. Avšak nyní, kdykoliv rozhodují se u knížat spory, tito mudrci hned se přivolají, aby rozhodli, mají dvory knížecí sami v moci, vypudivše odtud šlechtice, a naše podíly otcovské mezi nás dělí a nesmíme nic míti, nedají-li svého svolení. Jistě působením jejich, co jest naším majetkem soukromým, majetkem společným se stává, co jest jistého, v pochybnost se uvádí, zákony krouť na všechny strany, arciť vždy k svému ohromnému prospěchu; z čeho pak oni netěží? Co vůbec činí bez naděje na zisk? Kdo dnes se více obohacuje?

Hutten: Jistě nikdo. Neboť den ode dne lakotněji a ziskuchtivěji stanoví cenu svého povolání, že lid v přísloví říká, že zrozeni jsou k shrabování peněz. Knížata však nesmírně okrádají a tak šálí, že tito tvrdí beznadějně že by bez rady právníků nemohli vládnouti: pročez, cokoliv činí, to konají takměř z návodu jejich; nemají odvahy postavit se na odpor, ale dle formulí a návodů právníků mluví a konají všecko zcela poslušně. Následek té bláhovosti knížat jest arcit' utlačení lidu, neboť není stavu lidského, který by se zbožnou úctou netázal se věštíren právníckých o radu, všickni se k právníkům hrnou, a obci z toho plyne bída, arcit' mnozí sklíčení jimi ve dne v noci a přích svých přemýšlejíce o rozum přišli, jiní k vůli nim život si znechutili a sami se zavraždili.

František: Co však mají právníci na čele napsáno?

Hutten: Filosofii, ač sami vskutku jsou praví ničemové.

František: Tak jest; nemajíce totiž mravů vážných, tvářemi zasmušilými spíše strach než úctou vzbuzují, a strojenou svou vážností způsobili, že celý svět na ně hledí, na čemž my jsme sami vinni, neboť proč tak malou důvěru máme ve vlastní poctivost, že bláhově jednání soukromé i veřejné odkazujeme k jejich ediktům? Proč svěřujeme lidem nejhor-

ším, co stěží nejlepším v ruce by se dáti mělo?

Hutten: Ježto Německo musí upadnouti v bídu, neboť jak mohlo by se dáti přinutiti, aby lidem sloužícím zkáze a všecko jen pro peníze konajícím nejvíce důvěřovalo, kdyby sudba nevelela, aby takto nás nebešťané potrestali? Jak často nepříjemný jsem našim rytířům, volám-li ustavičně: Nevidíte, ubozí, nevidíte, že ti, které berete si za první rádce, radili by též vašim protivníkům, jen zaplatili-li by jim tito dobře? A hned na to zahrnuji je příklady, čí tajemství jak proradně odkryli a vyzradili. A neustávám Německu raditi, aby těm darebům hodně natlouklo. Neboť hrozně mravy všude nakazili, celý život zošklivili, nejhorší zločiny natropili. Vždyť kdokoli zamýšlí bližního ošáliti, dává se řídití jejich radou při zločinu svém. Sami radí zaplétati se v pře a »neustati od šálení« nazývají »dbáti o právo« a ubohé klienty kojí nadějí, že vyhrají při. Jakmile však vidí, že klienti mají málo chuti, ihned ujišťují je velkolepými řečmi, že dovedou z práva učiniti bezpráví připomínající, že naopak na nich záleží, aby dali nejhoršímu zločinu pláštík spravedlnosti; a toto všecko činí, aby vyvolali spory, bez jejichž nepřetržitého trvání sami by neměli, co by dali do úst.

Kupec: Ve Frankfurtě viděl jsem jakéhosi starého žvanila, který, když proti mému příteli hájil jeho odpůrce a nedoufal v příznivý vý-

sledek své pře, řekl: Neslibuji, že zlomím to, co zlomiti se nedá, ale slibuji protahování pře po celých deset let, čímž odpůrce bude přemožen.

František: Není tento druh lupičů nespravedlivý, není záhubný? Neobtěžují tito dosti těžkými škodami?

Kupec: Dosti těžkými. A proto nabývám pokojnější mysli, vidím-li, že dosud jsou jiní, kteří více říší škodí než loupežníci — kupci; a připadá mně, abych pochválil Norimberčany, kteří svou radu zavírají před těmi právníky a vylučují je od rad obecných tak, jakoby vůbec nemohli býti právníci bezúhonnými.

Hutten: I já je chválívám, že nejlépe k jádru věci prohlédají a sami zcela jasný zrak mají, kdežto jiné obce jsou slepy. Vezmou-li si je jiní za příklad a všude po Německu propustí advokáty a ty neučené učence, tuto prokletou morovou hlízu našich údělů otcovských, a odvolají-li je od vesla vládního a dokonce spálí-li, jak František tuto radí, vedle jiných spisů právnických i díla Accursiova,*) lze potom pochybovati, že lid právo dostane v ruce své a že vlast, která zřeknuvši se starobylého způsobu života požívá dnes špatné pověsti a

*) František Accursius žil v 13. věku a byl profesorem práva na universitě v Bologni. Jeho hojná právnická díla požívala velké vážnosti nejen v Itálii, ale v celé střední Evropě.

dle mínění cizinců o spravedlivost svou přichází, nabude své čestné pověsti a dojde opět své někdejší slávy?

Kupec: O tom nepochybují.

Hutten: Tedy jest dokázáno, že právníci jsou velmi záhubnými lupiči v Německu.

Kupec: Zajisté; neboť jiní pouze kradou, tito však zničivše právo a zloupivše nám zákony krev ubohých vyssávají, veškerý klid duše rušíce, neboť myšlénkami na sebe krutě trýzní, žal a smutek způsobující nemilosrdně týrají a život jako nějakou chorobou vleklou užívají.

Hutten: Můžeme snášeti, aby lidé nejbídnější byli jimi věčně? Proč neřídíme se příkladem udatných předků svých, kteří porazivše vojsko římské a osvobodivše vlast svoji při všeobecném vraždění považovali právníky za hodny obzvláštních ukrutných muk, dobře vědouce, že nejkrutějšího trestu zasluhují ti, od nichž sami nejhanebnější bezpráví trpěli a snášeli; pročez vytrhali všem právníkům, kterékoliv našli, jazyky a huby jim zašivše, takto asi na ně volali: »přestaňte, zmije, syčeti!« *)

Kupec: Kéž napomenutí tvé jednomyslně slyší všickni Němci, a kéž se světa vyplemení

*) Mínil se tu vítězství Arminiovo v Teutoburském lese; zprávu téměř doslovně vzal Hutten z Gessia Flora.

a shladí ty, jichž právo jest nejvyšším bezprávním, a kéž vlast svou z bídné osvobodí poroby!

František: Kéž by to jen učinili! Ale přece méně škodlivo jest plémě písařů a právníků nežli škodlivi jsou kněží, duchovní a klerikové, jež mezi lupiči, okrádajícími Německo příliš trpělivé, jsem uvedl.

Kupec: Čekal jsem, že k nim dojdeš.

František: Docházím k nim, ale Hutten zde musí mně i slova napovídati i fakta připomínati, aneb celou tuto stížnost vésti, ježto věc lépe zná, vždyť byl v Římě a tam s nimi se stýkaje poznal je od hlavy k patě.

Kupec: Tak bylo by lépe.

František: Tedy počni, Huttene, a lupičství duchovenstva nám vylož!

Hutten: Nikterak, jen vyprávěj své zkušenosti; já své poznámky připojím na případném místě.

František: Tedy s největší lakotou loupeží kněží nyní a vrhají se na to, čeho by se jiní lupiči dotknouti neodvážili; věru to vypadá tak, jakoby sami kněží měli to právo, a jakoby taková kněžská loupež byla něco svatého. Tak vrhají se na všecko, že nikdy se nezdrží: a někdy i o almužnu žádali ty, které dnes ukrutně a násilně olupují; jen všimněte si válečících biskupů německých, před nimiž téměř nikdo dědictví otcovského v bezpečí nemá; tak lakotně zisku církví svých dbají, nestoud-

nosti páchají, majetek hromadí. Jistě předkové naši nebyli by nikdy tomu uvěřili, že jejich potomci tak ukrutně olupováni těmi, jimž žebrajícím tak štědře sami peněz nadělili.

Hutten: S jak velkým úsilím a jak dlouho jsem vystupoval proti této věci! A přece dosud jsem nedokázal, aby se řídili dle těch prvních a skutečně křesťanských kněží; všickni lidé pokládají však nynější církev za nepoctivou sběr těchto kněží.

Kupec: Avšak slýchával jsem, že připraven jest národ německý a že především obce chtějí, aby tento stav byl důkladně prohlédnut, a z něho byli vyhnáni ti, kteří jeho jmenem se kryli doposud; avšak že vy tomu odporujete a nechcete dovoliti, aby vaši pokrevenci byli sesazeni.

Hutten: Což pouze ze šlechticů kněží se vybírají, a což ze všech stavů do tohoto bahníka něco nesteklo?

František: Avšak i kdyby kněží z našeho stavu pocházeli, nechtěli bychom společného blaha vlasti opominouti, abychom se zadarmo zachovali několika jednotlivcům; neboť máme přesvědčení, a dá se to všude poznati, že stavu našemu se zpronevěřují, kdožkoli od nás do kněžského stavu vstoupí, a že nejsou nikomu více na obtíž než svým příbuzným a pokrevencům; a zdá se jim, že nikdy toho není dosti, co pro své církevní jmění od svých pokrevenců vymáhají. Tak, když někteří velmi

mnoho peněz vynaložili na zakoupení kněžských úřadů v Římě, potom u nás dělí se o naše údělý otcovské. Oni nemusí uvažovati, ježto jim dostačí, živí-li jedinou milostnici a několik sluhů, našimi však dědici zůstanou děti, o jichž budoucnost se musíme starati. Mnoho shrabují kanovníci bez trochy milosrdenství, bez ohledu na pokrevenstvo, ještě více biskupové; proto se neříká všeobecně bez příčiny, že všickni lidé, jakmile se stanou kněžími, stanou se nevděčnými a lakotnými a že si předsevezmou rozmařilý způsob života.

Kupec: Tak děje se vskutku; tak se děje.

František: Nebylo by lépe, aby vůbec nebylo kněží, než aby byli takoví? Neboť, kdo má zakročiti proti nim, než my ubozí rytíři, již sami bez ochrany a v šanc jejich nespravedlivosti vydáni jsme, kdežto obce proti lupičství tomuto ohrazeny alespoň trochu jsou. Dále, ježto i snáze k nám se vedrala i houževnatěji u nás se zakořenila pověra než kdekoliv jinde, více jsme rozdali kostelům než kdokoliv jiný a dosud o závod zahrnujeme je, děti své o to olupující. I to pravda jest, že majíce největší moc a rozmařilostí překypující a změkčile a lehkomylně žijíce mnohé v své poddanství uvádějí hody je navnaďující; a tu lidé prabláhoví, aby tak časem hodovati mohli, mnoho ze svého kněžím poskytují, mnoho jim nechávají potomstva svého.

Kupec: Tedy se přece probudte k rozumu!

František: Hned.

Kupec: A veřejně zakročte!

František: Byli bychom zakročili, kdyby knížata nám v cestě nestáli; oni se o biskupství ucházejí a samojedíní již nás svrhnuvše proti zákonům je zastávají. Jakmile však uvidí, že my hodně vytrvale té věci se zastáváme, násilně na nás udeří svolavše na pomoc příbuzných svých, kteří nemohou snést, aby byli sesazeni, nemají-li se k údělům svým otcovským vrátiti. Dnes větším dílem jsou v bídných poměrech a z prebend tyjí

Kupec: Konečně tedy vidím, co zdržuje čin krásný a nutný.

František: Toto jediné.

Kupec: Zda vskutku jsou knížata taková, či jsou to řádní mužové, kteří raději chtějí, aby vlastní jejich zájmy trochu vzkvétaly, než aby zájmy obecní vzkvétaly úplně?

František: Ať už jsou taková či onací, ale toho dále v rukou míti nebudou, jednou se postaráme o obecné blaho i proti jejich vůli.

Kupec: Kéž jen se postaráme, a kéž všickni s tím souhlasí, aby stavem, jenž jest celé veřejnosti na obtíž, jménem veřejnosti bylo důkladně zamícháno.

František: Kéž se s tím souhlasí!

Hutten: Též já souhlasím: kněží nyní nejsou ani taková, jací by býti měli, ani nežijí dle ustanovení Kristova; kdežto by věci časné měli od sebe co nejvíce oddalovati, celou myslí se

jim oddávají a o věci praničemné usilují; co v přítomnosti jest příjemné, za tím se ženou, toho se chápají, to za nejdůležitější mají, do budoucnosti neprohlédají, o statky onoho světa nedbají, o nichž tolik mluví, ale v které ani nevěří; neboť, kdyby věřili, neoddávali by se tak rozmařilosti a neopouštěli by povinností svých, lidé o ducha nic nedbající, avšak k vůli tělu všecko konající a přemýšlející, lidé, z nichž jedny vidíme páchnouti mastmi a zvlášť libými voňavkami, jiné hanebně čišeti praohyzeným puchem hampejzů; a přece takoví lidé nazývají se kněžími.

František: A téměř sami mají bohatství s pokojem.

Kupec: Teď si oddychujeme, my kupci, které jste, jak se zdálo, pro přílišnou chtivost peněz posílali do horoucího pekla.

František: Což jsem neřekl, že ještě zbývá se zmíniti o lupičích, s nimiž jiní srovnání ani lupiči se nezdají?

Kupec: Řekl jsi to a teď to vykládáš.

František: Tedy tím horší jsou ti boháči než vy, ježto, ač by dle ustanovení měli bohatstvím opovrhnutí, právem i bezprávím se po něm pachtí a dosáhnuvše ho promrhají v hýřivosti a necudnosti.

Kupec: To vidím.

František: Dnes nikdo není lakotnější; viděl jsi někoho, kdo by o kněžství se ucházel dnes

pro něco jiného, než aby zbohatl, odpočinu si a znamenitě se měl?

Kupec: Nikoho jsem neviděl.

Hutten: A přece toto vše mělo by býti to-
muto stavu úplně cizí, jak kdysi bylo, když
ještě byli skuteční kněží, a když čestným jmé-
nem svrchovaná hanebnost se nekryla. Jakými
medle mohou býti ti kněží, kteří do stavu
toho nejsou voleni, nezbohatli li předem? A tím
se stává, že právě ten nejtupější a nejméně
vzdělaný, jen když jest hodně bohatý, nejsnáze
se sem dostane, kdežto mužové učení a spo-
řádaní s největším opovržením jsou zanedbá-
váni. Pročež i studia věd nejvýtečnějších,
především znalost písma svatého, omezila se
na malý hlouček lidí a několik pro to za-
rmoucených a ubohých profesorů, kdežto tito
jsou pozdravováni jako učení páni, zaujímají
místa kanovnická, proboštská a biskupská,
mají plno zlata a všemi čestnými místy pro-
bíhají a ve své bezdětnosti kralují, o sebe se
dobře starají, avšak o stádo bez pastýře a
o křesťanský lid sobě svěřený nedbají: neboť
kdo z nich dnes pase ovce Kristovy?

František: Nikoho nevidím, leč že Luther
nedávno začal, a že s ním několik lidí souhlasí,
kteří však upadli proto v nejvyšší nenávisť,
jako by toužili po převratu a obřadů řádně
nevykonávali; všickni ostatní se obohacují a
bohatnou tím, oč okradli nás; ubohá svá stáda

však požírají, na tož aby starali se o ně a pásli je.

Hutten: Tak jest; avšak ukaž mně nějakého biskupa v Německu, jenž by byl kazatelem!

František: To nemohu; mohu ti ukázati silné lovce a výtečné válečníky, také několik chlípníků a záletníků znamenitě vycvičených. Větším dílem však všickni po nádheře se pachtí, práci se vyhýbají; ale vše zkoušejí, jen aby zbohatli (čehož přece nikdy v dostatečné míře nedosáhnou, neboť peněz nikdy se nenasytí). Leč nepášou k vůli zisku jen sami činy zlé, nýbrž i jiným to dovolují, ba leckdy i příkazují: neboť, kdo dnes nesmí beztrestně loupiti, jen když část kořisti svatému nějakému účelu věnuje, zejména, udělí-li něco klášterům? Tak smíme krásti, šiditi i klanati, ba i zabíjeti, jen když jim něco dáme, tehdy oni běží nám vstříc nabízejíce rozhřešení těm, jimž by jinak neodpustili, kdyby napřed neposlali je do Říma neb na samý konec Španělska*) neb do Syrie a Palestiny, neb kdyby jich zmrskaných (i této věci užívati se odvažují) a obnažených před křížem nehnali; slovem, vše nám slibují, ke všemu oči zamhuřují, a nejhorších zločinů odpuštění zcela snadně nabízejí, jen když tak peníze z nás vytáhnou.

Hutten: Arciť to vše jest proti vůli Kristově,

*) Míní se pouf k sv. Jakubu v Compostelle

neboť Kristus nechtěl, aby zhynuli hříšníci, jen když litovali, ale nebes nedal na prodej.

František: Ovšem veškeré zákony božské i lidské poskvřňují a všechno na ruby převracejí, jen aby si zisk zjednali, který tak nenasytně vyhledávají, že chtějí, aby jim plynul ze všech našich činů, záměrů a myšlének. A tedy vynalezli zpověď, kteráž léčka jim daleko nejvíce vynáší; a tu chovají se dosti bezbožně ti posvátní vyděrači a žebraví mniši, kterých ty z hloubí duše, Huttene, nenávidíš.*)

Hutten: Právě oni, neboť důkladně navedeni k zkáze se znalostí nám lichotí, jen aby peníze vylákali. K tomu také svá kázání upravují a lichotí nám v nich, velmi přátelsky, jen dáme-li jim něco; nedáme-li však, hrozí děsně a spíláním zahrnují a zlořečením stíhají: nikoho arciť hlásáním toho slova božího k zbožnosti nepobízejí, nýbrž smyšlenkami bajek k pověře všude vzněcují; nevedou nás k lepšímu způsobu žití svatostí života svého, nýbrž okázalostí bohoslužeb k neužitečnému vyhazování peněz nutí. Ti, kteří z nich lid poučují, kéž by raději také mlčeli: neboť nehlasají slova božího, hlouposti hlásají, a tak se stalo, že evangelium zmizelo téměř se samým Kristem.

Kupec: Tak jest: neboť všude vidím, že kazatelé mají velmi hojný zisk vypravující

*) Myslí se řád dominikánský v »Listech temných mužů« tak mistrovsky persiflovaný

o vymyšlených zázracích. Jakmile vidí, že dáváme, slibují nám jakési rozkoše nebeské a život neobyčejně příjemný; nevyzískají-li ničeho, děsí strachem z věcí budoucích, že takměř k sebevraždě některé doženou.

Hutten: Jejich přičiněním nevyrovnáme se pouze prázdné modloslužbě národů pohan-
ských, nýbrž vynikáme nad ni daleko; v které
dobro dá se doufati, to má svého boha, kte-
rého zla lze se obávati, to má svého boha,
jeden sesílá a odnímá šílenství, druhý v hněvu
malomocenstvím stíhá a opět udobřen pomáhá;
zvláštního boha má nemoc královská, zvlášt-
ního zimnice, několik bohů vředy a vyrážkami
k uctívání lidi nutí; zvláštní bůh léčí svatým
ohněm, vzýván-li, i božstvo nalezeno bylo,
které mírní bolest zubů. Kdo by se nadál,
že též francouzská nemoc, zlo to všem minu-
lým věkům neznámé, má zvláštního a staro-
žitného boha?*) Takovými vynálezy dovedou
kněží zisku nabývati; také to, co náleží dle
všeobecné víry osudu, od určitých bohů dá
se prý vyprositi a zažehnati, hohatství, sílu,
krásu, delší život, zajetí, požár. ztroskotání lodí,
smrt, všecky nenadálé případy, na samojed-

*) Svátí od jednotlivých nemocí: od málomocen-
ství Job, od nemoci královské sv. Valentin, od zi-
mnice sv. Petronilla, od vyrážek sv. Roch neb Kos-
mas a Damian, od vředů Štěpán a sv. Kvirin, od
sv. ohně sv. Vavřinec, od zubů sv. Apolena, od franc.
nemoci sv. Symforian.

ného Krista pranic nezbylo, on sám nemůže ani prospěti, ani pomoci. A tak dovolují, aby paměť na Krista přišla v zapomenutí, boha dnes lidé více nevzývají, nýbrž hrnou se všude k těm pramalým novým bůžkům, jako by bůh svou moc jiným bůžkům byl dal a tím se zcela vyčerpal. Také víru v smyšlenky rozšiřují vypravující, jak se zázraky udály, ale neukazující nikdy, jak se dějí; a přece velkou sklizeň mají ze svých zchytralých úskoků, jež by Němci snadno mohli pochopiti, kdyby mozky lidu vskutku nebyly z olova.

Kupec: Tíž, myslím, nám doporučili, aby-
chom vše s velkou okázalostí konali, ježto jim to zisk přináší.

Hutten: Tíž: odkud pocházejí velikolepé hostiny při křtu dítek, nesnesitelně nákladné pohřby; čím kdo jim dá více peněz, tím blíže ke kněžím smí svého nebožtíka pohřbiti; a při tom celé statky vybrakují a pole i stavení na sebe strhnou.

František: To nejlépe kupec zde od Fuggerů svých zná, které kněží v největší úctě mají, ježto od nich nejvíce darů dostávají. Viděl-li jsi, Huttene, v Augsburku někdy náhrobek Fuggerů?

Hutten: Kdo by ho nebyl viděl!

František: Jak krásně jest vystavěn!

Hutten: Jako nějaké rodiny královské. Však zcela ustupuje před náhrobkem karmelitánů,

kterýžto oni zbožně bručíce a zvláštním hlasem se modlíce obstupují.

Kupec: Nech Fuggery stranou, jichž již dříve jsi se dosti záštiplně dotkl, a vykládej dále o posvátných lupičích.

Hutten: Leč i mezi Fuggery jsou někteří, kteří také mezi kněze se vmísili, nemajíce dosti na tom olupovati jediným způsobem ubohé Německo.

Kupec: Nikdy jsem neslyšel, že ve svatých obchodují Fuggerové.

Hutten: Uslyšíš o tom, až později promluví o kurtisanech a těch církevních kramářích.

František: Co překáží, že o nich hned nemluvíš?

Hutten: Ta věc jest na závadu, že o žebravých mniších a klášternících předem mluví se sluší, kteří chudobou se vychloubajíce peníze vydírají řídíce se dle slov komického básníka *) »ten, kdo má vše, nemá nic; kdo nemá nic, tomu nic neschází.« Vydírají však peníze tak lakotně, že i zvířata s sebou naučili.

František: Tak si počínají, na mou víru, tak; neboť mniši sv. Antonína krmí si vepře, aby si vyžebrávali žrádlo krotce běžající, jsou jimi tomu naučení.

Hutten: I beránci zasvěcení Duchu sv. by to

*) Terentius v Eunuchu.

činili, kdyby od přírody nebyli trošku leniví, ač prospívají již v duchovní té škole.

Kupec: Jistě je mniši učí.

Hutten: Avšak k čemu by bylo nyní tolik řádů kněžských, kdyby sami neviděli, že prostě a ječíným způsobem žebrati nenesou dosti veliký prospěch? Tedy zalíbilo se jim žebrati rozmanitě a mnohotvárně.

František: Avšak jak dali se Němci pohnouti, aby na ty kousky se souhlasem hleděli a aby nechali zlořád nejhorší u sebe vzrůsti?

Hutten: Ježto vždy snáze duch lidský lpěl na prázdné pověře, než věřil v pravé náboženství, a ježto kněží začali kousky své od malého počátku, pak zvolna postupovali a pomalu se zvedali, až posléze králem takřka takový svatý žebrák se stal. A ježto více a více mezi lid šíří se jejich hanebné úskoky, nepochybuji, že za své vezme kmen nejničernějších lupičů. Tvrdím totiž, že nevyrovnej se jim škodou jiní lupiči v Německu, ať kdekoliv cokoli loupí a odírají o cokoliv; neboť tak vynikají nad ně i počtem i lupičskou zručností, pilností a vytrvalostí na všech cestách po světě vstříc vybíhající, v městech, na venkově, na statcích i v táboře v houfech se na lidi dotírajíce. Ačkoli někteří z nich jsou řádní, přece, ježto ze zisku žijí, nelze věřit, že pro zisk duše své leckdy snadno k ničemnostem neobracejí; zajisté nikdo s větší znalostí neumí se přetva-

řovati a lstí lidi šiditi; i ženy si osedlali přemluvivše je při zpovědi; a tak ženy shrabují se všech stran, aby jim daly, od mužů, dětí, vůbec, odkud jen mohou. A tohle vše jest bohobojná loupež, bohobojná krádež.

František: Ale přece dle mého mínění měla by se potrestati desetkráté přísněji než kterákoliv bezbožnost.

Hutten: A přece jsi chtěl františkánům s dřevěnými sandály vystavěti nové hnízdo, a to dnes by již stálo, kdybych nebyl sám zakročil vymlouvaje ti mínění tvé.*)

František: Přiznávám se, chtěl jsem, a stálo by teď; tenkráté totiž byl jsem jimi omámen jako jiní.

Hutten: Tedy předně v tom záleží záchrana Německa, znáti a viděti jejich úskoky a lsti: neboť snadno dá se spočítati, jakými nástrahami na naše úděly otcovské číhají, jak nás divným způsobem a různými cestami klamají, jak velkou žeň mají prahanebně pochlebující a se všemi cizopasníky tím více souhlasíce, čím za hostinami boháčů se ženou a u prahu šlechticů se krčí. Dostanou-li tu něco, dělají smutný obličej, v duchu však se velice radují. Avšak někteří nedostávají sice peněz na svaté účely, avšak tím mnohem více a hojněji vína,

*) V listinách skutečně nalézáme zprávy, že Sinkingen se svojí chotí Hedvikou z Flörszheimu klášter Trumbašský nedaleko Ebenburgu hojně znovu nadal.

obilí a různých potravin v bohatství nesmírném majíce se tak lépe než všickni jiní, neboť čeho nemohou za almužnu jednotlivě si opatřiti, od jednotlivců leckdy v spoustách dostávají. To jest jejich záměr, to jest jejich lest: tak panují mniši, *) kteří mnichy přece nejsou, neboť v samotě nežijí, pro kteréžto ničemy nyní v Německu tak pokleslé ceny býti musí, ježto nejsou ani dnes užiteční, ani nebyli zřízení, aby byli řádni.

František: Neboť jak původně byli zřízení?

Hutten: Povím ti, abys mohl Karla poučiti; ale dříve věz, že nebudu mluvit o mniších, kteří před 700 lety byli, mužové to znamenití, již zavrhnuvše vnady tohoto života a odvrátivše se od všech zaměstnání života, potlačivše též všechny tělesné chťiče do samoty se uchýlili, aby svobodně rozjímání se mohli oddati, o jichž zřízení a obcování mnozí mužové učení a svatí knihy posvátné sepsali; avšak o těch mluvit budu, kteří dnes svět naplňují vedouce různý způsob života, který od papežů římských musil býti schválen; a přece nemnozí z nich od těch pocházejí, na které se odvolávají: neboť klamajíce lid nepravým zakladatelem většinou se honosí. Mezi nimi žebraví mniši nejprve v době Bedřicha II., potom za bojů papežů s německými knížaty

*) Slovo mnich pochází od řeckého *μόναχος*, t. j. poustevník, samotář.

k záští německých císařů se vyskytli; neboť papeži nemajíce nikoho, kdo by jejich panství proti moci našich císařů chránil, připadli na to, aby tyto k nám poslali přetvářeče, kteří by přízeň jim získali hlásajíce s kazatelen všude papežskou moc a ctnost, kterou jako nástupci Petrovi od Krista dostali a přesvědčující lid, že nejsvětější jsou ti, kteří žijí v samých zločinech. A tehdy poprvé lid křesťanský uchýliv se stranou od cesty Kristovy dal se v moc velekněze Antikristova, spíše pokoušen než přesvědčen byv: to dokázali ti lžiapoštolé, bludní učenci, lechtati uši posluchačů dovedoucí.

František: Vypravuješ o věci, které všickni dříve neznali, ale která za to stojí, aby stala se známou.

Hutten: Skutečně, a proto o to jde, aby o ní zvěděl Karel.

František: Zví, ale jak jiní počali?

Hutten: Všickni z návodu Satanova, aby Kristus byl rozdělen. Kdysi Pavel, nejlepší z apoštolů, postavil se na odpor, aby se to nestalo.*)

František: Co pravíš?

Hutten: Pravdu pravdoucí; neboť Kristus, když po zemi chodil, nic tak nezatracoval jako zkázonosné pokrytectví, které oděvem, slovy, obřady, vůbec celým životem jeví tito, a tehdy,

*) V 1. listu ku Korinthským v 1 kap. 13 verši.

když chtějí, aby nejzbožnějšími se zdáli, nejdále od zbožnosti se uchylují! Neboť všechny činy své novými a nekonečně různými obřady zastírají, ty lidu všude ukazují, užívajíce tak k lsti nástroje nejvhodnějšího, kdyžtě tou přetvářkou plémě lidské v prokleté bludy přivedli. Nuže tedy kdo z těch všech, vyjmeme-li nevinné mládence, kteří nedospělí jsou chytáni, dnes mnichem se stává než kdo přišel o celý svůj majetek, neb nechce rukama pracovat neb kdo hledá zahálku, neb kdo jest labužník, neb kdo mezi lidmi hanbou žítí nemůže neb kdo vědom si zločinu trestu se bojí? Jistě aby Kristu sloužil a pracoval na vinici páně, mnichem nikdo se nestává; neboť kdyby někdo toho vyhledával, mohl by to všude spíše konati než v tomto životě prokletém. A proto zhynou, zhynou jistě a vykořeněno bude všeliké štípení, jehož neštípil Otec nebeský, nýbrž ďábel,*) úklady strojící, který nemoha jinak církev Kristovu ve zmatek uvésti, vybral si tuto cestu a pokusil se nesvár uved a rozptýliv stádce na sekty přece ovčinec Kristův vyprázdniti.

František: Nyní konečně pochopuji, že některak toho plemene lidí snésti nesmíme; neboť jsou-li dobří, není potřeba, aby nový šat na sebe oblékali, ježto bůh zná duše a myšlenky lidské a nemá býti jiné okázalosti

*) Ev. s. Matouše kap. 15. v. 13.

mezi lidmi než okázalost dobrých skutků, jež však nemají se konati k vůli podivu, nýbrž aby jim byly dobrými příklady; jsou-li zlí, jak zhoubno jest takhle s lidmi zacházeti, a když za nejlepšího jest pokládán ten, jenž žije nej-
hůře?

Hutten: Věc dobře chápeš. Ale když celkem každý rád žije jinak, a jeden na druhého ukrutně řevní, jej nenávidí a s ním se sváří, medle, co mají všickni společného?

František: Nevím, co by měli, a myslím, že nic společného nemají: tak všude se liší zřejmě se snažíce, aby nic společného nečinili ani neměli, ať již šaty, obydlí, kázání, bohoslužby, modlitby, hodinky, obřady, posuňky, krátce všecko jednání a konání.

Hutten: V jiných věcech tak se liší, avšak v tom se jednomyslně shodují, že jakoby se dohromady spikli pravou vědu a skutečné učence záštím a nevolí stíhají do té míry, že v ostatním by jeden před druhým ustoupil, jen když zde usilovně souhlasí: to jest jediná věc, v které tito chtějí totéž a zamítají totéž.

František: Odtud pochází to spiknutí proti Lutherovi.

Hutten: I proti jiným, neboť který učenec jest před nimi bezpečen?

František: Myslím z té příčiny, ježto nebezpečí jim hrozí, aby nebyli vyhnáni a aby jejich žebrání nebylo poškozeno, až by učenci pravdu řekli.

Hutten: Právě z té příčiny, a ježto sami úplně nevzdělání jsou, učenosti jim nepřejí a učence všecky v podezření mají.

František: Vším právem: neboť pomocí věd v přítomnosti ze tmy se probudilo Německo.

Hutten: Ano vědy to byly.

František: A budou, doufám, příčinou, že kněží a mniši budou vyhnáni.

Hutten: Arciť, až vám vědy připomenou, abyste neposlouchali cizopasníků mluvících a konajících vše umírněně, jen aby sami došli zisku, vás oloupili, používajíce zbožného podvodu.

František: Což vůbec nějaký podvod může býti zbožný?

Hutten: Oni tvrdí, zdravý rozum však upírá a sám bůh podvod ten zatracuje, jenž chtěl lidstvo povzbuditi k uctívání sebe samého hlásáním pravdy, nikoliv lží a klamem

František: Tedy vyžeňme ty pobožnůstkáře, aby pravá zbožnost měla místo a to nejhorší loupežení vzalo konečně za své; neboť dle mého úsudku Německo k lepšímu stavu navrátiti se nemůže, nebude-li počet kněží hodně zmenšen, mniši pak, jak radiš, nebudou-li vyhlazeni zcela. A to neustanu v uši nikdy hučeti našemu Karlovi, aby nedopustil, aby tolik zde povalečů neokrádalo Německo.

Hutten: Připomeň mu při tom, aby napodobil Alexandra Severa, znamenitého panovníka, který řekl: »Ničemný jest panovník,

který dovoluje, aby z krve jeho poddaných se živili lidé nepotřební a státu neužiteční.«

František: Výrok se mně líbí, k vůli tomu, od něhož pochází.

Hutten: Tedy rovněž připomeň mu jinou věc téhož muže.

František: Jakou pak?

Hutten: Severus nedovolil nikdy, aby v chrámu bylo více než čtyři neb pět liber stříbra, avšak ani zrnko zlata, ani lupínek do chrámu nepoložil.

František: O vládče moudrý! A kdyby dnes v naši dobu přišel, co by, prosím tebe, učinil, vida, že kněží kolem něho vše mají ze zlata a stříbra, že drahokamy a věci ještě dražší vyžebrají a za hřích pokládají, aby se dotkli něčeho hliněného neb dřevěného.

Hutten: Učinil by asi to, co i náš Karel učiniti musí, jestliže má vésti za vlast válku a peněz k tomu nemá?

František: Co pak?

Hutten: Že všecko zlato a stříbro v chrámech jsoucí roztaví, drahokamy však rozprodá, a za všechny peníze tak získané vojsko bude živiti a státu v nouzi přispěje.

František: Nemusí-li však války vésti?

Hutten: Myslím, že přece musí z chrámů to odstraniti a kněze sprostiti peněz, věci to, která jim činí velkou obtíž, a to vše učiniti z péče o zbožnost.

František: Rada tvá jest užitečna, ježto dokud peníze jsou ve chrámech, duši rozpa-lují lakotností; avšak až nádoby budou hli-něné a mitry biskupské lněné, bude vedení ku křesťanské poctivosti; neboť zlořečené zla to vplíživši se do chrámů vyhnalo z nich Krista a pravou též zbožnost vypudilo z duší lid-ských a sobectví v ně vlilo: proto příčina tak velikých nepravostí budiž zničena, zničena jednou a vždy potom od nás oddalována! Kéž to všickni chtějí, kéž o to všickni se snaží.

Kupec: O jak znamenitou, o jak příjemnou novinku usilujete, jak vidím, jen jestli pro-razíte.

Hutten: Prorazí Kristus: neboť jeho samého jest to záležitost; sám srazí toho, jenž jej svírá.

František: Však jak jest to s kurtisány?

Hutten: Dobře; neboť v nenávist počínají upadati; to jsme přece dokázali.

František: Ježto dostali jsme se ke kurti-sánům, o této věci pojednati ty máš, myslím, Huttene, a vyložiti nám, kolika a jakými ne-řestmi město Řím jest přeplněno.

Hutten: Spočti také hvězdy a sečti písek!

František: Přece něco nám pověz o krá-lovné měst těch lžibiskupů.

Hutten: Jsou dialogy a jiné spisy moje o věci té napsány; přečtete si je.*)

*) Miní se dialog Poutník čili Trojice Římská a drobný spisek Stížnosti.

František: Jako bychom o tom směli jen čísti, ne však důvěrně mezi sebou si pohovořiti.

Huttén: Tedy předně pamatujte si jednu věc: že všecko v Římě jest zcela zvráceno a zcela zkaženo, a jak se říká, nic zdravého. A ještě záhubnější jest, že toto město učinili hlavou církve; a tam vztyčili nestoudnou tu modlu — papeže, jemuž vše dovolili, aby i proti učení Kristovu cokoliv vysloviti směl — a mnoho takového papeži již vyslovili — též aby od evangelia se jak libo daleko uchýliti směl, aby směl za blahoslavené prohlásiti, kohokoliv by chtěl, třeba nejhoršího hříšníka, a zatratiti směl i duše lidí bez viny žijících; slovem aby směl dopustiti se všeho, čeho by se odvážil, aby nikdo nesměl proti němu slovíčka promluviti, ani špetnouti, ani aby nebylo dovoleno moc mu upírati, ať by byl jakýkoliv a žil jakkoliv, i byť církev to uznala; neboť i to právo dává mu sněm Basilejský a církev mu podřizuje; a jeho moc staví nad autoritu církevních sněmů. Kristus však toho nenařídil, ani přirozeno není, aby v moci některého smrtelníka bylo, co pouze bůh nesmrtelný činí; neboť skutečně by činili věci bohu náležející, kdyby měli pravdu hlásající, že Kristus jim dovolil, aby dle libovůle a chuti své svazovali a rozvazovali, co v nebesích u boha otce, ať jest to jakékoliv, rozsouzeno býti má.

Kupec: Tu mne musíš o něčem poučiti, což nedovolil jim toho Kristus?

Hutten: Zajisté dovolil, měli-li by dokonalou lásku v srdcích svých, a to právě tak jim jako tobě, jako mně a vůbec všem křesťanům.

Kupec: Tedy svazovati a rozvazovati jest právo všech křesťanů všude?

Hutten: Všech všude, jsme-li takoví, a máme-li plné poznání, co má se svázati a rozvázati.

Kupec: Co se tedy svázati a rozvázati má?

Hutten: Myslím, že pouta hříchů, ale nikoliv svaté znění písma božského, neboť slovo boží, jak učí Pavel, *) ve vězení býti nemůže, neboť nikdy zákon, dle svědectví Kristova **) zrušen nebude, ani když pomínou nebe i země.

Kupec: Tedy nechceš, aby byl nad světem někdo, kdo by měl moc svrchovanou!

Hutten: Císař jest a knížata světská, jichž dle příkladu Kristova učení apoštolského poslouchati musíme. Avšak mezi biskupy a duchovními nikoho Kristus míti nechtěl, kdo by druhým poroučel, nýbrž chtěl, aby právě nejlepší sluhou byl.

Kupec: A přece větší moc dal Petrovi než jiným.

Hutten: Ježto Petr jej miloval více než jiní; tedy touhu po lásce, ne ctižádost ani vládychtivost jim vdechl. Cestou opačnou kněží se berou a ženouce se po moci a vládě na zemi

*) II. list k Timoth. kap. II. v. 9.

**) Mat. kap. V. v. 17, 18.

i na moři, ohněm i mečem po celý život řádí. Rci mi však, zda moc mezi apoštoly vykonával?

Kupec: Kněží říkají, že vykonával, dobře-li se pamatují, a myslí, že i oni právem ji vykonávají.

Hutten: Písmo však to popírá: neboť dával se od jiných posílati, sněmu poslechl*) a od Pavla při nesprávnosti zastížen podrobil se mu**) a s bratry rovnoprávně jednal: to jest vykonávati moc.

Kupec: Není sice, ale může církev býti bez hlavy?

Hutten: Nemůže a proto hlavu má, kterouž jest sám Kristus.***)

Kupec: Říkají, že Kristus hlavou jest, avšak v království nebeském, tak že musí míti zastupce zde na zemi.

Hutten: Nemusí býti; neboť k čemu dvojhlavá církev? Zda není na zemi s námi Kristus, zda nebude vždy, slíbiv, že odtud neodejde?†)

Kupec: Pamatují se.

Hutten: K čemu pak tedy mají zastávati jiní jeho úkol, který sám vykonati chce? A kdyby to svěřil někomu, přece hříšníku by nedovolil, což oni si osobují, aby odpouštěl

*) Skut. apošt. kap. XV. v. 6.

**) List sv. Pavla k Gal. kap. II. v. 11.

***) List sv. Pavla k Efez. k. V. v. 23., I. list ku Kolos. kap. I. ve v. 18.

†) Jan kap. XII. v. 34.

hříchy; vždyť několikrátě lásku vyznati si dav Petra pastýřem ustanovil. *) Jak tedy státi se může, aby to, k čemu bůh vyvolence měl, člověk člověku z ruky do ruky bez posouzení odevzdávati směl?

Kupec: Rozumím, že státi se to nemůže.

Hutten: Tedy příznej, že ani to býti nemůže, co jeho kurie mu přisuzuje, že papež chybiti nemůže, cokoliv činí, vyslovuje, ustanovuje; třeba že kurie neupírá, že papež jest smrtelný člověk a tím i chybuující. Avšak jak, shodují se naši kněží s mravem apoštolův, jimž mají býti podobni, když apoštolové dobrovolně jmění své měli opouštěti, kdežto tito též po cizím baží přelakotně? A ti, jimž přikázáno bylo světu válku vypověděti a veškeré rozkoše tělesné odvrhnouti, dnes, aby úplně od Krista se oddálili, v rozkoších tělesných tonouce se světem válku proti duchu vedou? Za jak svatého tedy bych pokládal kohokoliv, jenž by do osiřelého ovčince Kristova láskou veden a snahou pásti ovce vstoupil; neboť věřil bych, že on konečně konati bude to, co **) dobrý pastýř přikázal, sloužiti jiným a, jak Pavel ***) praví, vyhledávati ne, co jest jeho, nýbrž co jest jiných. Neboť nynější papežové papeži se nestávají, aby prací a bděním o lid

*) Matouš XVI. v. 16.

**) Matouš kap. XX. v. 25.

***) List sv. Pavla ku Kor. kap. X. v. 24.

křesťanský a o rozšíření víry Kristovy pečovali, nýbrž aby v zahálce a rozkoši život trávit mohli, království a knížectví si podmaňují. Kde jest jiný druh lidí, který by rozkoš dovedněji si zaopatřoval a tak rozkoš si opatřoval, že nikdo nevyhledává s větším úsilím námahu a práci obtížnou?

Kupec: Nikde druhu toho není; ale jak to všecko kurtisánů se dotýká?

Hutten: To právě, že tito záležitosti papeže římského provádějí a při vládě mu pomáhají, a neměl by papež své velké moci, kdyby znamenitě jemu nesloužili, jejich libovůlí, lakotou a ctižádostí se stává, že antikrist papež vládne, oni jsou náhončí pána nepoctivého a tyranstvím v bezmocnost nás tlačí. Vždyť sami papeže dosadili a jako bezbožný národ na poušti ze zlata modlu jej ulili, jemuž se koří více než bohu, jemuž svátky zasvěcují, na jehož počtu písně zpívají, jež všude velebí a od nás všech křesťanů zbožňována viděti chtějí. Jejich přičiněním se stává, že co předkové naši v zbožnosti kostelům odkázali, vydělavše si to potem a krví, to nejhanebnější cizinci praničemně promarňují. Kurtisáni jsou na překážku všem poctivým a učeným mužům v Německu, že nemohou v církvi postoupiti, ač by tak býti mělo. A tak stalo se, že ti, kteří žijí nejmrzčeji, na předním místě oběti konají, že však mužové nejlepší tam nesmějí; neboť který řádný muž chtěl by si koupiti úřad kněžský

a biskupský? Jejich vinou milosti kněžské nikdo zdarma nedostane, zřejmě proti učení Kristovu a způsobu apoštolskému. Nic naléztí, nic pomyslití se nedá, co by si zasloužili; jsou tolika hrozných zločinů příčinou, tolika špatných příkladů původci; jsou vůbec veřejnou zkázou mravů, porušením života; nikdo není nestydatěji ničemný, ježto i činům nejničemnějším autority církevní roušku dávají a lidem vštěpují vědomí, že povinnost konají hřešíce. Ba dokonce nestydatost jejich k vlasti naší jest svrchovaná, neboť ji pustoší, aby jinde stavby mohli podnikati, aby v cizině Řím mohli obohacovati; nesnáze činí přátelům, příbuzným, bratrům a rodičům a jako mzdu za službu hanebnou z vlasti si kořist nesou. Zdaž tedy někdo diviti se může, že více než samého krále-antikrista nenávidím kurtisány, ježto sami jsou původci nesmírné moci jeho? Nikdy neodvážil se nikdo osobovati si, co jemu kurtisání sami od sebe nabízejí a jeden přes druhého poskytují, že papež římský může viniti naši dobrou vůli? Neboť kurtisánové beze všeho nucení, nýbrž dobrovolně chtějí, aby papež měl takovou moc, jaké jinak nejen by se neodvážil si osobovati, nýbrž ani přátí. Či někdy byl by dotkl se Německa loupežením, kdyby cesty od nich otevřené nebyl našel? Ejhle! loupežnictví od nich zřízené nově, neslýchané a krutější, než všecka, o kterých kdy od stvoření světa bylo slýcháno: Císaře okršku

zemského zradou kurtisánů podmanili si papežové římské, odňali mu nejdříve město Řím, pak velkou část Itálie, potom odvážili se na říši Západořímskou vztahovati ruce, jakoby byla jejich. I knížatům v Německu předpisují zákon a podmínky volby císaře, a nechtějí-li některého a není-li zvolený jejich stoupencem, nedovolují mu na trůn dosednouti, a berou mu veškerou moc, všecka práva královská, nevykonává-li jich dle jejich příkazu. Za slušné pokládají pouze, aby je pozdravoval líbáním nohou a nazývají jej svým sluhou a správcem. To přece jest loupež, to přece jest lupičství, to přece jest lotrovství.

Kupec: Zajisté; ale zač stojí jiné loupežení, hledíme-li k tomuto?

Hutten: Skoro ani ne za řeč; ale co přitom Fuggerové tvoji dělají?

Kupec: Nevím co.

Hutten: Ukáži, že leccos dělají a to tak mnohé a takové věci, že zasluhují názvu náčelníci kurtisánů. Vždyť mají hojnost peněz, na nichž tu velice záleží; tedy sami velmi mocně provádějí úskoky kurtisanské, a jako při prodeji jiných bezcenných věcí, tak také tuto obchod zařídili. Od papeže za menší cenu kupují, co potom za větší cenu prodávají, ne pouze jednotlivá beneficia, ale celou milost boží; u nich bully se vynalézají a dispense jdou jejich kanceláři; a nelze snáze koupiti kněžský úřad než jsi-li s Fuggery v přá-

telství, ježto i zručně i rychle se o to postarají a pomocí jich samých vše lze v Římě dostat. Kdyby nebyla v ně tak veliká důvěra, mnohé věci odtamtud často by se nežádaly; vždyť sama kurie leckdy by byla bez obchodů, kdyby nebylo Fuggerů, kteří posílajíce a vracějíce listy celou věc zprostředkují, znamenitých zásluh tak si získávajíce o církvev římskou, jež nikdy o sebe lépe se nepostarala než když i k prodávání věcí svatých tyto lidi světské připustila. A navzájem i jim samým nese to ovoce: mají z toho lecky větší zisk než ze skupování pepře od Indů. Vidiš, že Fuggerové jsou také kurtisány?

Kupec: Slyším o tom, ale nevidím toho; vždyť mne nikdy k takové službě nepoužili.

Hutten: Avšak použili jiných; neboť v Římě jsem viděl starého Zinka, jak horlivě toto provádí.

Kupec: Ať to prováděl; ale ty již ukonči své vypravování o Římu!

Hutten: Tak počala, tak zmohutněla a vzrostla kurie římská, zřízením též tolika kardinálů, jakoby nedostačilo tolik národu křesťanskému bráti, kolik by k výživě každého i nej-lakotnějšího tyрана dostačilo. Dle mínění mého nebyli bychom velké škody utřžili, kdybychom pouze o peníze připraveni byli aneb pouze svobodu ztratili a kdyby na náboženství nebyla ruka vložena: neboť druhdy ani proti okrádání toho druhu ubozí Němci o něco se

pokusiti se neodvážili, ani svobody své hájiti proti těm lupičům lze nebylo; dnes však předem evangelium samé musíme proti nim hájiti a neodvažujeme chrániti se učením Kristovým proti jejich řádům: samu pravdu vyhladili a slovo boží vyloučili, aby jejich klamuplné domněnky měly dosti místa: tak daleko postoupila jejich drzost. Tedy kolik lupiči všemožným násilím vyrvati nám mohli! O kolik nás ošidili po tolik již let zřídívše tolik úradů, úřadečků, tolik rozmanitých řádů, tolik kollegií a bratrstev! Věru nescíslný byl by počet těch, kteří od nás vyžebrali na svou výživu. Ale mluvím jen o malých lupičích; než i biskupy postavili nám v čelo, kteří nespokojeni přílišnou předků našich, přílišnou při Kristu, přílišnou k sobě štědrostí, jež jim druhdy ve veliké hojnosti poskytovala výživu, loupí to, co zbývá, mocí a ukrutností, jak před chvílí jsme se toho dotkli. Takovou, tak obtížnou vládu, tyranidu záhuby plnou a prokletou, za tak velkou cenu si koupili předkové bláhoví, téměř bezbožní bych řekl, jež nemajíce slitování s potomky, přivedli k nám o své vůli k údělům dotud bohatým, vladaře, jež by jiní zbraněmi vyhnali. Ale to zahrnuli je dobrovolně tím, co krvavými mozoly a v potu tváří si získali; dnes však na nás nechtějících se vymáhá, čím by noví kardinálové se vykrmili a co by spotřebovaly jalové stvůry papeže římského. I to loupění Německa nemá konce,

nemá meze, nemá míry. A naši také kardinálové, co se od Římanů naučili, dále zručně na nás provádějí a tak v loupežení a šizení se rozmohli, že nejmocnější místa Německa, nejmocnější role osadili, nejmocnější cla uchvátily; neboť jak oba břehy rýnské v moci mají!

František: Tak, že Bedřich III nazýval je krajem kněžským, ježto viděl, že Rýn od pramene až k vtoku do moře jest v rukou německých biskupů.

Hutten: A ubohý národ francký, jak jest podroben bezbožné nadvládě kněží?

František: To mohli byste viděti! Říkávám, že proto ztratili svůj slavný název, jímž v staré době svobodnými Franky byli nazýváni, poněvadž otročtější než který jiný národ v to jho jste hlavy své sklonili.

Hutten: I já se za to stydím a ve dne, v noci přemýšlím a usiluji, abychom se vzmužili a zbavili hanby plného zajetí, a neustávám nikdy vybízeti k opětnému získání svobody a krajanům svým, až záští tím si vzbuzují, vyčítám trpělivost, zbabělou, že strpí, aby ty davy holobrádků hovící si při víně a radovánkách u nás se potulovaly, že nepozorují a nevidí, jaké nebezpečství z toho hrozí studu ženskému, ježto i do domů je volají a předychtivě s nimi se stýkají. Ale to na jevě jest, že široko daleko vykládati třeba není: avšak o těch Římanech dokončím, co zbývá, stručně, dotkna se jejich legátů, nad kteroužto

hlízu morovou nakažlivější od rozhněvaných nebešťanů na země seslána nebyla; neboť kam obrátí se se svými referendáři, kopiisty, kaudatáři, sekretáři a ceremonáři a s ostatní čeládkou toho druhu, aby tam nenechali nějaké stopy ničemnosti a hanebnosti, zločinu a zběsilosti? Či obcoval s nimi někdo, jehož, dal-li se vůbec zkaziti, nezkazili? Jistě nikdo nedá se nalézt, kdo by horší příklad dával. Avšak odcizují peníze, kdykoliv na nějaké padnou, nekonečně, nesmírně; neboť jejich jediný závazek služební jest olupovati místa, do nichž přijdou. Proto nikdo neloupí, nekrade, netýrá odvážněji než oni; třebaš že pláštíkem dosti počestným zahalují někteří hanebnost tu, jakoby prý přicházeli za prohlídkou řádů církevních: a tito sněmy svolávají, rozsuzují, dovolujíce při tom, aby byli žalováni u nich kněží poctiví a spravedliví ne pro zločin, nýbrž k vůli kořisti, a odsuzujíce nevinné jako sobě zbytečné, velebíce však škodlivé s velkou dobrotou, ježto s jejich pomocí svobodně loupiti mohou. Jiní jakoby od nás chtěli sbíratí peníze na válku proti Turkům, kterou záhy vésti hodlají, podivné všude přednášejí žalozpěvy o krutosti Turků ku křesťanům a obrázky kol dokola nosí, na nichž vymalovali, jak nepřítel koupe se v krvi křesťanské a podivnými lžemi budí v lidu bláhovém soucit, čímž pozornost k sobě a k zlatu obrací. Jiní hledají příspěvky na obnovení chrámu sv. Petra, na Vatikán, který

prý se sesouvá; jiní jiné báchorky si vymyslili. Kde však se potloukají, dobrořečení a zlořečení mají všude na prodej, a dají od sebe koupiti, co se smí a co se nesmí konati; manželství nedovolují a dovolují, také rozlučují, jak se jim uzdá; i o pokrmech stvořených bohem k výživě těla lidského zákony vyhlašují; a úřad kněžský tu propůjčují, tu odnímají dle libovůle své. Mimo to účastní se všech našich schůzek a sněmů, kdykoliv jedná se o záležitosti velmi důležité, a od bláhových knížat jsou vpouštěni, jakoby z toho nehrozilo nebezpečnoství, dozvědí-li se, co později papeži v Římě vyzradí. Ó toho vlastní vůlí bídného Německa, které vidouc nevidí a pozorujíc nepozoruje! Ale věci toho druhu mnohé jsou a do nekonečna daly by se uváděti: tedy konečně skončím svou řeč o svatých lupičích, jež byla příliš dlouhá, ježto mezi tím leccěmu od tebe, Františku, mohl jsem se naučiti, jenž musíš přidati své dodatky, vynechal-li jsem něco dle tvého náhledu.

František: Dodatků právě pohotově nemám; nechť kupec, ví-li něco, přidá.

Kupec: Nemám sice ničeho; pouze za to vás prosím a žádám, abyste bděli nad tím, aby lupičů jednou Německo bylo zbaveno; neboť nyní konečně nahlížím, že pravdiv byl slib tvůj, že ukážeš nám lupiče, proti nimž jiní ani lupiči nejsou; neboť zajisté s očí mů-

žeme spustiti kteroukoliv jinou loupež, jakmile o této uvažovati počneme.

Hutten: Vynasnažím se, a myslím, že něco dá se vykonati. připojí-li se tento hbitě ke mně a pomoci své neodepře-li.

František: Přispěji tobě, ale v pravý čas, až najdu příležitost, neboť zdá se mi, že příliš chvátáš.

Hutten: Což má se vytýkati chvat tomu, jenž nyní konečně počíná, a dosud máme očekávati příležitost, když již oni tolik ničemných zločinů spáchali, jakoby každá chvíle nebyla vhodna, abychom se jejich počínání na odpor postavili?

František: Přece něco mne zdržuje, co sám dobře znáš: což chtěl bys, abychom počnouce nečasné od těch, kteří o Německo starati se nechtějí, byli potlačeni.

Hutten: Odvráť to Kristus, toho bych nechtěl.

František: Avšak, myslím, stalo by se to, kdyby v odvaze tvé jiní tebe následovali; a proto se mnou jiný čas vyčkávej; až ten nastane, řekneš sám, že byl vhodnější k provedení těch věcí.

Hutten: Počkám, jen nebude-li to dlouho trvati.

František: Neklamu-li se, jest čas ten blížek; neboť Německo ze sna již vstává tebou i Lutherem probuzeno z hlubokého jakéhosi spánku, a úskok, kterým bylo usnáno, pozná-

vati počíná; zdá se, že nemůže již déle snášeti obcování nepočetné tolika lenochů; kdyby mohlo toho snášeti a kdyby sobě samo bránilo prohlédnouti a toto poznati, přece Kristus by nechtěl, aby déle pod pláštíkem zbožnosti jemu lidé se rouhali a jeho ustanovení nepřevraceli.

Hutten: Až přijde onen čas však, o to, myslím, budeme musiti usilovati, abychom nejslavnější města německá, upustíc od všech dřívějších sporů a nepřátelství, v spolek přijali; neboť vidím, že mocně po svobodě se obracejí a hanbí se za hnusné otroctví, jako žádný jiný stav; mají pak moc, hojnost peněz, tak že dovedou nám prostředky poskytnouti, bude-li nutno o těch věcech válkou rozhodovati, jako že bude nutno.

František: Napomenutí tvé přijímám a náhled tvůj schvaluji, ačkoliv ustanovil jsem se v myslí již dříve s nimi se smířiti a v přátelství žíti.

Kupec: Slyším o věci podivuhodně žádoucí, jen dojde-li k ní.

František: S mé strany odkladu není.

Kupec: Kéž by jen nebylo; neboť vím, že lidé mého stavu budou velmi dychtívi a ochotní.

František: I já ochotu svou slibuji.

Hutten: Nechtěl-li bys býti ochoten, ve mně měl bys karatele; já alespoň nikdy neustanu tebe vybízeti a na tobě důtklivě žádati, abys sloužil Německu k prospěchu. A to nechť

dvojí nese užitek, předem, aby dosavadní záhubná nesvornost vzala za své, aby svorností spjaty byly navzájem dva nejmocnější stavy; dále, aby z poroby bezbožných kněží, nad niž žádná krušnější, žádná hanebnější bytí nemůže, opětně se navrátila vlast, aby svoboda křesťanská byla jí navracena, aby pravda zazářila, a Kristu aby se slávy dostalo.

Kupec: To vše zdá se kloniti se k válce s kněžstvem, kterou kéž urychlí zachovávající mír vůbec; neboť zdá se mi, že nebylo čestnější ani nutnější příčiny k válce.

Hutten: Pravdu máš. Neboť jestliže právem někteří panovníci myslili, že strachem před mukami mají odstrašeni býti ti, kteří úřady světské prodávali, co těm bys učinil, kteří již i s duchovními kupčí? Zda plným právem bys jich nezničil a nevyhladil? A jestliže vždy nutno se zdálo na jednokaždé tyranství útočiti, jaký zápal nyní nás hnáti má, když toho druhu jsou tyraní, kteří nejen na naše jmění nevázaně útočí a občanské svobody nás zbavují, ale i samu víru, právo a náboženství zničiti usilují, pravdu potlačují a od sluchu lidského slova boží oddalují a samého Krista z myslí našich chystají se vytrhnouti, a nespokojují se naše těla týrati, nýbrž proti duším, seč jsou, ukrutně zuří a děsně si počínají!

Kupec: Kéž bídně zhynou ti, již jsou původci tak rozmanité zhouby. Ty však neustaň napomínati a nedopusť, abys penězi a dary

od záměru byl zdržen, kteréžto podezření jednou od kohosi vysloviti jsem slyšel.

Hutten: Bylo to nespravedlivé podezření, ať již kdokoliv je vyslovil, nebudu zdržen.

František: Dostojí slovu; za něho mohu ti to slíbiti; neboť důkladně jej znám a vím, do jakých nebezpečností se vrhl, aby pohromu způsobil těm, kteří, jak se zdá, mohou býti usmířeni pouze jeho a Lutherovou zkázou; tak planou hněvem a hoří záštím, ježto tito dva ukázali Německu jejich podvod a prozradili jejich lsti.

Kupec: Kéž všecko stane se spíše, než aby jejich přání ze splnilo.

František: To přáteli všickni dobří s námi si musí. Ale vidíš již, že není v Německu jediný druh lupičů?

Kupec: Vidím a pokud živ, budu si to vždy pamatovati.

František: V budoucnosti však skromněji o nás mluviti budeš?

Kupec: V budoucnosti zcela skromně, ba s láskou.

František: A vcházíš s námi v přátelství?

Kupec: Vcházím s velkou ochotou; a prosím, abyste i vy vešli.

František: Či nezdá se ti, že jsme se dosti již spřátelili?

Kupec: Dosti, jestliže vážně jste mluvili, což jsem od vás slyšel.

František: Zcela vážně.

Hutten: Vážně.

František: Podej mně ruku!

Kupec: K službám

František: A též Huttenovi zde podej!

Kupec: Velmi rád; prosím.

Hutten: To přátelství nechať Kristus nejlepší, nejmocnější upevní mezi námi a způsobí, aby v obou stavech co nejhojněji příklad ten se rozšířil. S bohem buď!

Kupec: I vy buďte s bohem.

František: S bohem buď, příteli nejmilejší.

O B S A H.

	Strana
Úvod	3
Falarismus	21
Zimnice	41
Bulla čili Bullobijce	53
Lupiči	95

SVĚTOVÁ KNIHOVNA.

167.—169.	Hamerling, Ahasver v Římě	30 kr.
97.—98.	Hansson, Tři novelly	20 »
60.	Havlíček, Politické zásady	10 »
75.	Hebbel, Judita	10 »
141.—143.	Heine, Kniha písní	30 »
94.—96.	Herites, Tajemství strýce Josefa	30 »
77.—78.	Chateaubriand, Atala. René	20 »
11.—13.	Ibsen, Nápadníci trůnu	30 »
22.—23.	Jirásek, Filosofská historie	20 »
187.	Kabátník, Cesta z Čech do Jerusalema a Kaira	10 »
150.—151.	Kipling, Několik povídek	20 »
35.	Klicpera, Zlý jelen	10 »
48.—50.	Kodym, Zdravověda	30 »
165.—166.	Kovalevská, Upomínky z dětství	20 »
121.—122.	Kozarac, Dvě povídky	20 »
153.—154.	Krašiński, Nebožská komedie	20 »
178.—180.	Lier, Píseň míru	30 »
90.—91.	Lockyer, Astronomie	20 »
56.—58.	Ludwig, Mezi nebem a zemí	30 »
155.—156.	Maeterlinck, Pelléas a Melissanda	20 »
8.—9.	Mácha, Básně	20 »
38.—39.	Mácha, Cikáni	20 »
162.—163.	de Maupassant, Dědictví	20 »
37.	de Mendoza, Lazarillo z Tormes	10 »
10.	Mérimée, Dvě novelly	10 »
111.—112.	Molière, Lakomec	20 »
47.	Molière, Šibalství Skapinova	10 »
24.	de Musset, Novelly a povídky	10 »
140. 149.	de Musset, Zpověď dítěte svého věku	40 »
194.	de Musset, Se srdcem divno hrát	10 »
43.	Neera, Addio	10 »
188.—189.	Němirovič-Dančenko, Tři vánoční povídky	20 »
53.	Palacký, Politické myšlenky	10 »
66.	Pálsson, Dvě islandské povídky	10 »
20.—21.	abbé Prévost, Manon Lescaut	20 »
110.	Puškin, Dubrovský	10 »
76.	Rieger, Politické výroky a zásady	10 »
195.	Richepin, Historie ze zasněžení	10 »

SVĚTOVÁ KNIHOVNA.

- 79.—81. Rostand, Cyrano de Bergerac . . . 30 kr.
 14. Rubeš, Tři humoresky 10 »
 145. Ruskin, Koruna z plané olivy . . . 10 »
 181.—182. Shelley, Odpoutaný Prometheus . 20 »
 5. Sienkiewicz, Na slunném pobřeží . 10 »
 173. Staroskotské ballady 10 »
 133.—134. Stevenson, Podivný případ dra. Je-
 kylla a pana Hyda 20 »
 164. Stremouchov, Za čínskou zdí . . . 10 »
 144. Světlá, Hubička 10 »
 2. Tolstoj, Statkářovo jitro 10 »
 176.—177. Tolstoj, Vláda tmy 20 »
 113.—115. Twain, Vybrané humoresky . . . 30 »
 19. Tyl, Strakonický dudák 10 »
 6.—7. Valera, Pepita Ximenez 20 »
 86. Váňa, Doba její a lidé 10 »
 120. Vikelas, Tři novořecké povídky . . 10 »
 16.—18. Vocel, Labyrint slávy 30 »
 15. de Vogüé, Lid a páni na Rusi . . . 10 »
 3. Vrchlický, Portréty básníkův . . . 10 »
 69. Vrchlický, Satanella 10 »
 197.—198. Vrchlický, Nové překlady z Vict. Huga 20 »
 99.—100. Výbor československé poesie lidové 20 »

Každý svazek jest ukončen. — Předplatné na 10 čísel (kterýchkoli) 1 zl., poštou zl. 1-10. Vázaná Světová knihovna stojí: číslo jednoduché 26 kr., dvojité 40 kr., trojité 54 kr.

Ve zvláštním eleg. 8° vydání ve skvost. vazbách, provedených dle návrhů V. Olívy,

— vyšlo: —

Dickens Charles, Klub Pickwickův. Humoristický román. Přeložil Jiří Ščerbinský. Dva díly. Díl I. za 1 zl. 55 kr. (K 3-10), díl II. 1 zl. 45 kr. (K 2-90).

de Cervántes Saavedra Miguel, Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha. Přeložil A. Pikhart. Dva díly po 1 zl. 50 kr. (K 3-—).

Světová knihovna je na skladě v každém knihkupectví.

Nakladatelství J. Otty v Praze.